LINGUÆ LATINÆ EXERCITATIO.

JOAN. LOD. VIVE AUTORE.

Diſce puer, linguæ, quæ ſunt abſtruſa, Latinæ;
Hic liber, aut nullus, quæ dabit apta tibi.

LONDINI,
Typis B. G. cum Societate Stationariorum. *MDCLXXIV.*

VIVES PHILIPPO

Caroli *Cæſ. Aug.* F. hæredi optimam mentem.

LAtinæ linguæ permagnæ ſunt, & ad loquendum & rectè ſentiendum, utilitates: Eſt enim ea veluti theſaurus quidam omnis eruditionis; quoniam magna & præſtantia ingenia Latino ſermone diſciplinas omnes conſcripſerunt, ad quas nemo poteſt pervenire, niſi per linguæ illius cognitionem. Quam ob cauſam non gravabor, inter majorum ſtudiorum occupationes, hâc quoque parte pueritiæ rudimenta adjuvare. Conſcripſi in uſum Latinæ linguæ primum loquendi exercitationem, quam pueris, ut ſpero, conducibilem, tibi Principi puero viſum eſt dicare, tum propter patris tui benevolentiam erga me ſummam, tum quòd in animo tuo ad rectos mores formandos, optimè de Hiſpania, hoc eſt, patria me merebor, cujus ſalus ſita eſt in tua probitate ac ſapientia. Sed hæc à Joanne Martino *Siliceo inſtitutore tuo & copioſiùs audies, & crebriùs.*

SURRE

SURRECTIO MATVTINA.

Beatrix puella, Eusebius, Emmanuel.

JEsus Christus exuscitet vos à somno vitiorum. Heus Pueri estisne hodie evigilaturi? *Eus.* Nescio quid incidit mihi in oculos, ita videor eos habere plenos arenæ. B. Hæc est tua prima cantio matutina, & bene vetus: aperiam fenestras hasce ambas, ligneam & vitream, ut feriat clarum mane vestros amborum oculos; Surgite. *Eus.* Tam multo mane? *B.* Propior est meridies quàm aurora. Vis tu, *Emmanuel* recentem subuculam? *Em.* Nihil nunc est necesse, hæc est satis munda; cras sumam alteram. Cedò mihi thoracem. *B.* Quem? Simplum an diploidem? *Em* Quem voles meâ nihil refert. Porrige huc simplum, ut si sim hodie lusurus pilâ, minùs graver. *B* Hic est semper tuus mos. Priùs de lusu cogitas, quam de schola *Em.* Quid tu dicis inepta? Et schola ipsa vocatur ludus. *B.* Ego non intelligo vestras Grammaticationes & Sophismata. *Em.* Da ligulas astrictorias coriaceas. B. Fractæ sunt; accipe sericas. Et sic jussit tuus pædagogus. Quid jam? vin' femoralia & tibialia, quoniam est æstus? *Em.* Minimè verò, dato fœminicruralia; quæso constringe me. B. Quid tù habes brachia fœnea, aut butyracea? *Em.* Non; sed filo tenui consuta. Hui! Qualia dedisti mihi astrigmenta exarmata, & lacerata! *B.* Memineris te heri alia perdidisse integra. *Em.* Qui scis? B. Ego per rimulam ostii, observabam te eum Gusmanulo ludentem. *Em.* Amabó Nè id pædagogus resciscat B. Imò ego narrabo cum primùm appellâris me deformem, ut soles. *Em.* Quid, sicaniculam? B. Quid vis, modò nè deformem. *Em.* Cedò calceos. R. Ustros? Longo obstragulo an brevi? *Em.* Tectos propter lutum. *B.* Propter lutum aridum, quod alio nomine vocatur pulvis. Sed bene facis: nam in apertis, cin-

NOTE

This volume
tight binding an
effort has been
duce the centres
result in a

acade
microforms

ne has a very
and while every
n made to repro-
es, force would
n damage

demic
rms

VIVES PHILIPPO
Caroli *Cæſ. Aug.* F. hæredi optimam mentem.

LAtinæ linguæ permagnæ ſunt, & ad loquendum & rectè ſentiendum, utilitates: Eſt enim ea veluti theſaurus quidam omnis eruditionis; quoniam magna & præſtantia ingenia Latino ſermone diſciplinas omnes conſcripſerunt, ad quas nemo poteſt pervenire, niſi per linguæ illius cognitionem. Quam ob cauſam non gravabor, inter majorum ſtudiorum occupationes, hâc quoque parte pueritiæ rudimenta adjuvare. Conſcripſi in uſum Latinæ linguæ primam loquendi exercitationem, quam pueris, ut ſpero, conducibilem, tibi Principi puero viſum eſt dicare, tum propter patris tui benevolentiam erga me ſummam, tum quòd in animo tuo ad rectos mores formandos, optimè de Hiſpania, hoc eſt, patria me merebor, cujus ſalus ſita eſt in tua probitate ac ſapientia. Sed hæc à Joanne Martino *Siliceo inſtitutore tuo & copioſiùs audies, & crebriùs.*

SURRE

SURRECTIO MATVTINA.

Beatrix puella, Eusebius, Emmanuel.

JEsus Christus exuscitet vos à somno vitiorum. Heus Pueri estisne hodie evigilaturi? *Eus.* Nescio quid incidit mihi in oculos, ita videor eos habere plenos arenæ. B. Hæc est tua prima cantio matutina, & bene vetus: aperiam fenestras hasce ambas, ligneam & vitream, ut feriat clarum mane vestros amborum oculos; Surgite. *Eus.* Tam multo mane? *B.* Propior est meridies quàm aurora. Vis tu, *Emmanuel* recentem subuculam? *Em.* Nihil nunc est necesse, hæc est satis munda; cras sumam alteram. Cedò mihi thoracem. *B.* Quem? Simplum an diploidem? *Em* Quem voles meâ nihil refert. Porrige huc simplum, ut si sim hodie lusurus pilâ, minùs graver. *B* Hic est semper tuus mos. Priùs de lusu cogitas, quam de schola *Em.* Quid tu dicis inepta? Et schola ipsa vocatur ludus. *B.* Ego non intelligo vestras Grammaticationes & Sophismata. *Em.* Da ligulas astrictorias coriaceas. B. Fractæ sunt; accipe sericas. Et sic jussit tuus pædagogus. Quid jam? vin' femoralia & tibialia, quoniam est æstus? *Em.* Minimè verò, dato fœminicruralia; quæso constringe me. B. Quid tù habes brachia fœnea, aut butyracea? *Em.* Non; sed filo tenui consuta. Hui! Qualia dedisti mihi astrigmenta exarmata, & lacerata! *B.* Memineris te heri alia perdidisse integra. *Em.* Qui scis? B. Ego per rimulam ostii, observabam te eum Gusmanulo ludentem. *Em.* Amabó Nè id pædagogus resciscat B. Imò ego narrabo cum primùm appellâris me deformem, ut soles. *Em.* Quid, sicaniculam? B. Quid vis, modò nè deformem. *Em.* Cedò calceos. R. Utros? Longo obstragulo an brevi? *Em.* Tectos propter lutum. *B.* Propter lutum aridum, quod alio nomine vocatur pulvis. Sed bene facis: nam in apertis, cin-

gulum est fractum, & fibula amissa. *Em.* Indue rogo B. Tu ipse facito. *Em.* Non possum me flectere. B. Tu quidem facilé te curvares, desidia verò tua difficilè; an deglutisti ensem, tu circulator ille nudiusquartus? adeòne es jam delicatus? quid facies grandior? *Em.* Astringe nodo laxo gemino; quod est elegantius B. Nihil minus: solveretur nodus illicò, & decideret tibi calceus è pedibus: Præstat vel gemino astricto, vel astricto & laxo. Sume tunicam maricatam & cingulum textile. *Em.* Minimè id quidem, sed coriaceum venatorium. *B.* Mater vetat: vis tu omnia arbitratu tuo facere? Et tu heri fregisti aciculam fibulæ? *Em.* Non poteram alioqui exfibulare. Da ergò illud puniceum ex lino. *B.* Cape, cinge te cinctu Gallico, pecte caput priùs radiis rarioribus, tum densioribus: apta pileum vertici, nè in occipitium rejicias more tuo, aut in frontem & oculos. *Em.* prodeamus jam tandem *B.* Quid? illotis manibus & facie? *Em.* Istâ tuâ tam molestâ curiositate taurum jam enecâsses, nedum hominem: videris mihi non puerum vestire, sed sponsam. *B* Eusebi, affer pollubrum cum urceolo. funde altiùs: stilla potiùs ex epistomio quàm profundas: elue sordes istas ex nodis digitorum: ablue os & gargariza; frica bene cilia, & palpebras, tum glandulas sub auriculis duriter; cape linteum, exterge te; Deum immortalem! De omnibus es sigillatim admonendus, nihilne ipse tuâ sponte faceres? *Em.* Vah! Nimiùm es importuna, & odiosa. *B* Et tu nimiùm scitus puer, ac formosulus. Deosculare me; flecte jam genua, & recita precationem Dominicam, & Preces alias ut habes de more antequam pedem ponas extra cubiculum. Vide mi *Emmanuel*, uti de re nulla alia cogites, dum eras. Mane paulisper, appende sudariolum hoc de zona, ad nares emungendas & purgandas. *Em.* Sumne satis ad arbitrium tuum compositus? *B.* Es. *Em.* Ad meum minimè, quoniam jam tandem ad tuum; ausim facere sponsionem, me horam unam vestiendo consumpsisse. *B.* Quid si vel duas? quò eras alioqui iturus? quid acturus? sessurus, credo, aut araturus *Em.* Quasi desit quod agam. *B.* O magnum virum vehementer in nihil agendo occupatum! *Em.* Non

hinc

hinc abis cavillatrix? abi, aut ego te abigam hoc calceo aut calanticam tibi detraham de capite.

Subucula est virilis comitia. Diplois *de qnavis reduplicata dicitur.* Linguæ astrictorix. *quibus vestimenta stringuntur.* Fœminicruralia *novum. pro* fœmoralibus *& tibialibus conjunctis.* Exarmata, *sine ferris.* Obstragulum *est corium calcei superius.* Aciculâ fibulæ, *id est, quo corrigia affigitur.* Cinctu Gallico *quo modo solent illi se cingere.* Pollubrum, *i. vas ex quo aqua funditur.* Urceolus, *patina in quam funditur* Episstomium, *est nasus gutti* Facere sponsionem, *deponere certare pretio.* Calantica, *indumentum capitis muliebre.*

Prima Salutatio. *Puer, Pater, Mater, Isabellula.*

SAlvus sis, mi pater; salve, mea matercula; precor vobis fælicem hunc diem germanuli; propitium vobis opto Christum, sororculæ. *Pa.* Mi fili, sospiret te Deus, evehat ad ingentes virtutes. *M.* Servet te Christus, mea lux. Quid agis, mea dulcedo? quid vales? qomodo nocte hac quievisti? *Pu.* Rectè valeo, & placidè dormivi. *M.* Christo gratia; proprium hoc velit tibi esse, *Pu.* Ad mediam tamen noctem excitatus sum è dolore capitis. *M.* Me perditam & miserrimam! Quid narras? Quâ parte capitis? *Pu.* Ad bregma. *M* Quam diu? *Pu.* Vix octavâ parte horæ; postea redormii, nec sensi ampliùs. *M.* Respiravi; nam examinâras me. *If.* Benè sit tibi. *Pu.* Para mihi jentaculum. Ruscio, Ruscio, huc, canicule festivissime; en ut caudam adulatur, ut se in posteriores pedes erigit. Quomodo habes? quomodo vales? Heus tu, affer panis bucceam unam aut alteram, quam ei demus; videbis lusus scitissimos. Non esuris? nihilne edisti hodie? Profectò plus est in cane isto intelligentiæ quàm in illo mulione crasso. *Pa.* Tulliole mi, lubet mihi recum pauliſper confabulari. P. Quid mi pater? Nam nihil potest mihi accidere suavius, quam te audire. *Pa.* Hic tuus Ruscio est bellua, an homo? *Pu.* bellua, ut credo *Pa.* Quid tu habes, cur sis, homo non ille? Tu edis, bibis, dormis, ambulas, curritas, lusitas, Hæc ille omnia. *Pu.* Atqui ego sum homo. *Pa.* Quomodo id cognoscis? quid tu nunc habes plus quàm canis? Sed hoc interest?

quòd ille non poteſt homo fieri; tu potes ſi vis? *Pu.* Obſecro, mi pater, effice id primo quoque tempore. *Pa.* Fiet, ſi eas, quò eunt belluæ, redeunt homines. *Pu.* Ibo, pater, multò libentiſſimè: ſed ubi eſt? *Pa.* In ludo literario. *Pu* Nulla eſt in me ad rem tantam mora. *Pa.* Nec in me. Iſabellula, audin? Da huic jentaculum in ciſtellam. *Iſ.* Ecquidnam? *Pa.* Fruſtum panis butyro illitum; vel ficus aridas, aut uvas paſſas pro obſonio, ſed inſolatas: nam alteræ illæ viſcoſæ inficiunt puerorum digitos & veſtes: niſi malit ceraſa aliquot, vel pruna aurea, & oblonga. Inſere brachiolum ciſtulæ, nè excidat.

Inſolári, *ad ſolem exſiccari.*

Deductio ad ludum.

Pater, Propinquus, Puer, Philoponus. ludimagiſter.

COmmenda te Chriſto. *Pu.* Duc nos Jeſu Chriſte: ſapientiſſime, dementes; potentiſſime, imbecilles. *Pa.* Quæſo, mi propinque, tu qui es verſatus in ſtudiis literarum, ecquis eſt in hoc gymnaſio optimus inſtitutor puerorum? *Pr.* Doctiſſimus quidem, *Varro* Sed diligentiſſimus & vir probiſſimus, *Philoponus*; nec eruditionis aſpernandæ, Habet *Varro* ſcholam frequentiſſimam, & domi numeroſum gregem contubernalium; *Philoponus* non videtur delectari turbâ: Paucioribus eſt contentus. *Pa.* Hunc malo. *Pr.* Ellum in porticu gymnaſii inambulantem. *Pa.* Fili, hoc eſt formatorium & quaſi officina hominum, & hic artifex formandi. Adſit tibi Chriſtus magiſter. Aperi caput puer, & flecte poplitem dextrum, ſicuti es edoctus: ſta jam rectus. *Ph.* Proſperus ſit nobis omnibus tuus adventus. Ecquid rei eſt? *Ha.* Hunc filiolum meum ad te adduco, ut ex bellua hominem facias. *Ph.* Dabo in eam rem operam ſedulam. Fiet. Revertetur ex pecude homo, ex nequam frugi & bonus: Id verò nè dubitaveris. *Pa.* Quanti doces? *Phil.* Si puer bene proficiat, vili; ſin parum, carè. *Pa.* Acutè hoc dicis & ſapienter, ut omnia; partiamur inter nòs igitur hanc curam: tu ut ſedulo inſtituas; ego ut benignè compenſem tuam.

Euntes

Euntes ad ludum literarium.

Cirratus, Prætextatus, Titivilitium, Vetula: Tereſula, Oluſclaria.

VIdetur tibi tempus eundi ad ludum? *Pr.* Planè tèmpus eſt ut eamus *Cir.* Non ſatis teneo viam; credo eſſe in illo vico proximo. *Præ.* Quoties illuc itaſti? *Cor.* Ter, aut quater. *Pr.* Quando cœpiſti eó itare? *Cir.* Nudiuſtertius, ut puto, aut quartus. *P.* Quid igitur, an non id ſatis eſt ad noſcendum viam? *C.* Non, etiamſi eam centies. *P.* Ego verò vel ſi ſemel, nunquam deinceps aberrarem; Sed tu vadis invitus, & ambulas luſitans, nec viam aſpicis, nec domos, nec ulla ſigna quæ te poſtea admoneant, quà ſit flectendum, quæ via tenenda, Ego hæc omnia obſervo diligenter, quia lubens eo. *C.* Puer hic habitat in proximo ſcholæ. Heus tu, Titivilitium! Quà itur ad ædes tuas? *Tit.* Quid vis? venis a matre tua? mater mea non eſt domi, ac nè ſoror quidem: ambæ ſunt profectæ ad Divæ Annæ. *C.* Quid illic agitur? *Tit.* Heri fuerunt encænia: hodie invitavit eas mulier quædam caſearia. ad edendum lac coagulatum. *C.* Et tu cur non es unà profectus? *Tit.* Relictus ſum hic, ut ſervem domum: Frater meus puerulus abductus eſt ab eis illuc ſed pollicitæ ſunt mihi, ſe de reliquiis allaturas partes in quaſillo. *C.* Quin tu igitur manes domi? *Tit.* Continuó revertar: nunc prodeo luſum talis cum filio hujus credonis. Vultis & vos venire? *C.* Eam ſodes. P. Minimè verò id quidem. *C.* Quidni? *P.* Nè vapulemus. *C.* Qui ſcis? *Tit* Quia magiſter veſter perdidit heri ferulam. *C.* Hem! Quomodo noſti? *Tit.* Hodie de domo noſtra audiebamas ejus vociſerationem quærentis ferulam. *C.* Amabò ludamus par impar. P. Tu ludito ſi vis: Ego ibo ſolus. *C.* Ne me apud præceptorem quæſo, deferas; dic me detineri domi patre P. Vis mentiri me? *C.* Quidni, propter ſodalem? P. Quia in templo audivi concionatorem affirmantem, mendaces eſſe filios Diaboli, veraces Dei. *C.* Diaboli verò? apage. Per ſignum ſanctæ crucis ab

mimicis, noſtris libera nos, Deus noſter. P. Non potes liberari, ſi ludas cùm eſt diſcendum. C. Eamus; tu valeto. Tit. Hui! Pueri iſti non audent pauliſper ludere, alioqui cædendi. P. Ille eſt puer perditus, & evadet ſceleratus vir. Sed quomodo elapſus eſt nobis? nec rogavimus quà eſſet via ad ludum. Revocemus. C. Abeat in malam rem; nolo ſit mihi rurſum incitamento ad luſum. percontabimur ab hac vetula. Mater, nòſtine quà itur ad ſcholam Philoponi? V. Juxta eam ſcholam habitavi ego ſex annos; è regione peperi filium natu maximum, & filias duas. Tranſite plateam hanc villæ raſæ; indè eſt angiportus; tum platea Domini Veterani; hinc flectite ad dextram; tum ad ſiniſtram; percontamini, Non Procul abeſt ſchola. C. Vah! Non poterimus omnia retinere. V. Tereſula deduc iſtos ad ludum Philoponi; nam mater hujus eſt quæ dabat nobis linum pectendum & nendum. Ter. Quid (malum!) Philoponi? quid hominis eſt hic Philoponus? quaſi ego nôrim. Loqueriſne de illo qui reſuit calceos juxta cauponam viridam? an de præcone in vico Gigantis, qui alit equos meritorios? V. Sat ſcio, nunquam tu noſti ea quæ ſunt opus, ſed ea quæ ad rem nihil faciunt. Inertiſſima, Philoponus eſt ludimagiſter ille ſenex, procerus, luſcioſus; è conſpectu ædium quas olim habitavimus Ter, Ah! Jam redit in memoriam. V. In reditu tranſi per macellum, & eme acetarium & raphanum & ceraſa; cape fiſcellam. C. Duc nos etiam per forum olitorium. Ter. Hác ibitis breviùs. C. Nolumus iſthàc ire. Ter. Qui ſic? C. Quia momordit me illic canis ex domo piſtoris: quin & volumus te comitari ad forum. Ter. Revertens faciam iter per macellum: nam procul adhuc abſumus: & emam quæ ſunt juſſa, poſtquam reliquero vos in ludo. Nos cupimus videre, quanti emes ceraſa. Ter. Nummis ſenis emimus libras ſingulas; ſed quid ad te? C. Quia ſoror juſſit me hodie manè ſciſcitari, & eſt illic vetula quædam oluſcularia, de qua ſi emeris, ſcio eam & venditurum minoris quàm alias, & daturam nobis vel ceraſa aliqua, vel thyrſum lactucæ; nam filia ejus miniſtravit aliquando matri

& ſorori

& ſorori meæ, *Ter*, Nè diſpendium hoc viæ conſtet vobis flagris aliquot. *C.* Minimè verò; nam ſatis veniemus tempori. *Ter.* Eamus; tantulum deambulavero, quæ miſera conſumor ſedendo domi totos dies. *P.* Quid facis? an tantùm ſedes otioſa? *Ter.* Otioſa verò? Minimè certè id quidem; neo, conglobo, glomero, texto. Putas vetulam noſtram paſſuram ut otier? Feſtos dies execratur, in quibus eſt ceſſandum. P. Feſti dies num non ſunt ſacri? quomodo ergò execratur illa rem ſacram? Vùltne ipſa execrari quod eſt ſacrum coſtitutum? *Ter.* Cenſen' me didiciſſe Geometriam, ut hæc poſſim vobis ediſſerere? *C.* Quid rei eſt Geometria? *Ter.* Ego neſcio. Nos habebamus vicinam, quæ vocabatur Geometra; hæc ſemper vel erat ipſa in templo cum Preſbyteris, vel Preſbyteri domi ejus cum illa. Itaque erant, ut ferebant, ſapientiſſima. Sed ventum eſt in forum olitorium. Ubi eſt tandem veſtra vetula? *C.* Id ego circumſpiciebam; ſed eme ab hac, eâ lege ut nobis det aliquid corollarii. Heus amita! puella hæc emet de te ceraſa, ſi aliquot nobis donaveris. *Ol.* Nihil mihi donatur; omnia venduntur. *C.* Ne ſordes iſtæ donantur tibi, quas habes in manibus & collo. *Ol.* Niſi procul hinc abis impudenticule, has ſordes ſentient genæ tuæ, *C.* Quomodo ſentient meæ genæ, cum tu habeas in ruis manibus? *Ol.* Redde ceraſa, furuncule. *C.* Sumo exemplum: nam volo emere. *Ol.* Eme igitur. *C.* Si placuerint. Quanti? *Ol.* Nummo libram. *C.* Ah! Acerba ſunt; tu anus venefica. vendis hic populo ceraſa ſtrangulatoria. *Ter.* Abeamus hinc ad ludum; nam vos argutiis veſtris, intricaretis me, & detineretis diu. Jam, ut puto, mea vetula furit domi, ob moram meam. Hoc eſt oſtium: pulſate.

Lectio.

Præceptor, Luſius, Eſchines, Cotta.

CApo tabellam abecedarium manu ſiniſtrâ; & dextrâ radium hunc, quo indices ſingula elementa; ſta rectus, pileum pone ſub axilla; audi attentiſſimè, quemadmo-

admodum ego has literas nominabo: Specta diligenter, quo gestu oris. Vide ut eodem prorsum modo reddas, cum repoſcam. Sis mecum. Jam audisti. Sequere nunc me ſigillatim præeuntem. Tenes probè? *L.* videor mihi, ſic ſatis. *P.* Unaquæque iſtarum vocatur litera. Ex his quinque ſunt vocales, A, E I O, U, quæ ſunt in vocabulo Hiſpano *Oueia*, quæ eſt ovis: Memineris hujus verbi. Hæc cum unaqualibet, vel pluribus aliarum, ſyllabam efficit: ſine vocali non fit ſyllaba, & vocalis ipſa non rarò eſt ſyllaba. Itaque aliæ omnes conſonantes nominantur quæ per ſe nihil ſonant, niſi adhibitâ vocali. Habent enim ſonum quendam imperfectum, & mancum, *b, c d, g*, quæ ſine *e* parùm ſonant. Jam ex ſyllabis fiunt voces, ſeu verba; ex his ſermo, quo belluæ omnes carent, nec tu a bellua differes, ni probè ſermonem diſcas. Evigila & nava ſedulam operam. Ito, ſede cum tuis condiſcipulis, & ediſce quæ Præſcripſi. *L.* Non ludimus hodie? *E.* Non; nam dies eſt operarius. Eho! Tu veniſſe te huc arbitrais luſum? Non eſt hic ludendi locus, ſed ſtudendi. *L.* Cur ergò ludus nominatur? *E.* Nominatur quidem ludus, ſed literarius; quia literis eſt hic ludendum, alibi pilâ, trocho, talis, & Græcè audivi appellari ſcholam, quaſi otium; quòd verum ſit otium & animi quies ætatem in ſtudiis agere. Sed ediſcamus, quæ injunxit inſtitutor, ſummiſſo murmure nè aliis alii ſimus impedimento. *L.* Avunculus meus qui liquando dedit operam literis Bononiæ, docuit me, meliùs memoriæ infigi quæ velis, ſi altiùs pronuncies; idque confirmari autoritate neſcio cujus Plinii. *E.* Si quis ità velit ediſcere ſuas formulas, in hortos ſecedat, aut in cœmiterium templi; ibi clamet licet, quoad excitet mortuos. *C.* pueri, hoccine eſt ediſcere? garrire, jurgari? Agite, convenite ad præceptorem omnes juſſu ejus.

Reditus domum, & Luſus Puerilis.

Cornelia, Mater, Tulliolus, Scipio, Lentulus, Puella.

PRoſperè redieris, Tulliole; Libet pauliſper luſitare? T. Nondum ſtatim. *C.* Quid habes negotii? T. Recolere, quæ magiſter memoriæ ut commendarem mandavit. *C.* Quæ tandem? *T.* Aſpice. *C.* Hui! Quæ notæ ſunt iſtæ? credo eſſe formicas depictas: mea mater, quot formicas & culices adfert Tulliolus pictos in tabella? *T.* Tace inſana; ſunt literæ. *C.* Quæ vocatur hæc prima? *T. A. C.* Cur prima eſt magis. *A*, quam hæc altera? *M.* Cur tu magis es Corneliola, quàm Tulliolus? C. Quia ſic vocor. *M.* Et illæ literæ ad eundem modum. Sed ito jam luſum, mi fili. *T.* Hic pono tabellam meam & radium; ſi quis attigerit, vapulabit à matre; nonne, mea matercula? *M.* Etiam mi fili. *T.* Scipio, Lentule, adeſte luſuri. S. Quam luſionem? *T.* Nucibus ludemus ad conjectum ſcrobiculi. *L*, Non habeo nuces niſi paucas, & eas quaſſas ac putres. *S.* Ludamus putaminibus nucum. *T.* Quid mihi ea proderunt, etiamſi lucrer viginti? nullus eſt intus nucleus quem edam. *S*, Ego verò dum ludo non comedo; ſi quid volo comedere, matrem adeo. Iſta nucum putamina ſunt apta ad extruendas formicis ædiculas. *L.* Ludamus par impar aciculis. *T.* Adfer potiùs talos. *T.* Adfer Lentule. L. Ecce vobis tali. T. Quàm ſunt pulverulenti & immundi, nec ſatis purgati à carne, & politi! Jacias. *S.* Pro primatu ludendi. T. Ego ſum primus Quid ludimus? *S.* Aſtrigmenta. *L.* Ego nolo mea perdere; nam domi cæderer à pædagogo. T. Quid vis ergò perdere, ſi vinceris. *L.* Talitra. *M.* Quæ eſt iſta humi abjectio? (deteriti veſtes omnes & calceos) tam ioco immundiſſimo? quin verritis priùs pevimentum, & ſedetis? affer ſcopas. T. Quæ erit igitur ſponſio? *S.* Aciculæ in ſingula puncta. T. Imò binæ. *L.* Ego non habeo aciculas; deponam, ſi vultis, pedunculos ceraſorum pro aciculis. T. Apage; ludamus ego & tu, Scipio. T. Ego auſim ſorti meas aciculas credere.

T. Da mihi talos in manum, ut jaciam primus: en viri sponsionem. *S.* Minimè verò: nam non ludebas seriò. *T.* Quis unquam ludit seriò? Ceu dicas album nigrum. *S.* Cavillare quantum voles: non auferes modò aciculas. *T.* Age remitto tibi hanc manum: ludamus jam pro præmio: adsit dextera fors. *S.* Victus es. *T.* Auferto. *L.* Cedó talos. *T.* In hunc jactum omnia. *L.* Non recuso. *P.* Ad Cœnam, pueri: nunquamne facturi estis ludendi finem? *T.* Nunc incipimus: ista jam de fine loquitur: *C.* Ludi hujus jam tædet: ludamus calculis discoloribus. *T.* Pinge tu nobis orbes in hoc latere, carbone, aut gypso. *S.* Ego malo cœnare, quàm ludere: & discedo aciculis meis omnibus exutus fraude vestrâ. *T.* Memineris te heri Cethegum spoliâsse. *Nullus ubique potest fœlici ludere dextrâ.*

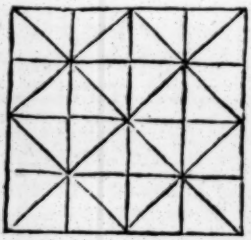

C. Affer, quæso, folia lusoria, quæ Invenies sub abaco ad sinistram. *S.* Aliàs id quidem; nunc non vacat; nam si diutiùs morer, timeo nè pædagogus meus iratus incœnem me mittat cubitum. Tu, Corneliola habe nobis parata folia isthæc in crastinum sub horam vesperam. *C.* Si licebit nobis per matrem, satius est nunc ludere, dum finimur. *S.* Satius est nunc cœnare, dum accersimur. *P.* mihi nihil datis quæ vos spectavi? *C.* Daremus, si judicâsses; da tu nobis potiùs, quæ nostris lusionibus te delectâsti. *P.* Heus pueri! Quando estis venturi? cæna est semicomesa; propè est ut sublatis carnibus, apponamus caseum & poma.

Pro primatu ludendi, *Quis ludet primus.* *P.* Calculi, *sunt duodeni albi & nigri orbes.*

Refectio Scholastica.

Nepotulus, Piso, Magister. Architriclinus, Lamia, Florus, Anthrax, Hypodidascalus.

VIvitisne hic laute? *P.* Quid isthuc verbi est? An lavemus rogas? Quotidie manus & faciem, & quidem crebrò

crebrò; munditiæ enim corporis & sanitati, & ingenio confert: N. Non id quæro; sed an edatis & bibatis ex animi vestri sententia. P. Nos non edimus ex animi sententia, sed ex palati sententia. N. Dico, An aut vultis? P. Maximè; nempe cum fame: & qui vult, edit, qui non vult, abstinet. N. Surgitis à mensa famelici? P. Non omnino saturi; nec expedit: belluarum enim est expleri, non hominum. Regem quendam sapientissimum narrant nunquam sine appetitu accubuisse, nunquam surrexisse saturum. N. Quid editis? P. Quæ habemus. N. Putabam vos esse, quæ non habeatis. Sed quæ sunt ista tandem quæ habetis? P. Molestum percontatorem! Quæ dantur. N. At quæ dantur? Jentamus de mane sesquihorâ posteaquam surreximus. N. Quando surgitis? P. Ferè cum sole, qui est dux Musarum, & aurora gratissima Musis. Silatum nostrum est frustum panis autopyri, & paululum butyri aut fructuum aliquid, quales anni tempus suppeditat. Prandium, olus coctivum, vel pulres in pultariis, aliquid pulmentarii carnium; rapæ modò, modò brassicæ, amylum, similago, oryza. Tum diebus pisculentis lac serosum in gabatis. è quo fit butyrum expressum, incoctis aliquot turundis panis; piscis recens aliquis, si sit in foro piscario pretii tolerabilis: sin secùs, salsamentum probè maceratum, hinc pisa, aut cicera, aut lentes, aut fabæ, aut lupini. N. Quantum cuiq; ex his? P. Panis quantum avemus, obsoniorum quantum est satis, non ad expiendum, sed ad alendum. Ampliss. mas epulas alibi quærito, non in schola, ubi ad virtutem formantur animi. N. Quid bibitis? P. Alii frigidam & liquidam; alii cervisiam tenuem: pauci & rarò vinum & benè dilutum. Merenda est, seu (si id mavis) antecœnium, aliquid panis amygdalarum, seu avellanarum, ficuum aridarum, uvarum passarum, aut si sit æstas pyrorum, aut malorum, ceraforum aut prunorum: cùm verò animi gratiâ rus proficiscimur, tum edimus lac, vel liquidum, vel coactum caseum recentem, cremorem, lupinos lixivio maceratos, pampinos, & alia quæ villa suggerit. Cœnæ caput est, acetarium, concisum Isale aspersum,

sum, irroratum oleo olivarum ex gutto, aceto etiam infuso. *N.* Quid? oleo nucum aut raparum? P. Apagitè rem insuavem & insalubrem! Tam in lata paropsidc aulicoctia vervecina jurulenta, cum prunis passis aut radiculis, aut herbulis quæ sint pro intrito; interdum tucetum saporis scitissimi. *N.* Quo condimento? *P.* Fame, omnium optimo & sapidissimo; hinc certis diebus hebdomadis aliquid assi, potissimùm vitulinæ, & hœdinæ interdum in vere; pro secunda mensa raphani perpusillum, & casei non putris, nec veteris sed recentis, qui est quàm vetus alibilior pyra, mala, persica, cydonia. Diebus queis carne fas non est vesci, habemus pro carnibus ova assa, aut frixa, aut elixa, singula per se, aut in libum commista in sartagine, aceto aut omphacio non tam infuso, quàm instillato; paululum interdum piscium; & caseo succedunt nuces. *N* Quantum cuique? *P.* Bina ova singulis, & binæ nuces. *N* Quid? *A* cœna nunquàmne comessamini? P. Sæpius. *N* Quid quæso? nam id est suavissimum. P Convivium Syri apud Terentium, aut aliquod aliud ex illis lautissimis, Athenæi, aut similium, quorum meminerunt historiæ. Utrùm censes nos porcos esse, an homines? Qui ventriculi, quæ valetudo suffi. ceret, post quaternas refectiones comessari? Heus tu! Schola hæc est, non saginarium; dicunt etiam nihil esse pernicioſius valetudini quàm bibere cùm statim sis iturus cubitum. *N* Licebitne cœnæ vestræ interesse? P. Facile, modò venià petitâ à præceptore; quam scio & illum daturum non gravatè: nam solet. Alioqui pravæ esset educationis ingerere te convivio, magistro inscio; & qui adducèret nihil aliud quèm probrum, & pudorem contraheret apud condiscipulos. Mane paulisper. Magister, licebitne, cum bona tua vènia puerum quendam mihi notum adhibere nostræ cœnæ? *M.* Maximè; non erit molestus. *P.* Habeo gratiam. Hic quem vides gestantem mantile pro focali, est architriclinus hujus hebdomadæ; nam hebdomarios habemus hic architriclinos, ut reges. *Ar.* Lamia, quota est hora? *L.* Horas non audivi á tertia, intentus compositioni epistolæ. Florus melius id

nôris

nôrit, qui toto hoc pomeridiano tempore librum non vidit neque chartam. *F.* Amicum teſtimonium, & apud Magiſtrum iratum valde utile! Sed qui potuiſti tu id animadvertere, immerſus (ut ais) compoſitioni epiſtolari? Planè malevolentia te coegit mentiri. Gaudeo profectò, inimicum meum pro mendaci haberi; ſi quid me poſthac voluerit calumniari, carebit fide. *Ar.* Non potero alicunde cognoſcere de hora? Anthrax, transſcurre ad Divi Petri, & inſpice horas. *An.* Index ſignat jam ſextam. *Ar.* Sextam verò? Eia pueri agite; eia, conſurgite, abjicite libros; vel quò cervi cornua. Parate menſas, inſternite, apponite ſedilia, mantilia, orbes, quadras, panem, ; dicto citiùs volate, ne tarditati noſtræ inſtitutor ſuccenſeat. Prome tu cerviſiam, tu hauri aquam de ciſterna, appone cyphos. Quid iſthuc rei eſt? Tam obnubilatos affers? Refer in culinam, ut famula eos fricet & extergat probè, quo ſint nitidi & fulgentes. *P.* Nunquam tu hoc perfeceris, quamdiu ſimiam hanc habebimus miniſtram culinariam; nunquam audet fortiter confricare, quæ mundat; ità timet ſuis digitis; nec abluit, niſi ſemel, & tepida. *Ar.* Quin admones de eo præceptorem? *P.* Satius eſt queri apud famulam atrienſem; nam in ejus manu eſt mutare famulas culinarias, Sed & cum preceptore. Tu ipſe perluito hos calices, frica folio fici, vel urticis, arenâ, aquâ, nè quid hodie habeat Magiſter jure reprehendendum. *M* Sunt parata omnia? eſt aliquid quod nos remoretur? *Ar.* Nihil omnino. *M.* Nè poſtea facturi ſimus intervalla magna inter Miſſus. *An.* Miſſus verò? Miſſum potiùs dixeris, & eum exiguum. *M.* Quid tu muſſitas? *Ar.* Dico ut aſſideas eſſe tempus, & propemodum corrumpi cœnam. *M.* pueri abluite omnes manus, & os Vah! Quod mantile? qui, hic ſe exterguat ùbi mundantur? curre, affer aliud purius. Sedeamus more ſolito. Eſt is puer conviva noſter? *P.* Eſt, here. *M* Cujas eſt? *P.* Flander. *M.* Ex qua urbe illius provinciæ? *P.* Brugis, *M.* Recipe illum ſupra te, Expediat quiſque cultellum ſuum, & purget ſuum quiſque panem ſi quid hæret vel cineris, vel carbonum in cruſta.

Sacret

Sacret mensam, cujus est munus hoc hebdomade. F. *Pasce animos nostros, Christe, charitate tuâ qui benignitate tuâ alis vitas omnium animantum: Sancta, sint Domine, hæc tua munera nobis sumentibus, ut tu, qui ea largiris, sanctus es.* Amen. *M.* Sedete quantum licet laxè, nè comprimatis mutuò; quandoquidem est satis loci. Et tu habes cultellum, Brugensis? *P.* Prodigium! Flander sine cultello, & quidem Brugensis, ubi cuduntur optimi? N. Mihi verò cultello nihil est opus: dentibus frangam mordendo, vel digitis buccellatim comminuam. *H.* Ferunt illud de morsibus, tum gingivis, tum candori dentium esse perutile. *M.* Ubi fecisti Latinæ linguæ tyrocinium? nam non videris mihi pravè institutus. N. Brugis, sub *Johanne Theodoro* Nervio. *M.* Viro diligenti, docto, probo. Brugæ elegantissimæ, n si quod pereunt indies vitio plebis profusissimæ: Quod dolendum est. Quampridem illinc veniſti? N. Nudiussextus. *M* Quàm nuper cæpisti studere? N. Abhinc annos tres. *M.* Non poterit te profectus pœnitere. N. Meritò: nam & habui magistrum non pœnitendum. *M.* Sed quid agit Vives noster? N. Dicunt eum agere athletam, non tamen athleticè. *M* Quid isthuc rei est? N. Quia luctatur semper, sed parùm fortiter. *M.* Cum quo? N. Cum suo morbo articulari. M. O luctatorem dolosum, qui primùm omnium invadit pedes! *H.* Imò lictorem sævum, qui totum corpus constringit. Sed tu quid agis? Quid cessas? videris huc spectatum venisse, non cœnatum. M. Nemo vestrum attingat pileum inter cœnandum, nè quis capillus involet in patinas. Cur non tractatis hospitem comiter? *H.* Nepotule, præbibo tibi. *N.* Præceptor, excipio animo libentissimo. *H.* Exinanias calicem tuum, quando quid em exiguus haustus restat. N. Hoc esset mihi novum. *M* Quid? Non exinanire? Sed tu, Hypodidascale, quid dicis? quid affers novi super cœnam? *H.* Ego verò nihil dico, sed hisce duabus horis multa cogitavi de arte Grammatica. *M.* Quæ tandem? H. Recondita sanè, & ex penetralibus disciplinæ; primùm, *Cur Grammatici posuerunt tria genera in arte, cum sint tantum duo in natura?*

tura? aut, *Cur natura non prodcit res neutri generis sicut masculini & feminini?* Non possum causam exculpere tanti mysterii Deinde, *Philosophi dicunt esse tantum tria tempora: Ars nostra ponit quinque. Ergo ars nostra est extra rerum naturam.* M Imò tu ipse es extra rerum naturam; nam ars in rerum natura est *H. Si ego sum extra rerum naturam, quomodo possum comedere hunc panem, & has carnes, quæ sunt in rerum natura?* M. Tanto tu deteritor, qui venis ab altera rerum natura, ut comedas, quæ sunt in hac nostra. *H.* Παράδειγμα ἀπροσδιόνυσον. Aliam ego vellem solutionem mearum quæstionum, Utinam haberemus nunc Palæmonem aliquem aut Varronem qui has quæstiones possit profligare! M. Quin potiùs Aristotelem, aut Platonem. Habes aliquid aliud? *H.* Heri vidi scelus capitale admitti. Ludimagister vici recti, capro olidior, qui in frontisterio suo in pædore & fætore docet auditores diabolarios; ter aut quater pronunciavit *volucres* accentu in penultima. Ego verò miratus sum terram illi non dehiscere. M. Quid aliud decebat talem ludimagistrum dicere? & est alioqui in formulis Grammaticis valde detritus Sed tu in re levi nimiùm tumultuaris, & facis tragœdiam ex comœdia, seu mimo veriùs. *H.* Equidem absolvi pensum meum; nunc tuæ sunt partes; dic tu vicissim aliquid inter cœnam. M. Nolo, nè tu mihi vicissim παροψήσῃς. Jusculenta hæc jam conglaciant; affer foculum mensarium Excalfacite aliquantum priusquam panem intingatis. Raphanus hic non est esui, adeo est lentus nec minùs lentæ sunt radiculæ jusculentæ. *H.* Lentorem profectò non à macello attulerunt, sed hic contraxerunt in nostro penore, quâ cellâ nihil est penui incommodius. Nescio quid isthuc rei est; semper afferuntur huc ossa emedullata. M. Parum habent ossa medullarum sub lunam silentem *H* Quid cùm est plena? M Plurimum. *H.* Tum verò ossa nostra habent minimum seu nihil veriùs. M. Non exorbet nobis medullas luna, sed noster Lamia. Nimis hic indidi, piperis. & gingiberis Et in jure hoc & in toto acetariot nimium menthæ, petroselini, salviæ, erucæ, nasturtii, hyssopi

ſopi. Nihil puerorum & adoleſcentum corporibus æquè damnoſum, ac ſibi qui interiora ſervefaciunt. A quibus igitur ex herbis velles confici? *M.* Lactucis, buglossi hortenſi & portulacâ & petroſelini aliquid admiſceri. Heus tu Gangolfe! nè extergas libra manu aut manicâ, ſed ſimul ipſa, ſimul manum mantili: nam ideo tibi datur; Carnes nè attingas, niſi ab ea parte quam tibi eſt ſumpturus. Tu, Dromo, non animadvertis te manicas tuas inficere pingui carnium? reduc eas, ſi ſunt apertæ, ad humeros; ſi non ſunt, corruga, vel complica ad cubitum: quæ ſi relabuntur, affige aciculâ: ſeu quod magis te decet, ſpinâ. Tu dominaſter delicarule, in menſam incumbis. Ubi id didiciſti? In harâ quâpiam. Heus, ſubjicite ejus cubito pulvillum. Architricline, vide nè analecta hæc pereant, reconde in promptuarium, tolle primum omnium ſalinum, hinc panem, tum lances, diſces mantilia, poſtremò mappam: mundet quiſque ſuum cultellum & reponat in vaginam: Heus tu Cinciole! nè ſcalpas dentes ſcalpello; nam eſt noxium: conficito tibi denti ſcalpium pennulâ? vel bacillo tenui acumina; & ſcalpe modice, nè gingivas ſacrifices, & ſanguinem elicias. Conſurgite & abluite manus priuſquam recitetur gratiarum actio. Amove menſam: voca miniſtram ut pavimentum hoc ſcopis verrat. Agamus Chriſto gratias: præeat verba qui ſacravit menſam. *Il. Pro cibo temporali gratias agimus, Chriſte Domine temporarias. Fac ut pro immortalitate agamus æternas* Amen *M.* Ite luſum, & confabulatum, & deambulatum quo libuerit, dum licet per lucem.

Stlarum *jentaculum.* Autopyri, *ex ota farina confecti ſine excretione ſurſurum.* Gabatæ, *ſunt profunda ſcutella.* Turundæ, *frusta parua* Aulicoctia *cocta in olla jurulenta cum ipſo jure.* Tucetum. *eſt caro minutim concisa & ita elixa.* Id eſt. *Reſponſum alienum* à *propoſito.* Id eſt, *præter rem reſpondeas* Foculus menſarius *eſt calfactorium menſæ opium.* Sub lunam ſilentem *prope noviluniun.* Analecta, *reliquiæ quæ colliguntur.*

Farti-

Garrientes.

Nugo, Turdus, Gracu'us, Bambalio.

ASsideamus in hac trabe: tu, Gracule, è conſpectu in ſaxo illo, modò nè impedimento ſis quò minus cernamus prætereuntes. Apricemur non ad hunc parietem egregiè ſoli oſtentum. Quàm grandis truncus! Et cui uſui? T. Ut nos hic ſedeamus. N Oportet fuiſſe proceriſſimam & latam arborem, unde eſt ſumptus. T. Quæ des ſunt in *India*. G. Quì ſcis? Fuiſti tu in India cum Hiſpanis? T. Quaſi ſcire aliquid te regione quapiam non poſſis, niſi in ea fueris: ſed dabo tibi autorem meum. Plinius ſcribit in *India* creſcere ad eam altitudinem, quæ non poſſit jaculo ſuperari,

Et gens illa quidem ſumptis non tarda pharetris.

ut ait Virgilius *N.* Scribit etiam Plinius, ſurmam equitum condi ſub ramis. T. Nemo id miretur, qui ſcirpos illius regionis conſideret quibus infirmi fulciunt gradum, diuites duntaxat. *G.* Heus, quota eſt hora? *N* Nulla: nam horarum tintinnabulum nunc funditur. Adfuiſti? *G* non ſum auſus: nam aiunt rem eſſe periculoſam. N Ego interfui, & vidi innumeras mulieres pregnantes tranſilire canalem fuſionis qui eſt ſub terram conditus *T.* Audivi hoc illis eſſe ſalutare. *G.* Ea eſt colus philoſophia, ut dicunt: ſed de hora quærebam N. Quid tibi opus eſt horâ? ſi quid vis agere dum eſt opportunitas, eſt hora. Sed ubi eſt horologium tuum viatorium? *G* Excidit mihi nuper, cum fugerem carnem olitoris poſt decerpta pruna. *T.* Ego te currentem vidi de feneſtra: ſed quò te recepiſſes ſpectare non potui; quia impedimento mihi erat hortus penſilis, quem ibi mater affixit patre invito & multum reclamante: Mater verò in propoſito conſtans, obtinuit nè tolleretur. N. Quid tu? Tacebas? T. Flebam tacitus: Quid enim aliud agerem diſſentientibus mihi chariſſimis capitibus? tametſi mater jubebat me ab ſe ſtare, & clamare ſtrenuè. Sed mihi non erat cordi quicquam adverſus patrem mutire, Et ò miſſus ſum ad ſcholam, quatuor continuis diebus injentatus à matre irata, & de-

jerante, me non esse ex se natum, sed commutatum á nutrice, de quo ait dicturum se nutricî diem apud Prætorem capitalem. N. Quid rei est Prætor capitalis? An non Prætor omnis habet caput? T. Quid ego scio? Sic illa dixit G Hem! Qui sunt isti penulati & ocreati? N Galli sunt. G. Quid? Estnè pax? T. Bellum narrabant futurum, & quidem arrox G. Quid afferunt? T Vinum. N. Exhilarabunt multos. G. Scilicet non solùm vinum exhilarat sed vini mentio & recordatio N. Vinosos utique. Meâ nihil refert, qui aquam bibo. G. Nunquam facies bonam carnem T. Nosti illam mulierem? G. Non quænam est? T Aures habet grossipio obturatas. G. Qnid ita? T. N quid audiat quia malè audit. N. Quàm multæ pessime audiunt auribus patentibus & bene perforatis T. Credo huc pertinere quod est apud Ciceronem in Tusculanis quæstionibus. Surdaster erat. M Crassus: sed illud pejus quòd malè audiebat. N Non dubium est, quin hoc ad infamiam sit referendum. Sed heus tu Bambalio, inveniſti tuas Tusculanas quæstiones? B. Etiam, apud propolam adeò interpolaras, ut non agnoscerem. N. Quis surripuerat? B. Vatinius quid illi malè sit. G Vah hominem, manibus aduncis & picatissimis! Nè admittas eum unquam ad tuas capsas, nec ad scrinia, si vis omnia esse salva. Nescis illum crumenisecam existimari ab omnibus, & de crumenisecio accusatum apud gymnasiarcham? N. Soror puellæ illius enixa est heri gemellos. G. Quid mirum? Mulier quædam viâ Salariâ ad leonem galeatum, peperit nudiustextus tergeminos. N. Plinius dicit, ad septimum posse procedi. T Quis vestrum audivit de uxore Comitis Bataviæ? quam ferunt uno partu tot edidisse quot sunt in anno dies, ex imprecatione mendicæ cujusdam? G Quid istud fuit de mendica? T Mendica hæc liberis onusta petiit ab hac Comite stipem: illa, ubi conspexit tot pueros, convitio illam abegit, scortum vocitans: negabat enim posse fieri, ut ex uno viro tantam sobolem suscepisset. Innocens mendica precata est divos ut si se castam & puram scirent, darent Comiti ex marito suo tot fœtus uno conceptu, quot sunt in anno dies. Et

ità contigit: oſtenditurque propago numeroſa illa in oppido quodam illius inſulæ *G.* Malo credere, quàm exquirere. N. Omnia ſunt deo poſſibilia. *G* Imò verò facillima. N. Non nôſti illum onuſtum retibus, comitatum canibus, cum cauſia & peronibus, vehentem cantherio ſtrigoſiſſimo? *T.* Eſtnè Mannius verſificator? N. Eſt planè. *T* Quænam tanta metamorphoſis? N. Ex Minerva tranſiit ad Dianam, id eſt, ab honeſtiſſima occupatione ad inanem & ſtultum laborem. Pater ejus mercimoniis facundis auxerat rem. Hic paternam artem dedecori ſibi eſſe ducit, vertit ſe ad alendos equos, & venationem, non aliter ratus poſſe nobilitatem generis venari. Nam, ſi quid ageret utile non haberetur pro nobili. Sequitur eum venantem talis Curius pereruditus homo, aleator famoſiſſimus, & qui probè novit taxillos mittere compoſitos: domi habet ſodalem Tricongium. *T.* Imò amphoram: *G.* Imò ſpongiam. N. Imò arenam Africæ aridiſſimam. *B.* Aiunt illum ſemper ſitire. N. An ſitiat neſcio, ſemper certè paratus eſt potare. *B.* Auſculta luſciniolam illam. G. Ubinam eſt? *B:* non vides eam in ramo illo ſedentem. Vide. Ut canit ardenter, nec intermittit! N. *Flet Philomela nefas* *G:* Quid mirum dulciter eam garrire quæ ſit Artica, ubi etiam fluctus maris non ſine numero alliduntur littori? *N.* Plinius ſcribit, eam præſentibus hominibus diutiùs & accuratius cantare. *T.* Quid cauſæ eſt? N. Ego tibi cauſam aperiam. Cuculus & Philomela eodem cantant tempore, verno ſcilicet, ab *Aprili* medio ad *Maium* exactum, aut eò circiter. Hæ duæ aves in contentionem venerunt de ſuavitate concentus. Quæſitus eſt judex; & quia de ſono erat certamen aptiſſimus viſus eſt ad eam cognitionem asinus, qui præter cæteras animantes grandes haberet auriculas. Aſinus, repudiatâ luſciniâ, cujus ſe harmoniam negaret intelligere, victoriam cuculo adjudicavit. Philomela ad hominem appellavit, quem ubi videt, agit ſtatim cauſam ſuam; canit diligenter, ut ſe illi approbet, ad vindicandam injuriam ab aſino acceptam. *G.* Habeo cauſam poetâ dignam? *N.* Quid ergò expectabas philoſophio dignam? Poſce id à novis illis magiſtri

Parisiensibus. G. Plerique illorum vestibus sunt philosophi, non cerebo. N Quid ità vestibus? nam coquos potiùs dixeris, aut muliones. G. Quia gestant eas crassas, detritas, laceratas, lutulentas, immundas, pediculosas. N. Erunt ergò philosophi Cynici. G. Imò Cimici: non quod videri affectant Peripatetici; quippe *Aristoteles*, sectæ princeps, cultissimus fuit. Ego verò longum valedico jam nunc philosophiæ, si aliter non possum esse philosopbus. Quid enim pulchrius, & homine dignius, quam munditias, ut c[illegible]lis quidam cultus in victu & vestitu? Ea n re antestant meâ sententiâ, Lovanienses Parisiensibus. T. Quid tu? Non putas esse impedimento studiis nimiam curam munditiæ atque elegantiarum? G Ego quidem munditiem probo; anxiam & morosam illius curam improbo. N. Damnas tu elegantias, de quibus scripsit Valla tam diffusè, quásq; adeò diligenter commendant nobis nostri præceptores? G. Alia est verborum in loquendo elegantia, alia rerum in vestiendo. T. Scitis quid est mihi narratum à tabellario Lovaniensi? N. Quid tandem? T. Clodium ardere perditè in puellam quandam; & Lusconem transtulisse se ad mercaturam à literis, hoc est *Ab equis ad asinos*. N. Quid audio? T. Clodium noratis omnes succi plenum, rubicundum, bene habitum, hilarem, vultu renidenti, comem, festivum confabulatorem; nunc refert ille esse exuccum, exanguem, palido colore, atque adeò lurido, imbecillum horridum, trucem. taciturnum, fugitantem lucis & humani consortii; nemo, qui illum vidisset ptiùs, jam agnosceret. N O miserum adolescentem! Undè id mali? T. Ex amore. N. At unde amor? T. Quantum ex oratione tabellarii potui colligere reliquerat seria & solida studia, dediderat sese totum poetis lascivis, Latinis, & linguæ vulgaris; indè primi animi præparatio, ut siqua ignis scintilla in illum incideret fomitem, quantum libet exigua, subitò inflammaretur velut stuppa; tradiderat se somno & otio. N Quid necesse habes plures aut majores causas amandi commemorare? T. Nunc insanit; ambulat plerunque solus; semper autem vel taciturn, vel cantillans aliquid & modulans; scribit ver-

sus

ſus ſermone vernaculo. N. Scilicet quos legat ipſa Lycoris. *G.* Chriſte averte ab animis noſtris tam pernicioſum morbum. *T* Niſi me ingenium Clodii fallit, recipiet ſe aliquando ille ad frugem meliorem: peregrinatur animus ejus in nequitia non habitat. G. Et ille alter quas mercaturas exercet? *T* Miſit ad patrem epiſtolam flebiliter conſcriptam de miſera conditione ſtudiorum, quam, quòd eſſet * apertilis, legit ipſe tabellarius Pater homo craſſæ Minervæ, transdidit eum à chartis ad lanas, pannos, glaſtum, piper, gingiber cinnamonum. Nunc ille ſuccinctus bracchâ, mirè diligens & ſedulus in aromataria taberna vocat adventores, excipit blandus ſcandit, deſcendit per ſcalas infeſtiſſimas, profert ſuas merces, vertit, invertit mentitur, perjurat: omnia ſunt illi leviora, quàm ſtudere N. A. puero novi illum attentum ad rem, & delectari numulis: itaque potioem habuit numationem quàm literaturam, & vile lucrum anteposuit excellentiæ eruditionis Aliquando pœnitebit eum. *T.* Sed ſerò. N. In dubie; provideat nè accidat ſibi, quod ſuo conſobrino *T.* Cui N. Antonio in angiportu pomorum ad tres graculos. Non audiſti, illum ſuperiore anno decoxiſte? *G.* Quid decoxit, quæſo? Eſtne hoc tantum malum? an non quotidie id ſit in culinis omuibus? *T.* Decoxit rem. G. Quam rem? *T* Alienam, & conturbavit. G Nihilinè reddidit creditoribus? *T.* Ex compactione: nam receperat ſe in aſylum: unicas, ternas ex libris ſingulis. G. Hoc vocas tu decoquere, cùm nihil ſit crudius? Sed quomodo amiſit? *T.* Audivi equidem nuper de patre, non ſatis tamen intellexi; narrabat pater cum feciſſe verſuras damnoſiſſimas quæ degluberunt eum, & devorârunt uſque ad oſſa. G. Quid rei eſt verſura? quid deglubere? *T.* Nè ego quidem novi; credo eſſe aliquid de ſuribus. N. Vides illum obeſum? quem putes vix ſe poſſe commovere, petauriſta eſt & funambulus. G. Ah! Tace; rem narras incredibilem. *T* Non ipſe quidem ſuo corpore, ſed calcibus G. Afferebat aliquid aliud novi tabellarius de noſtris ſodalibus? *T.* etiam de Hermogene, qui in omni noſtro certamine ſemper ferebat Primas; is ad-

mirabili mutatione ex ingeniosissimo, & (ut ætas illius ferebat) doctissimo, repentè factus est tardissimus & rudissimus. N. Tale quiddam sæpe vidi accidere in quibusdam acutulis. B. Aiunt id fieri cùm ingenii acumen non est solidum; ut in scalpellis, quorum acies facilè retunditur, præsertim si quid secet paulò durius. G. Quid? Estnè acies in ingenio sicut in ferro? B. Nescio; ferrum sæpè vidi, ingenium nunquam vidi. N. Quid factum est adolescentulo illi pagano, qui superiori mense exhibuit nobis prandium adventorium, refertum deliciis rusticis; Ad quem à fuga retrahendum præceptor miserat quatuor fugitivarios? Et erat formosulus. T. Venustus asinus. Puella amanuensis amitæ meæ, quæ puella est illi soror patruelis, convenit illum nuper in pago suo, nudo capite, impexum, horridum, sentum, cum gallicis, & tunicâ villosâ, leivdensâ, vendentem in trivio quodam chartaceas imagines, & tabellas elementarias cantantem cantiones novas in circulis. G. Opportet illum esse ortum claro sanguine. T. Qui isthuc? G. Quoniam pater ejus est de genere Coelitum. N. Non tam id arguit nobilem virum, quàm bonum jaculatorem; Collimabit facilè. T. Aut fabrum tignarium, qui *oculo rubricam dirigit uno.* N. nunquam placuit mihi ille puer, nec dederat mihi significationem aliquam virtutis. G. Quid ità? N. Quia nec amabat studia, nec præceptorem reverebatur, (quod est perditi animi argumentum evidentissimum) & lenes irridebat, & calamitosos subsannabat. Sed quis est iste sericatus, torquatus, bracteatus auro? G. Ex genere clarissimo; matrem habet nobilissimam & fœcundissimam. N. Quam? G. Terram; & vix credas quas semper facias delicias; dicas puerulum in cunis adhuc & crepundiis vagientem. N. Atqui lanugo illi incipit jam per malas serpere. B. Hem! Observator venit; expedite libros, explicate, incipite evolvere. G. Nec fuit his multis hebdomadibus observator magis curiosus & qui tam gauderet deferendis ad magistrum criminibus. B. Utinam saltem nos veræ culpæ reos ageret! Sed calumniatur plerunque. N. *Hic murus*

aheneus

aheneus esto. N I L *conscire sibi, nullâ pallescere culpâ.* Sed quiescere: ego illum statim fugabo. *Obs.* Quid tu dicis, Vacia? N Quid tu, Vatrax? *Obs.* Quid tu, Vatrachomyomica? Sed joco amoto, Quid hic agitur? N Quid ageretur? Quod inter bonos scholasticos & studiosos: Legitur, ediscitur, disputatur. Dic sodes capitulum lepidissimum; Quid est apud Virgil. *Transversa tuentibus hircis. Obs.* Bene tacite; pergite studere ut bonæ indolis adolescentes decet: mihi aliud nunc est negotii; vos valebitis N. Satis nugatum est; revertantur ad ludum sed priùs relegamus, quæ præceptor explicavit, tum ut discamus, tum illi placeamus, & nos approbemus, quod cuique nostrum debet esse in votis, non minùs quàm patri.

Causia, *est pileus adversus æstum.* Compositos, *ita ut cadant ut ipse vult. Proverbium, Apertilis, non obsignata, & quæ aperiri possit integre.* Conturbavit, *rationes scilicet, nolens solvere creditoribus,* Prandium adventorium, *pro suo fœlici adventu.* Fugitivarii, *qui retrahunt servos à fuga.* Amanuensis, *quam heri habet semper sibi paratam ad manum.* Gallica *socci lignei.* Villota levidensa, *crassa, qualis est Frisia.* Collimabit, *attinget scopum.*

Iter & Equus.

Philippus, Misippus, Misopudus, Planetes, Puer, Rusticus.

VUltísne proficiscamur animi gratiâ Bononiam, quæ est ad Sequanam? *Misip.* Et *Miso.* Nihil malumus die præsertim sereno, & à ventis silenti: tum etiam in nostro pædagogio feriato *Ph.* Cur non est nobis operarius? *Miso* Quia Pandulphus madefactus est hodie ingenti prandio magistros omnes, in honorem laureæ suæ magistralis. *Pl* Vah! Quantum potabitur! *Mi·p.* Multò plus sitietur. *Misip.* Ego habeo asturconem. *Ph.* Et ego equum meritorium conductum de lusco impostore. *Miso.* Ego & Planetes vehemur rhedâ: reliqui, si videtur, vel pedestres sequentur nos, vel vi brachiorum agent cymbam contra cursum amnis, *Pl.* Imò equis trahetur. *Miso.* Ut erit cordi; nam nobis pedestre iter magis placet,

cer. *Ph.* Eia puer, fræna equum meum, & insterne. Quid (malum?) manno indis lupatum? orna potiùs frænulo illo levi cum bullis. N: Hui! Nec oream habet nec aureas. *P:* Si scirem quis fregisset, ego illi frangerem. *Misip:* Quid tu nunc dicis concitatus. *Ph:* panem in cenâ. Accipe unde poteris, accommodatò. *Pl:* Scilicet in mediis pedægogiis quæres tu vel equorum ornamenta. *Ph:* Supple igitur quæ desunt ex hoc fune. *Pl* Erit deforme. *Ph* Abi insane. Quis videbit extra urbem? Antilena est dissuta. *Ph:* Sarcias ligulâ astrictorâ aliquâ. *Pl* Non habet postilenam. *Ph:* Nec est opus. *Pl:* Magnum equitem, & exercitatum! Delabetur ephippium ad colum & effundet te equus supra caput. *Ph:* Quid ad me? Lutosa est magis via, quàm lapidosa; inficiar cæno, non cruentabor Sed si hæc omnia apparanda, non hinc decedemus ante vesperum; adduc equum qualicunque ornatu. *Pl:* Paratus est, conscende *Ah!* Quid agis? pedem dextrum ponis priorem in stapeda? *Ph* Utram ergò? *Pl:* Sinistrum; & habenas sinistrâ manu rege dextrâ caput hanc virgulam quæ erit Pro calcaribus *Ph:* Non indigeo; calcanei erunt mihi vice calcarium. *Pl* Jubellium Taurearn videtis, aut, qui cum hoc est congressus, Ascellum. *Ph* Apagè historias in procinctu. Ubi reliqui? pl. Ite; ego comitabor vos pedester *Misip:* O equum molestissimum succussatorem! ossa mihi omnia contuerit, priusquam perveniamus in oppidulum. *Ph:* Quid (malùm) est stratum istud tuum? clitella est, ut puto *Misip* Paulò minus *Ph:* Quanti? quanti? *Misip* Numis Turonensibus quatuordecim. *Ph:* Equum ipsum cum suo victu & vestitu tanti non emerim: Nec videtur mihi equus vector, nec ephippiarius, sed jumentum clitellarium & jugale, aut dorsuale; animadverte quæso. Ut passim cespitat? vel in chartam, aut latum culmum impingeret. *Misip:* Quid tu de eo dicis? nullus est adhuc. Sed garrias quæ voles, Vides tu hunc equum? is qualis qualis est, me ferer, aut ego illum. *Pl:* Ungulam habet tenerrimam, miser. *Ph:* Quid admonuit te tam accuratè unoculus, cùm tibi cum insterneret

neret? *Misip.* Rogavit verbis amantissimis, nè duo insiderem equo, alter in strato, alter super clunes, & ut in equili diligenter ei substernerem. *Pl.* Nimirum eget misellus, qui latera habet nudata a carne. *Ph.* Quid agitis vos? Non ascenditis in rhedam? *Pl.* Probè mones; rhedarius petit nunc altero tanta plus quàm quanti eamus pacti *Ph.* Cum rhedariis est vobis res, & cum naviculatoribus; facilè conficietis omnia, & ex animi sententiâ; genus hominum est id mite, mansuetum, come, urbanum, pium. Rhedarii sunt sex terræ, naviculatores sex maris; date illi dimidium ejus quod plus poscit. *Pl:* Quotam esse jam horam censetis? *Ph* Ex sole conjicio esse ultra decimam. *Pl:* Appetit jam meridies. *Ph:* Itáne? Heus Misippe! Eamus; sequatur qui poterit. Invenient nos ad galerum purpureum; ea est taberna diversoria, sita contra regium pyramidem, non procul à domo Curionis. *Misip:* Quà egrediemur? *Ph:* Per portam Marcellinam ad dextram simplici viâ & directâ. *Misip:* Imò teneamus hanc semitam; via jucunda & placida. *Ph:* Minimè verò; nihil commodius ac tutius quàm via regia; Nam transversis itineribus amittemus comites; præsertim quòd trames ille, nisi me fallit memoria, est valde sinuosus, & ambagiosus. *Misip.* Qui sunt isti hastati? Videntur milites ex illis mercenariis *Ph:* Quid agendum? *Misip:* Revertamur nè nos spoilent. *Ph:* Progrediamur, nam facilè evademus eos cursu equorum per campos. *Misip:* Quid si gestent tormenta manuaria? *Ph:* Nihil tale cerno, sed solas sarissas. *Misip:* Accede propius puer. *Pu:* Quid rei est? *Misip* Non tu vides illos Germanos? *Pu* Quos? *Misip* Illos huc venientes adversum nos. *Pu:* Planè sunt Germani; sed Parisienses rustici duo cum suis baculis. *Misip.* Profectò ita est. Bene sit tibi animam mihi & vires reddidisti Sed ubi Misopudus & Planetes? *Pu* Rhedarius iratus quòd non quantum postulaverit accipiat, duxit eos viâ salebrosâ, equi dum magnâ eniruntur viorasin alto cæno hærentes extrahere, temonem & helcia confregerunt; tum canthi revulsi sunt cum clavis, & ipso

rotam

otam ſufflaminaverat imprudens, bili excæcatus: nunc ea reficit ſtomachabundus, & convitians divis omnibus, vectores quoque diris devovens atrociſſimis. *Ph.* Quæ capiti illius ſint. *Pu.* Puto eos rhedâ relictâ tranſituros in ſarracum, quod ſine onere habes iter Bononiam. Glaucus & Diomedes ingreſſi erant in ſcapham quandam: ſed nautæ negant ſe hoc vento poſſe remis aut contis agere navigium equos helciarios narrant omnes eſſe occupatos, neſcio quâ materiâ vehenda; ità nondum religâ aut prymneſium. *Ph.* De naulo nihil novi? *Fl.* Nihil prorſum. *Ph.* Mirum eſt; ſed conjicio quid futurum ſit; non pervenient illi Bononiam ante ſerum diei. *Miſip.* Quid tum? ſumemus diem craſtinum totum ad reficiendum animum. Aſpice ut fluviolus ille leniter labatur, aquæ planè cryſtallinæ inter ſcrupos aureos; Quam jucundum murmur! Audis luſciniolam, & carduelem? Profectò territorium hoc Pariſienſe amœniſſimum eſt. *Ph.* Quod ſpectaculum poteſt eſſe huic par! Quam placido agmine fluit Sequana! Ut fertur navicula illa plenis ſinibus, & ſecundo vento! mirificè his omnibus redintegrantur animi; O pratum miro artificio veſtitum! *Miſip.* Nempe ab admirabili artifice *Ph.* Quàm ſuavem odorem eructat! *Miſip.* Hàc, ad ſiniſtram flectito, ut vites cœnum tenaciſſimum, in quo gradiarius tuus ſtatim unguem amitteret Quam contrarius hic campus ſuo vicino, obſitus ſitu ſqualidus carioſus, horrens petris, & ſpinis armatus! *Pu* Non vides eſſe agrum ruderarum ex villæ ruinis? & alioqui frumentarius eſt. Hyberno pulvere, verno luto, magna farra Camille metes. *Ph.* Quæſo, cantilla veſtrus aliquot ut ſoles. *Miſip.* Placet.

Fælix illi animi ævi ſque ſimillimus ipſis,
Quem non mendaci reſplendens gloria fuco
Sollicitat, non faſtoſi mala gaudia luxus:
Sed tacitos ſinit ire dies, & paupere cultu
Exigit innocuæ tranquilla ſilentia vitæ.

Ph. Verſus facetiſſimos, & graviſſimos! Cujus, quæſo, ſunt? *Miſip* Non agnoſti? *Ph* Non *Miſip.* Angeli Politiani. *Ph,* Vetuſtoris putavi; & habent gratiam antiquitatis

quitatis. Suſpicor nos deerrâſſe. *Miſip.* Heus bone vir Qua itur Bononiam? *Ruſt.* Abberraſtis: obvertite cantharios veſtros ad bivium illud, & tenete viam quam rodit flumen; ea vos non ſinit falli recta eſt, & ſimplex uſq: ad veruſtam quercum; indè ad manum hanc vos Præcipitate. *Miſip.* Habemus gratiam. *Ruſt.* Ducat vos Deus. *Miſip.* Mallem currere, quàm ſic ab equo iſto concuti. *Ph.* Tanto cœnabis avidius. *Miſip.* Imò non potero cœnare delaſſitus & confractus toto corpore; citiùs quæram de lecto, quàm de menſa *Ph.* Sede conjunctis cruribus non divaricatis; minùs ſenties laborem. *Miſip.* Hoc eſt fœminarum; & facerem, niſi metuerem deriſus & ſannas prætereuntium. *Ph.* Siſte parumper, *Philippe*, dum hic faber ferrarius calciârit aſturconem tuum, cui excuſſa eſt ſolea dextri pedis. *Miſip.* Quin potiùs moremur hic ut clauſo diverſorio ſub dio dormiamus. *Ph.* Quid tum? in aperto mundo an non id præſtabilius, quàm in clauſo? Gravius eſſet, quod incœnes.

Pedeſtre *idem quod* terreſtre. Otea, *corrigia quæ eſt ſub ore.* Area, *corrigia ad axes* Antilena, *eſt lorum ante pectus*, Poſtilena, *lorum obſtratum ad caudam* Subſterneret, *paleam ad cubandum.* Curio, *eſt ſacerdos, qui præeſt paræciæ*, curatus *vulgo* Tormenta manuaria, *quas ſcolopetas vocant.* Equi helciarii *qui trahunt navigium aut ſimilia.* Prymneſium *funis eſt quo navicula terræ alligantur.*

Scriptio

Mauricus, Mendoza, puer, Magiſter.

ADfuiſtin' hodie cùm ille haberet orationem de utilitatibus ſcribendi? *Men.* Ubinam? *Man.* In auditorio Antonii Nebriſſenſis. *Men.* Minimè verò; ſed tu recenſe, ſiqua hæſerunt memoriæ. *Man.* Quid ego recenſeam? Dixit tam multa, ut omnino propè exciderint. *Men.* Ergò contigit tibi quod de vaſis anguſti orificii. Quintilianus dicit, quæ ſuperfuſam humoris copiam reſpuunt; ſenſim ſi inſtilles, recipiunt Sed nihil retinuiſti penitus. *Man.* Propemodum nihil. *Men.* Aliquid igitur. *Man.* Perpuſillum. *Men.* Iſthuc ipſum perpuſillum fac mihi etiam commune. *Man.* Primùm omnium. Aiebat

eſſe

esse perquam admirabile, tantam varietatem humanarum vocum paucis potuisse literis comprehendi: deinde, Amicos absentes posse inter se beneficio literarum colloqui. Addebat, Nihil esse visum mirabilus apud insulas istas à regibus nostris recens inventas undè aurum affertur quàm posse inter se homines aperire quæ sentiant, tanto intervallo regionum, missa chartulâ aliquâ maculis nigris distinctâ. Rogabant enim, an papyrus sciret loqui. Hæc ille, & alia permulta, quæ sum oblitus. *Men:* Quamdiu dixit *Man:* Horas duas. *Men.* Ex tam longa oratione tam Paucula mandasti memoriæ? *Man* Mandavi quidem memoræi: sed ea noluit retinere. *Men:* Planè dolium habes filiarum Danai. *Man:* Imò excepi cribo non dolio. *Men:* Accersamus aliquem, qui tibi ea quæ ille dixit redigat in memoriam. *Man:* Mane tamen: nam aliud quiddam cogitatione quæro Teneo. *Men:* Eloquere tandem Cur non excipiebas penna? *Man:* Non erat ad manum. *Men:* Nè pugillares quidem? *Men:* Nè pugillares quidem *Men:* Exprime hoc tandem. *Man:* Aufugit jam: Tu excussisti menti tam odiosè interpellando *Men* Hui! Tam citò? *Man:* Rediit in memoriam. Ex autoritate nesc o cujus Scriptoris, affirmabat nihil esse ad magnam eruditionem compendiosius, quàm probè ac celeriter pingere. *Men* Quis est autor? *Man* Nomen sæpe audivi, sed memoriâ effluxit. *Men:* Ut alia Sed huic præcepto non paret vulgus nostræ nobilitatis quæ pulchrum & decorum sibi esse ducit rescire literas formare: dicas scarificationem esse gallinarum, & nisi præmonitus sis cujus sit manus, nunquam divinâris. *Man* Et eâ de causâ vides, quàm crassi sunt homines, quàm amentes, & opinionibus corruptissimis *Men* Quomodo sunt vulgus si nobiles? an non hæc multùm inter se distant? *Man* Quia vulgus non vestibus & professionibus distinguitur, sed vitâ & judicio de rebus integro. *Men:* Vin' ergò ut nos à vulgari ista inscientia vindicemus? Tradamus nos huic exercitamento. *Man:* Nescio quo pacto naturale est mihi, distorte, inæqualiter, perturbatè exarare literas.

Men.

Men Hoc habes nobilitatis; exerceas te; nam assuefactio mutabit quod naturale esse ducis. *Man*: Sed ubi is habitat? *Men* Ex me tu id quæris, qui nec audivi hominem, nec vidi, cùm ipse eum audieris tu? Quantum intelligo, velles omnia ingeri tibi premansa in os. *Man*: Nunc commemini. Aiebat sibi domum conductam juxta ædem divorum, Justi & Pastoris *Men*: Est ergo vicinus vester. Eamus *Man*: Heus puer! Ubi est magister? *P*: In illo conclavi *Man*: Quid agit? *P*: Docet quoidam. *Man*: Significa illi astare hic præ foribus, qui huc etiam veniunt ut ab eo doceantur. *Mag*: Qui pueri sunt isti? Quid petunt? *P*: Te cupiunt conventum. *Mag*: Admitte eos ad me rectà. *Man*: & *Men*: Optamus tibi salutem & omnia prospera Magister. *Mag*: Et ego vicissim vobis fælicem huc ingressum. Sospitet vos Christus. Quid est? quid vultis? *Man*: Doceri abs te artem istam quam profitere, si modo vacat, & si vis. *Mag*. Profectò oportet vos esse pueros honestissimè educatos, qui & sic loquamini, & tam modesto sitis ore. Nunc verò magis, cum totâ facie suffudit se vobis rubor: confidite filii; nam iste color virtutis est. Qui vocamini? *Man*: Manricus & Mendoza *Mag*: Nomina ipsa testantur ingenuem educationem, & generosos animos. Ità demum eritis verè nobilis si iis artibus excolatis animos, quæ maximè sunt dignissime claris natalibus. Quantò magis sapitis vos, quàm multitudo ista nobilitatis, qui eò se habitum iri generosiores sperant, quò imperitiùs pingant literas Sed minimè est hoc mirandum, quando quidem persuasio hæc dementiam nobilitatis jamqridem invasit, nihil esse abjectius, aut vilius, quàm aliquid scire Ergo videre est illos epistolis, á librariis suis compositis subscribentes id quod legi nullo pacto potest, nec scias à quo tibi epistola mittatur, nisi sit à tabellario prædictum, aut signum agnoscas. *Man*: Id modò ego & Mendoza quereramur. *Mag*: Sed venitis huc armati? *Man*: Minimè verò, bone præceptor: vapularemus à nostris pædagogis, si ausi essemus arma hac ætate vel aspicere, nedum tangere *Mag*: Ah, ah! Non loquor de armis

armis crudelitatis; sed de istis scriptoriis, quæ ad præsentem rem faciunt. Habetis thecam pennariam cum pennis? *Men.* Quid rei est theca pennaria? An ea quam nos calamariam nominamus? *Mag.* Ea ipsa; nam antiquissimi homines solebant stylis scribere; quibus successerunt calami & Potissimum Nilotici. Agareni, si quos vidisti, arundinibus scribunt à dextra in sinistram; sicut omnes penè ad Orientem nationes. Europa Græcos secuta, contra à sinistra in dextram. *Man.* Etiam Latini? *Mag.* Latini quoq; fili, sed hi à Græcis habent originem, & olim veteres Latini scribebant in membrana deletili, quæ vocabatur palimsestos. tum una tantùm facies, nam qui utrinq; erant, libri conscripti, opisthographi dicebantur; quales fuit Orestes ille Juvenalis, scriptus & integer nec dum finitus. Sed hæc alias; nunc ea quæ instant anserinis pennis scribimus; aliqui gallinaceis. Vestræ istæ sunt egregiè habiles; nam sunt caule amplo, & nitido & firmo. Detrahite plumulas scalpello, & detruncate aliqui è caude; tum eradite. siquam habent scabriciem, nam levigatæ fiunt aptiores. *Man.* Nunquam ego gero nisi deplumatas & nitidas; sed Institutor meus docuit me eas leves facere salivâ & affricatione ad adversam tunicam, vel fœminicruralia. *Mag.* Præsens consilium. *Men.* Doce nos aptare pennas. *Mag.* Primùm omnium, Rescindetis utrinque caput. Ut fiat bifurcata; tum, In superiore parte incisuram tacite scalpello sensim ducto, quæ crena vocatur; hinc, æquate duos illos pedunculos, seu mavultis nominate crescula, ità tamen ut altius sit dextrum, in quod penna scribendo incumbit; id tamen discrimen vix perceptibile oportet esse. Pennam si firmiùs vis chartæ imprimere; tribus digitis teneto; sin celeriùs duobus, pollice & indice. more Italico. Nam medius inhibet magis cursum, & moderatur, nè se immodicè effundat, quam adjuvat. *Man.* Profer atramentarium. *Men.* Hem! Cornu atramentarium elapsum est mihi venienti huc. *Mag.* Puer, profer ampullam illam; atramentum ex ea effundemus in hoc mortariolum plumbeum. *Men.* Sine periculo? *Mag.* Ità hauries pennâ liquidus

quidiùs, & commodiùs: nam in gossipio, vel filo bombycini, aut lini, cùm pennam intingis, adhæret semper crenæ fibra aliqua, vel flocculus, in quo detrahendo fit mora scriptioni: aut si non detrahas, lituras veriùs effingas quàm literas. *Men.* Ego ex sodalium consilio linteolum Meritense indo, aut bombycinum leve ac tenue. *Mag.* Istud verò est sarius. Cæterùm multò præstat, solum atramentum infundere in mortariolo quidem fixo: nam quod circumgestandum est, huic omnino opus est peniculo. Cæterum habetis chartam? *Men.* Hanc. *Mag.* Asperam admodum, & quæ pennam remoretur, nè inoffensè decurrat; quod est studiis noxium. Nam dùm lustaris cum scrabritie chartæ elabuntur multa ex iis, quæ scribenda cogitaveras. Hoc genus chartæ amplæ, densæ, duræ, scabræ, librariis relinquite; quæ ideò librariæ nuncupantur, quod ex iis fiant ad diuturnitatem libri: nec illam quotidiano usui parabitis grandem, augustam, sive imperialem, quæ de rebus sacris Hieratira nominatur: quales videtis in libris sacrarum ædium. Acquirite vobis chartam epistolarem, quæ ex *Italia* affertur optima, tenuissima, & firma: vel vulgarem illam, quam ex Gallia important, quam passim invenietis venalem in singulos codices nummis octonis plùs minùs: dabitur vobis pro corollario philyra una aut altera chartæ emporeticæ. quam bibulam dicimus. *Men.* Quæ est horum nominum ratio? nam sæpe dubitavi. *Mag.* Emporetica de Græco venit, ab involvendis mercibus; & bibula, quòd atramentum absorbeat; ità non erit vobis opus furfuribus, aut sabulo, vel pulvere de pariete erasо. Sed omnium optimum est, cùm per se literæ exsiccantur: eo enim modo diuturniores fiunt. Proderit tamen emporetica quam sub manum extendatis nè sudore aut sordibus maculetis papyri candorem. *Men.* Cedò jam nobis, si videtur exemplar. *Mag.* Primùm abecedarium, deinde syllabarium, tum verba conjuncta ad hunc modum: Discite puer quibus fias sapientior & proinde melior. Voces sunt animorum signa inter præsentes, literæ inter absentes. Hæc effingite & redite huc à prandio, vel cras, ut

ſcripturam veſtram emendem. *Man.* Faciemus. Interea commendamus te Chriſto. *Ma.* Et ego vos eidem. *Men.* Secedamus, abſque interventu ſodalium & interpellatione meditemur, quæ à Magiſtro hoc accepimus. *Man.* Placet mihi: ita fiat. *Men.* Ventum eſt quò volebamus: aſſideamus in his ſaxis. *Man.* Etiam, ſed averſi à ſole. *Men.* Mutua mihi dimidium chartæ folium, quod reddam cras. *Man* Sufficit tibi hoc fruſtulum? *Men.* Hui! Non capiet ſex verſus; ex meis præſertim. *Man.* Scribe in utraq; facie, & duc verſus denſiores: quid neceſſe habes tam magna interſtitia relinquere? *Men.* Egone? vix intervallum eſt ullum: nam literæ ſeſe utrinque attingnnt, præſertim quæ longos habent apices, aut pedes, ut *b* & *p*. Sed quid tu! jámne duos verſus exarâſti? & quidem eleganter, niſi quod ſunt pravi. *Man.* Scribe tu ſeorſum & tace. *Men.* Enimvero pennâ & atramento hoc ſcribi nullo pacto poteſt. *Man.* Quid ita? *Men.* Non cernis ut penna reſpergit chartam atramento extra literas? *Man.* Atramentum meum adeò eſt craſſum, ut limum eſſe credas: aſpice amabò, ut hæret in ſumma crena, nec ad characteres formandos defluit. Quin igitur utrique incommodo medemur: tu de cuſpidibus pennæ reſcinde ſcalpello, quoad atramentum commodè colligat in literas: ego in atramentarium quo ſit atramentum liquidius, inſtillabo guttas aquæ aliquot. *Men.* Immeritò potius. *Man.* Oh! Nè lotium: fœtebit atramentum ipſum & quicquid ſcripſeris: nec facilè deinceps odorem hunc elueris è periculo. Optimum eſſet acetum, ſi haberes ad manum: nam hoc vi ſuâ ſtatim diſrarat denſum atramentum. *Men.* Verum! ſed periculum eſt, nè acrimoniâ ſuâ chartam penetret. *Man.* nihil tale metuas: hæc charta maximè omnium continet atramentum, nè effluat. *Men.* Extremæ hujus tuæ chartæ oræ inæquales ſunt, rugatæ, & Aſperæ. *Man.* Demarginato chartam aliquantum forficibus; nam hoc eſt etiam elegantius: aut citra eam aſperitatem ſcribendo ſubſiſte. Tibi ſemper leviſſimæ offenſiones ſatis magno impedimento ſunt, nè pergas; ſed quicquid eſt in manibus, abjicias illico

Men.

Men. Redeamus jam ad præceptorem. *Man.* Videtur tibi tempus? *Men.* Metuo nè præterierit jam tempus; nam solet mature cœnare. *Man.* Eamus; ingredere tu prior, qui habes minus cordis. *Men.* Imò tu potius, qui minus frontis. *Man.* Vide nè quis ab illo exeat, qui deprehendat hic nos jocantes; & lascivientes. Pulsemus fores annulo, etsi patentes: nam hoc fueriturbanius. Atat. *P.* Quis istic? Rectà introeas quisquis es. *Man.* Nos sumus; ubi est institutor? *P.* In conclavi. *Men.* Omnia sint tibi fausta præceptor. *Mag.* Fœliciter veneritis. *Men.* Effinximus quinquies; aut sexies tuum exemplar in eadem charta; eferimus ad te hoc opus nostrum emendandum. *Mag.* Rectè facitis. Ostendite. Posthac relinquite majorem intercapedinem versuum, ut sit ubi ego possim corrigere vestra errata ad emendationem. Hæ literæ sunt admodum inæquales, quod est in scribendo fœdum. Animadvertite, quanto *n* majus est quam *e* & *o*, quàm orbis hujus *p*; nam literarum corpora omnia oportet esset æqualia. *Men.* quid quæso. vocas corpora? *Mag.* Media in literis præter apiculos & pedunculos, si quos habent; capita habent *b* & *l*; pedes *p*, & *q*. Jam in eodem *m*, crura sunt imparia; primum brevius est medio; & nimis magnam caudam trahit, sicuti & illud *a*; nec satis imprimitis pennam chartæ; vix hæret atramentum, nec dignoscas quæ sint elementa. Quod literas has transformare tentâris in alias, erasis particulis cuspide scalpelli, magis deturpâsti scripturam: satius fuisset tenuem literam inducere, tum & quod supereſt verbi in fine versus, transferre in caput sequentis, modò integræ sint semper syllabæ. quas secari non patitur lex Latinæ scriptionis. *Augustum Cæsarem* produnt memoriæ, non solitum verba dividere, nec ab extrema parte versuum abundantes literas in alteram transferre, sed ibidem statim subjicere; & circumducere. *Men.* Nos id libenter imitabimur, quoniam exemplum est regis. *Mag.* rectè facitis. Quomodo enim aliter approbaretis vos ex illius esse satos sanguine? Sed nè conjungatis omnes literas, nec omnes separetis. Sunt quæ uniri inter se postulent, ut caudatæ cum aliis, velut *a*, *l*, *u*;

tem haſtata, ut *f* & *t*. Sunt quæ recuſent, nempe orbiculatæ, *p o, b*. Quantum poteritis, rectò capite ſcribite: nam inflexo atq; incumbenti defluunt humores ad frontem & oculos, unde morbi naſcuntur multi, & videndi imbecillitas. Accipite alterum exemplar: quod exprimatis cras, Deo propitio.

Sed propera, nec te te venturas differ in horas:
Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit.

Et aliud *Martialis* de *Notario*.

Currant verba licet, manus eſt velocior illis:
Nondum lingua ſuum, dextra peregit opus.

Men Viſne etiam ut lituram hanc reddamus? *Mag.* Lituram ſanè modò & alia probè exarata. *Men.* Interea optamus, Te belliſſimè valere.

Veſtitus & deambulatio Matutina.

Malvenda, Bellinus, Gomezulus, Joannicus.

NEmpe hoc aſſidue? *Jam clarum mane feneſtras intrat — Stertimus, indomitum quod deſpumare Falernum Sufficiet* — *B.* Apparet profectò inſanire te: nam alioqui nec tam multo mane eſſes experrectus, nec verſus funderes, & quidem ſatyricos, quò manifeſtiùs rabiem tuam patefacias. M. Accipe ergò Epigrammatarios, edentulos & falſos. *Surgite jam pueris vendit jentacula piſtor: Criſtataque ſonant undique lucis aves.* *B.* Iſtud de jentaculo citius mihi ſomnum excuteret quàm clamores tui. M. Feſtiviſſime nugator, Precor tibi fœlicem hunc diem *B.* Et ego tibi fauſtam noctem, & bonum cerebrum, ut ſimul & dormire poſſis, & ſolutâ oratione loqui. M. Quæſo te; Seriò reſponde, ſi modò ſeriò potes unquam loqui: Quam horam cenſes nunc eſſe? B. Medium noctis, vel plus paululum. M. In quo horologio? B. In meo domeſtico. M. Ubi tandem eſt horologium tuum domeſticum? Tu ut horologium unquam habueris, aut inſpexeris cui omnis hora eſt ſemper dormiendi, edendi, ludendi; ſtudendi verò nunquam? B. Atqui hic ego habeo horologium mecum. M Ubi? Oſtende. *B* In meis oculis: Vide ut nullâ vi aperiri poſſint; obdormi rurſus

obſ

obſecro; aut certè tace. *Mal.* Quid (malum!) eſt caroſis hæc ſeu variùs lethargus, & mors quædam? quamdiu putas nos jam dormiſſe? *B.* Horas duas, vel ad ſummum tres. *M.* Ter ternas. *B.* Qui fieri iſthac poteſt? *M.* Gomezule. I curriculo ad ſolarium Franciſcanorum, & contemplare quota ſit hora. B. Apage! Solarium, cum ſol nondum ſit ortus? *M.* Ortus verò? Aperi feneſtram iſtam vitream, heus tu puer, ut verberet ſol hujus oculos ſuis radiis: plena ſunt jam ſole omnia, & umbræ minores. *B.* Quid tibi eſt rei cum ortu ſolis, & occaſu? Sine illum priorem te ſurgere, cui majus eſt conficiendum iter diurnum. Gomezule, curſim contendito ad *D.* Petri, ibi aſpicito & in horologio machinali quæ ſit hora & in gnomone. *G.* Utrumque ſum intuitus: in ſolario parum abeſt umbra à ſecunda linea; in horologio digitus indicat horam paulò plùs quintam. B. Quid narras? Aliud reſtat ergò agendum tibi: ut hic ſiſtas mihi fabrum ferrarium ex vico lapideo, qui forcipe disjungat has palpebras tam affixas: dic ei, revellendam eſſe è foribus ſeram aliquam, cujus ſit amiſſa clavis. *G.* Ubinam habitat? *M.* Iſte verò ſeriò accerſeret. Deſine jam nugari, & ſurge. B. Surgamas tandem, quando ità obſtinâſti animo. Vah! Quam es odioſus ſodalis! *Excuſcita, me Chriſte, ex ſomno peccati ad vigiliam juſtitiæ: transfer me ex nocte mortis ad lucem vitæ.* Amen. M. Feliciter tibi procedat hæc lux. B. Et tibi hæc eadem, & aliæ quàm plurimæ lætæ ac fauſtæ: hoc eſt ut eam ità tranſigas, nè cujus virtutem lædas, neu quis tuam. Puer, afferto ſubuculam mundam: nam hanc jam totos ſex dies geſtavi: hem, arripe pulicem illum ſaltitantem. B. Omitte nunc venationem pulicum. Quantulum erit, pulicem unum in cubili hoc extinxiſſe? *M.* Quantum guttam unam aquæ Diliæ huic adjmere. *B.* Imò verò mari ipſi Oceano. Nolo hanc ſubuculam collari rugato, ſed alteram illam plano; nam rugæ hæ quid aliud ſunt hoc tempore, quàm nidi aut receptacula pediculorum, & pulicum? M. Inepte, ex iſtis repente dives; habebis pecus album, & pecus nigrum. B. Peculum numeroſum magis quàm quæſtuoſum; Et

comites, quos malim semper videre in vicinia, quàm domi meæ. Jube famulam resuere latera hujus subuculæ, & quidem filo serico. *G.* Non habet. *B.* Lineo igitur aut laneo, aut etiam, si ità lubet ei, sparteo. Nunquam famula hæc habet quod est opus: quod verò non est opus: affatim. Te vero, Gomezule, nolo ego esse divinatorem; exequere mandatum meum, & renuncia; nè arioleris quid sit futurum. Excute pulverem è feminicruralibus, concussu; hinc purga diligenter muscario illo seraceo. Udones dato itidem mundos; nam hi sunt jam exudati, & pædore olidi φεῦ amove eos istinc continuò; offendet me fætor gravissimè. *G.* Vis interulam? *B.* Non; nam ex luce solis colligo diem fore calidam; sed cedò mihi thoracem illum dimidiis manicis serici gausapini; & tunicem simplicem fustadicam cum vinculis vestiarii oblongis. *M.* Imò fustanicam. Quid isthuc rei est? quònam ire cogitas, ut tam ornes te præter morem tuum præsertim cùm sit dies profestus? Et poscis ligulas devinctorias castrenses. *B.* Et tu cur induisti bombycinam levem, recentem ab officina, cum habes capripiliam & damascenam detritam? *M.* Dedi hæc resarcienda. *B.* Ego verò in hisce meis magis commoditatem specto vestitus, quàm ornatum; uncinuli isti & orbiculi sunt laxati. Tu improbe, inconsideratè semper dissolvis. *M.* Ego potiùs utor globulis & ocellis quod est decentius, & minùs in induendo & exuendo molestum. B. Non est idem omnium judicium in his, aut in reliquis omnibus. Pectorale hoc tunicæ condito in arcam, nec proferas totâ æstate; adstrigmenta hæc strenuè sunt exarmata suis ferris: limbus hic est dissutus & discerptus; cura resarciendum; sed vide, nè assuantur deformè commissuræ. *G.* Non poterit id perfici ante sesquihoram. *B* Affige ergò acieulâ, nè pendeat; dato periscelides. *G.* Adsunt; calceolos cum crepidis longi obstraguli paravi tibi, pulvere bene excusso. *B* Calceos potiùs exterge situ, ac nitida. *M.* Quid est ligula in calceo, de qua inter grammaticos fuit controversia peracerba (ut solet de omnibus) dicendumne esset, Ligula, an lingula? *B.* Illa assuitur calcetis

calceis Hiſpanicis in ſumma plana, hic non habent. *M.* Et in Hiſpania jam deſuescunt apponere, calceatu Gallico *B.* Accommoda mihi tuum pectinem eburneum. *M.* Ubi eſt tuus ligneus, & quidem Pariſienſis? *B.* Non audiſti me heri objurgantem Gomezulum? *M.* Objurgare vocas tu ferire? Hoc illud erat; fregerat quinque aut ſex radios pectinis ex denſis, ex raris penè omnes. M. Legi nuper ſcriptorem quendam præcipere, ut eburneo pectine pectamus caput quadragies. ductò à bregmate ad verticem, & inde ad occipitium. Quid agis? Hoc non eſt pectere, ſed mulcere; cedò pectinem. B Neque iſthuc eſt pectere; ſed radere, aut verrere; credo habere te caput teſtaceum. *M.* Et ego te butyraceum; adeò non audes attingere. *B.* Vin' tu igitur ut mutuò arietemus capita? *M.* Nolo tecum contendere inſaniâ, nec committam bonam mentem meam cum tua dementia. Ablue jam tandem manus & faciem; Sed os potiſſimùm, ut mundius loquaris. *B.* Utinam adeò citò animum perpurgarem, ut manus! Dato malluvium. *M.* Confrica paulò diligentiùs nodos iſtos manus, quibus hærent ſordes denſiſſimæ. *B.* Falleris; nam puto eſſe potiùs decoloratam pellem, & rugatam. Abjice has malluvias, Gomezule, in cloacam illam, & cedò mihi reticulum & pileum clavatum, affer jam ocreas. *G.* Itinerariàſne? *B.* Non ſed urbanas. *G.* Vis cucullionem an pallam? B. Sumus foras prodituri? *M.* Quidni? *B* Affer igitur lucernam. *M.* Prodeamus jam tandem né amittamus è manibus deambulandi tempus. B. *Duc nos, Chriſte, per vias tibi gratas, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Amen. O quàm formoſa aurora! Verè roſea, & (ut poetæ vocant) aurea. Quàm gaudeo me ſurrexiſſe! Eamus urbem. M. Exeamus; nam ego hàc totâ hebdomade pedem portâ non extuli; ſed quò ibimus primùm? indè, quâ? *B* Ad arcem, an ad mœnia Carthuſiana? M. An potiùs ad prata Divi *Jacobi*? *B* Minimè illùc, de mane; ad ſerum potiùs. M. Ad Carthuſianos, ergò per Franciſcanos & Biſtum, indè per portam Bruxellenſem, tum redibimus per Carthuſianos, ad rem divinam Ecce tibi *Joannem*

nium! Sis ſalvus, *Joanni*. *J*. Et vos plurimùm. Quid iſthuc eſt inſolitum? tam bene mane ſurrexiſtis? B. Ego verò arctiſſimo ſompno eram conſopitus: ſed Malvenda hic clamando & tundendo, avellit me è lectulo. *J*. Rectè fecit: nam totum te reficiet, ac recreabit hæc deambulatio. Eamus ad pomœrium: O admirabilem & adorandum artificem tantæ pulchritudinis! Non immeritò vocatur opus hoc Mundus & à Græcis, Κοσμος, quaſi, ornatus & elegans. *M*. Nè contentè deambulemus, ſed lentè ac molliter. Conficiamus, quæſo, in hac mœniali ambulatione duo aut tria ſpatia: ut otioſiùs & liberiùs tam decoram ſpeciem contemplemur. *J*. Attende. Nullus eſt ſenſus, qui non egregiâ aliquâ voluptate perfundatur. Oculi primùm. Quæ varietas colorum! qui veſtitus terræ, & arborum! qui tapetes! Quæ picturæ comparari huic poſſunt? Hæc ſunt naturalia & vera illa, altera ficta & falſa. Non injuriâ vates illic Hiſpanus, Maium appellavit pictorem mundi. Jam aures. Qui concentus avium, potiſſimùm luſciniæ! auſculta eam è ſaliceta quâ (ut Plinius inquit) perfectæ muſicæ ſcientiæ modulatus editur ſonus. Animadverte accuratè & annotabis varietates omnium ſonorum. Nunc non interquieſcit, ſed continuo ſpiritu in longum æquabiliter, ſine mutatione: nunc inflectitur; jam minutiùs, & conciſiùs canit; nunc intorquet, & quaſi criſpat vocem; nunc extendit; jam revocat; aliàs longos concinit verſus, quaſi Heroicos; aliàs breves, ut Sapphicos: interdum breviſſimos, ut Adonicos. Quin etiam quaſi muſicæ ludos & ſcholas habent: meditantur aliæ juniores, verſùſque quos imitentur accipiunt. Audit diſcipula intentione magnâ (utinam nos præceptores noſtros pari) & reddit vicibúſque reticet. Intelligitur emendata correctio, & in docente quædam reprehenſio. Sed illas ducit natura recta, nos voluntas prava. Adde his; Qui odor ſpirans, undique ſive ex pratis ſive ex ſegetibus, ſive ex arboribus, etiam ex ipſis agris ceſſantibus & ſqualidis! Sapor, quicquid ori admoveas, vel ex ipſo aere, qualis primi & tenerrimi mellis. M. Hoc puto eſſe, quod à nonnullis audivi, apes conſuêſſe

mel

Mel ſuum colligere menſe Maio ex cœleſti rore. *J.* Ea fuit multorum opinio Si aliquid vis dari tactui, quid mollius aut ſalubrius hâc aurâ ubique ſpirante, quæ ſalutari ſpiritu per venas & univerſum corpus ſeſe inſinuat? Venit mihi nunc in mentem verſuum aliquot Virgilii de Vere, quos utique cantillabo, ſi me poteſtis ferre voce meâ non olorinâ, ſed anſerinâ: tametſi hanc malo, ſi non aliàs cycnus canit dulce, niſi fato ſuo proximus. *B.* Ego quidem, ut pro me reſpondeam, vehementer eos verſus aveo audire, qualicunque voce, modò etiam exponas eos nobis. *M.* Nec ego ab hoc diſſentio. *J.*

Non alios primâ creſcentis origine mundi,
Illuxiſſe dies, aliumve habuiſſe tenorem
Crederim. Ver illud erat; ver magnus agebat
Orbis, & Hybernis parcebant flatibus Euri,
Cum primum lucem pecudes hauſere, virûmque
Ferrea progenies durum caput, extulit arvis,
Immiſſæque feræ ſylvis, & ſydera cœlo
Nec res hunc teneræ poſſent perferre laborem,
Si non tanta quies iret, friguſque calorem que
Inter, & exciperet cœli indulgentia terras.

B. Non ſatis intellexi. *M.* Ego ut reor, multò minùs. *J.* Ediſcite nunc eos: alia intelligetis; ſunt enim deſumpti ex intima Philoſophia, ut alia vatis illius permulta. *M.* Quæramus ab Orbilio literatore, quem habemus obvium. *J.* Imò homo eſt admodum obvius; ſalutemus modò, & ſinamus abire hominem rabioſum, & plagoſum ingentis ſuperciſii, imbutum magis literis quàm eruditum, tametſi perſuaſit tibi ſeriò, ſe eſſe literatorum Alpha. Cœterùm diximus de corpore. *M.* Quid porrò? *B.* Animum & mentem quantopere exhilarat, & excitat hujuſmodi aurora! Nullum eſt tempus ad ediſcendum æquè idoneum, nullum ad percipiendum, continendumque quæ audias, quæq; legas, nec aliud ad meditandum & excogitandum, quocunque applicâris animum: non immeritò quidam dixit, *Aurora gratiſſima Muſis.* *B.* Sed ego jam extimulor appetentiâ; redeamus domum jentatum. *M.* Quid tandem? *B.* Panem, butyrum, ceraſa

pruna

pruna cereola: quæ tantopere videntur noſtris Hiſpani placuiſſe ut illorum nomine pruna omnia nuncupent: vel ſi hæc non ſint domi, decerpemus folia aliquot bugloſſæ & ſalviæ, quæ addamus butyro. *M.* Bibemus vinum? *B.* Minimè verò ſed cerviſiam, ſed quidem tenuiſſimam ex flava iſta *Lovanienſi*: vel aquam puram & liquidam, hauſtam è fonte Latino aut Græco. *M* Quem tu fontem Latinum vocas? Quem Græcum? *B.* Illum, qui juxta portam eſt Græcum ſolet nominare, Vives; ulteriorem illum, Latinum: cauſas ipſe reddet tibi, cùm illum convenies.

Dilix, *fluvius eſt Lovanii.* Muſcarium ſetaceum, *ſcopula vocatur vulgo.* Udones, *ſunt calceoli lintei.* Interula, *eſt induſium ſubucula proximum, quod per hyemem geſtatur* Sericum gauſapinum, *vulgo vellurum.* Fuſtadica, *Pannus levis qui in Britannia texitur.* Vincula veſtiaria, *ſunt aſtrigmenta* Fuſtanica, *Pannus ex goſſipio qui texitur in Germania.* Capripiliam, *quæ vulgo undulati.* Uncinuli, orbiculi, globuli, ocelli; *hæc omnia ſunt, quibus aut pectus & manicas, veſtes adſtringuntur.* Pileus clavetus *ornatus clavis vel aureis, vel ejuſmodi affixis,* Cucullio, *pallium Hiſpanicum.* Palla, *veſtis longa & lata.* Lacerna *pallium, itinerarium.* Vates Hiſpanus *Jo. Mena.* Imbutum *intinctum, perfuſum.*

Domus.

Jocundus, Leo, Vitruvius.

ESt ribi notitia cum inſulario amplæ atque elegantis hujus inſulæ? *L.* Imprimis; & eſt aſſeclæ patris mei admodum propinquus. *J.* Rogemus eum, ut nobis eam omnem patefacias; nam ferunt nihil fieri poſſe amœnius, nec delectabilius. *L.* Adeamus, pulſemus fores tintinnabulo, nè irrumpamus inexpectati. Atat. *V* Quis iſtic eſt? Ego ſum. *V.* O ſalve multùm puſio, dulciſſime; undè tu nunc? *L.* E ludo. *V.* Quâ igitur gratiâ huc? *L.* Sodalis hic meus & ego vehementer cupimus haſce ædes viſere. *V.* Nunquam ſpectaſti? *L.* Non totas. *V.* Ingredimini. Heus puer! Affer mihi claves oſtiorum domus. Primum, hoc eſt veſtibulum; patet ſemper interdiu abſq; janitore; quod nec intra domum eſt, nec tamen extra; noctu clauditur. Contempla-

templamini portam magnificam, valvas è robore munitas ære utrumq; limen & infernum & supernum ex marmore alabastrite. Olim *Hercules* solebat præfigi ostio domus, ille Αλεξικακος. Hic est Christus verus Deus; nam *Hercules* erat crudelis homo & maleficus: hoc custode, nihil mali ingredietur in ædes. *J.* Οὐδὲ οὖν δεσπότες αὐτὲς. *V.* Quid dixit Græcè? *J.* Cur tam multi ingrediuntur mali? *V.* Etiamsi mali ingrediantur, nihil tamen inferunt mali. *L.* Non utimini cardinibus? *V.* Desiit esse mos apud quasdam nationes. Sequitur ostium atrii, quod atriensis servus custodit, præcipuus in familia, ut mediastinus extremus. Tum atrium spatiosum ad deambulandum; multæque ac variæ in eo picturæ. *J.* Quænam; quæso? *V.* Illa est cœli facies ichnographica; illa terræ & maris orthographica; illa orbis nuper Hispanis navigationibus aperti sciographica. In tabella ista est Lucretia se interficiens. *J* Quid, quæso, dicit? nam moriens, ut videtur, loquitur. *V.* Multæ hoc mirantur, quia non cuique tantum dolet. *J.* Intelligo quid dicat. *L.* Quid sibi vult tabella illa tam variè delineata? *V.* Ea est graphis hujus ædificii: reduc à tabella hac velum. *J.* Quid hoc est rei? vetulus fugens papillam fœminæ *V.* Non legisti exemplum hoc apud Valerium Maximum, titulo *De pietate?* *J.* Legi, quid dixit illa? *V.* *Nondum tantum rependo, quantum accepi.*]. *Quid ille?* V. *Juvat genuisse.* Ascendamus has scalas cochlides; singuli gradus lati ut cernitis, ex singulis sunt saxis marmoris Basaltis. Hæc prima contignatio habitatio est Domini; cœnaculum superius hospitale est; non quòd herus meus faciat cœnaculariam (quod absit) sed paratum est hospitibus amicis, ornatum, semper instructum, & vacuum, nisi cùm adsunt hospites, hoc est triclinium. *J* Bone Christe Quæ fenestræ speculares! quàm scitè depicta pictura sciographica! qui colores! quàm vividi! quæ tabulæ! quæ signa! quæ coassatio! Quænam est historia vitreata? *V.* Fabella Griselidis quam aptè & ingeniosè confinxit *Joannes* B *catius*; sed herus meus decrevit addere rei fictæ rem veram, de *Godelina Flandrensi, & Catherina Angliæ* Regina, quæ superat inventum Griselidis,

Signa

Signa sunt. primùm illud *Pauli* Apostoli. *J.* Quid est lemma? *V. O quantum tibi nos debemus, tu Christo!* *J.* Quid ipse loquitur? V. *Gratiâ Dei sum, quod sum; & gratia Dei in me vacua non fuit.* Alterum est illud Mutii Scævolæ. *J.* Nec est mutus, etiamsi Mutius. Quid mutit? *Non incendet,* inquit, *me hic ignis, quoniam alius major ardet intus.* Tertium signum est *Helenæ,* Titulus est *Utinam fuissem semper talis! Minus nocuissem.* J Quid signat cæcus ille seniculus recalvaster, indice ad Helenam verso? *V.* Homerus est; dicit *Helenæ, Quæ male tu fecisti, ego bene cantavi,* J. En lacunar! Est deauratum. admissis margaritis. *V.* Margaritæ quidem sunt, sed pretii exigui. J Quò spectant fenestræ? *V.* Hæ in hortos, illæ in impluvium. Hæc est diæta, seu æstiva cœnatio En vobis cubiculum & conclave! Cubiculum ornatum est tapetibus, pavimento contabulato storiis tecto; & imagines aliquot Divæ Virginis, & Christi Servatoris; illæ alteræ sunt Narcissi, Euriali, Adonidis, Polyxenæ, qui dicuntur fuisse formosissimi. J. Quid scriptum est in limine superiore ostii? *V. Recipe te in portum tranquilitatis affectuum.* J. Quid in interriore postesorium? V. *Ne induxeris in portum tempestatem:* In conclavi illo clauso asservantur ferè priva utensilia. Hoc alterum membrum est hybernum; vides omnia obscuriora & magis tecta; tum hypocaustum. J. Amplius, meâ sententiâ, quam pro cœnatione. *V.* Non animadvertis etiam cubiculum interius eodem vaporario excalfieri? J. Dicunt cubicula esse calidiora, ubi nullum sit fumale, *T.* Mon solent esse in æstuariis. J. Quæ est illa camera tam eleganter fornicata? V. Lararium seu sacellum, ubi agitur res divina. J. Ubi latrina? V. Supernè in granario habemus foricam, ne oleat; in cubiculis enim, scapheis utitur herus meus, & trullis, & matulis. J. Turriculæ illæ & pyramides & pilæ, & indices ventorum, omnia quà venustate! quam admirabili arte! V. Descendamus. Hæc est culina, hoc promptuarium, hæc cella vinaria, illa penuaria, in qua mirè infestamur rapacitate furum. J. Quà tandem est huc foribus ingressus? omnia video probè clausa,

clauſa & feneſtras cum clathreis ferreis. *V.* Per rimulos & foramina. *L.* Mures ergò ſunt & muſtelæ, quæ vobis univerſum penum diripiunt. V. Illud eſt poſticum domus, clauſum ſemper duabus ſeris, affixâ & penſili, niſi cùm adeſt dominus. *L.* Cur feneſtræ hæ non habent cancellos? V. Quoniam rarò aperiuntur; ſpectant enim ad anguſtum angiportum, ut cernis & obſcurum; rarò quiſquam hîc aſſidet, aut profert caput; ideo & clathrare eas ſtatuit herus meus. *L.* Quibus clathris? V. Fortaſſe ligneis, nondum eſt certum; interea repagulum hoc ſufficit. *J.* Quàm amplæ columnæ, & porticus plena Majeſtatis? Vide ut Atlantes illi & Caryatides ſpecimen præferunt enitentium, ut fulciant ædificium nè ruat, cùm nihil agant. *L.* Tales ſunt multi qui magna videntur præſtare, cùm otioſi & ſegnes vivant; ſuci fruentes alienis laboribus. Sed quænam eſt domus illa inferior, huic adjuncta, tum malè materiata, & rimoſa? V. Eſt vetus ædificium, quod quia ducebat rimas & vitium faciebat ingens, herus meus decrevit hanc alteram â fundamentis erigere; illa nunc niduſatio eſt avium, & habitatio murium, ſed breviter eam demoliemur.

Facere cœnacularium, *locare cœnacula, & inde quæſtum facere.* Priva utenſilia, *quæ parata ſervantur, cum uſus poſcat.*

Schola.

Tyro, Spudæus.

QUàm elegans gymnaſium, & magnificum! Haud eſſe in Academia hac reor ullum præſtantius. *S.* Rectiſſimè judicas; adde etiam quod magis ad rem facit, nec alibi eſſe eruditiores magiſtros, aut prudentiores, quique majore dexteritate tradant doctrinam. *T.* Oportet igitur magna hic fieri diſciplinarum operæ pretia. *S.* Et quidem magnis compendiis diſcendi. *T.* Quanti docent? *S.* Amove te hinc ocyùs cum interrogatione iſta tam prava, tàmque importuna. In re tanti momenti inquirendum eſt de mercede? nec ipſi qui docent, paciſcuntur; nec diſcipulos convenit id vel cogitare. Ecquod pretium poteſt eſſe par? Nunquàmne *Ariſtotelicam* illud fando audiviſti? *Diis parentibus,*

parentibus, & Magiſtris parem gratiam non poſſe reperiri. Deus creavit totum hominem . parens genuit corpus: magiſter format animum. *T.* Quid docent iſti, & quamdiu? *S.* Habent ſua ſingula auditoria ſeparata; & ſunt doctores varii. Alii prima elementa artis Grammaticæ laborioſè atque ærumnosè pueris toto die ingeminant: alii penitiora tradunt artis: alii Rhetoricam, Dialecticam, & reliquas diſciplinas enarrant, quæ liberales ſeu ingenuæ dicuntur. *T.* Cur eo nomine? S. Quia illis decet unumquemque ingenuum imbui; contra, Quæ ſunt illiberales, circumforaneæ, ſordidæ, quæ vel labore corporum, vel manibus exercentur, ſervis potiùs congruunt, & hominibus, qui ingenio parùm valent. In iſtis ſunt alii Tyrones, alii Batalarii *T:* Quid iſtuc verbi eſt? S. Et Tyrones & Batalarii ex militia nomina ſunt deſumpta: Tyro vetus eſt verbum, de eo qui in militia exerceri incipit: Batalarius Gallico nomine dicitur is miles, qui jam ſemel prælio (quod illi batallam vocant) interfuit, collatis ſignis; & manum conſeruit cum hoſte; Ità in palæſtra literaria Batalarius cœpit nuncupari Lutetiæ is, qui publicè de arte quapiam diſputâſſet. Hinc deſignantur Doctores quos à licentia Licentiatos appellant; meliùs Deſignati dicerentur; poſtremò Doctura adipiſcuntur, impoſito in celebritate Academiæ pileo ut quaſi donentur libertate, & fiant emeriti. Is eſt hic ſupremus honor, & ſummus dignitatis gradus. *T.* Quis eſt ille in tanto comitatu, quem clavarii præcedunt cum clavis argenteis? *S.* Is eſt rector Academiæ: multi eum affectantur officii gratiâ. *T* Quoties in die docentur pueri? *S.* Aliquot horis, unâ penè antelucana, duabus matutinis, & duabus pomeridianis. *T.* Tamdiu? *S.* Ità fert mos & vetus Academiæ inſtitutum; quin & diſcipuli duabus horis, quæ à magiſtris acceperunt, retractant & recolunt, & quaſi mànſum cibum ruminant *T.* Tantis clamoribus? *S.* Nunc ſe exercent. *T.* Ad quidnam? *S.* Ad diſcendum. *T.* Imò verò ad clamandum, videntur enim non diſciplinam meditari, ſed præconium. Et ille alter planè furit; nam ſi haberet ſanum cerebrum, nec ità vociferaretur, nec geſticularetur

laretur, nec se torqueret. *S.* Hispani sunt & Galli paulò ferventiores: & ut sunt diversorum dogmatum, tantò ardentiùs concertant, quasi pro aris & focis, ut dicitur. *T.* Quid? Doctores hic sequuntur diversa scita? *S:* Interdum tradunt placita contraria. *T.* Quos autores Interpretantur? *S.* Non eosdem omnes: sed ut quisque est peritiâ & ingenio præditus. Eruditissimi, & acerrimo judicio scriptores sibi sumunt optimos quosque; & eos quos classicos vos Grammatici appellatis; sunt qui ex ignorantia meliorum ad proletarios descendunt atque etiam capite censos. Ingrediamur: ostendam vobis publicam gymnasii hujus Bibliothecam. Hæc est Bibliotheca, quæ, ex magnorum virorum præcepto, ad ortum æstivum spectat. *T.* Papæ! Quantum librorum! quantum bonorum autorum! Græci, Latini, Oratores, Poetæ, Historici, Philosophi, Theologi, & imagines autorum. *S.* Et quidem, quantum effici potuit, ad vivum expressæ, atque eò pretiosiores; foruli omnes, & plutei querni aut cupressini, cum suis catenulis; libri ipsi plerique omnes membranacei, & variis coloribus miniati. *T* Quis primus ille rusticano ore, naso repando? *S.* Lege titulos. *T.* Socrates est, & dicit, *Cur in Bibliotheca collocor qui nihil scripsi?* Respondent sequentes, *Plato & Xenophon, Quia. quod alii scriberent, dixisti.* Longum esset persequi singulos *T.* Hem! Qui sunt illi abjecti in grandi illa strue? S. Catholicon. *Alexander*, Hugucio, Papius, sermonarii, dialectici & physici, sophistici; hi sunt quos capite censos nominabam. *T.* Imò capite diminutos. *S.* Soluta sunt omnia; tollat qui volet: molesto nos liberabit onere. *T.* Vah! quot asinis esset opus ad istos asportandos? Miror non esse ablatos, cùm tanta sit ubique asinorum frequentia. Aliquando in eundem cumulum conjicientur Bartoli & Baldio, & hujus farinæ homines. *T.* Imò furfuris. *S.* Non id esset humanæ tranquilitati damnosum. *T.* Heus! Quid rei sunt illi in tam fluxis cucullionibus? *T* Descendamus. *Batalarii* sunt, qui in palæstram ingrediuntur altercatoriam. *T.* Quæso, introduc nos illùc *S.* Ingredere, sed tacitè ac reverenter. Aperi caput,

caput, & ſpecta attentus ſingula; nam magnis de rebus diſſeritur, & quas plurimùm conducat cognoſcere. Ille quem ſedentem aſpicis ſublimem, ſolum, & præſes eſt certaminis, & contentionum decretor, quaſique agonotheta: Primùm ejus munus eſt loca concertantium deſignare, nè ulla ſit confuſio aut perturbatio præire volentium. *T.* Quid ſibi vult pellitum epitogium? *S.* Ea eſt epieſtris doctoralis, inſigne ordinis ac dignitatis illius. Homo eſt in paucis eruditus, quique & in lectione candidatorum theologiæ primas tulit, & ad eum doctiſſimus quiſque primas defert ex hoc ordine. *T.* Et Bardum aiunt lectum eſſe primum ſuo anno. *S.* Is vero vicit competitores omnes ambitu & aſtu, non ſcientiâ. *T.* Quis eſt macilentus ille & pallidus, quem reliqui imperunt? *S.* Is eſt propugnator, qui impetum omnium ſuſtinet, & ex immodicis vigiliis maciem ac pallorem contraxit? magnos is habet in re philoſophica & theologica progreſſus. Au! Tace jam, & auſculta; nam qui nunc oppugnat acutiſſimé ac ſubtiliſſimè ſolet excogitare argumenta, & acerrimè urget propugnatorem, omniumque ſententiâ cum ſummis in hac diſciplina comparatur, & ſæpe adigit concertatorem ad recantandum. Perpende quomodo ille conatus eſt ludere, quomodo alter confutavit validè, ratione inconfutabili, & quam ille diluere non potuit; jam & jaculum hoc eſt inevitabile, argumentum hoc eſt planè *Achilles* invincibilis; jugulum petit; non poterit propugnator ſe tueri, ſtatim dabit manus, niſi ſubterfugium aliquod mittat ei Divus aliquis in mentem. Hem! Profligata eſt quæſtio, ſolertiâ decretoris. Jam ſolvo tuam linguam, loquere quantum voles; nam iſte qui nunc impugnat, vappa eſt. pugione pugnat plumbeo, & altiùs tamen clamat quam cæteri Obſerva, videbis eum à pugna raucum diſcedere; hoc eſt ei perpetuum & quantumcunq; repulſa ſint ejus tela, urget nihilo ſecius pertinaciter quidem, ſed inefficaciter, nec unqnam vult habere argumentum ſuum pro derelicto, nec acquieſcere vel defendentis reſponſioni, vel decreto præſidis. Is qui nunc certamen ingreditur delicatulè, petit veniam à decretore comiter

comiter præfatur, argumentatur invalidè, discedit semper fessus, etiam anhelans, tanquam arduo munere fortiter perfunctus. Discedamus.

Cubiculum, & lucubratio.

Plinius, Epictetus, Celsus, Didymus.

HOra est à meridie quinta, Heus *puer*! Claude mihi fenestras istas, & infer huc lumina ad lucubrandum. *E.* Quæ lumina? *P.* Interea dum hi adsunt, candelas sebaceas aut cereas: ubi recesserint, tolletis eas, & statuetis hic mihi lychnum. *C.* Quorsum id? *P.* Ad lucubrandum. *C.* Quin studes potiùs de mane: tum enim videtur & temporis ratio, & qualitas corporis invitare; cum est minimum vaporum in cerebro, peractâ concoctione illâ evaporatoriâ. *P.* Etiam hæc hora tranquillissima est: cùm quiescunt & silent omnia, atque iis qui prandent & cœnant non incommoda: nam sunt qui cœnant tantùm more prisco; alii prandent solùm ex Placitis recentium medicorum; alii & prandent & cœnant more Gothico. *C.* Annon ante Gothos erant prandia. *P.* Erant, sed levia. Gothi morem invexerunt, bis in die saturem fieri. *C.* Qua de causa Plato mensas Syracusanas damnat, in quibus quotidie exaturentur bis? *P.* Ex eo colligas fuisse rarissimas. *C* Sed missa istæc faciamus. Cur lucubras ad lychnum potius quàm ad candelam? *P.* Propter flammam æquabilem quæ minùs lædit oculos. Illa enim crispatio myxi officit oculis, & levi odor inamœnus est. *C.* Utere cereis quorum odor non est ingratus. *P.* Myxus est in his magis tremulus, nec vapor salubris; & in sebaceis ellychnium est lineum plerumque, non xylineum: ut propolæ isti e< rebus omnibus quærunt compendium cum fraude. Infunde oleum in lucernam hanc, profer acui myxum, & emunge. *E.* Quàm hæret fungus acui! Signum dicunt esse pluviæ, quemadmodum est apud Virgilium.

Scintillare oleum, & putres concrescere fungos.

P. Affer etiam furniculam, & emunge candelam hanc; ut projicias fungum in pavimentum, nè fumiget; sed oppri-

me intra furcinulam, quando est contecta. Profer m
paliam lucubratoriam prælongam illam pellitam, C. E
te tuis libris commendabo. Minervam tibi opto pro
tiam. P: Paulum malim: vel, quod dicere debui, Christ
Jesum, Dei sapientiam. C Fortâsse Christus Miner
fabulâ adumbratur ut quæ ex Jovis cerebro sit na
P. Strave mensam super tibicines in cubiculo. E. Ma
mensum quàm pluteum? P. Etiam, hoc quidem tempo
sed pone supra mensam plureolum. E Stabilem an v
lubilem? P: Quem malis. Ubi est Didymus meus à f
diis? E Eo illum accersitum. P. Et huc adducito pu
rum exceptorem: nam lubet aliquid dictare, Da. m
illos calamos, & pennas duas aut tres cannæ amplæ.
thecam pulverariam. Profer mihi ex armario Cicerone
& Demosthenem, tum ex pluteo codicem exceptoriu
& regesta majuscula: audin'? Et meas schedas, in quib
libet nonnulla expolire. D. Non arbitror esse sched
tuas in pluteo sed in scrinio conclavis. P. Id vero ip
scrutator. Affer mihi Nazianzenum. D. Non nosc
P. Liber est minimè spissus, consutus & rectus mem
nâ ruditer. Affer quoque codicem quintum à prim
D. Quod est lemma illius? P. Xenophontis comme
tarii; liber est expolitus, tectus corio, cum uncinulis
umbilicis cupreis. D. Non invenio. Nunc memini, i
quarto loculamento eum reposui, illinc prome. In eo lo
culamento non sunt nisi libri soluti, & rudes, quales r
cens afferuntur ab officina. D. Ecquid corpus Ciceron
poscis? nam sunt quatuor. P. Secundum. E. Nondum
relatum à librario glutinatore cui dedimus nudius,
puto, quintus. D; Quàm placet tibi hæc penna? P. N
sum in eo valdè sollicitus: quæcunq; in manus venit,
sic utor tanquam bonâ D: Hoc habes Ciceronis. P Co
ju esce: reclude mihi Ciceronem aperi evolve adh
tria aut quatuor folia ad quartum Tusculanarum qu
stionum: quære ibi de mansuetudine & lætitia. E: Cui
sunt hi versus? D. Ejus ipsius, quos de Sophocle ver
quo i facit lanè lubens, ac proinde sæpe. E: Erat cred
ad carmen c mponendum satis aptus D: Aptissimus
facillim

facillimus, nec ut illo seculo infœlix, contra quàm existimant plurimi. *E:* Sed tu quomodo intermisisti studium poetices? P: Aliquando repetemus, succisivis horis, ut spero: nam habet multum levamenti ab studiis gravioribus. Defessus sum jam studendo, meditando, scribendo, sterne mihi lectum. *E:* In quo cubiculo? *P:* In lato illo, & quadrato: & tolle ex angulo anaclinterium, transfer in cœnationem, pone super culcitram plumeam alteram tomenti lanei: vide ut fulcra lecti sint satis firma. *E:* Quid refert tuâ, qui non cubas in alterutra spondarum, sed in medio? Salubrius foret, si lectus esset durior, & qui corpori resisteret. P Tolle cervical, & pro eo repone pulvinos duos, & in hoc æstu malo plagam illam, quàm arcta isthæc lintea. *E:* Sine lodice? P Etiam. *E* Algebis: nam surgis ab studiis extenuato corpore. P: Injice ergò peristroma aliquod leve. *E:* Istud? nullum aliud stragulum? *P:* Nullum: si sentiam frigus in lecto poscam plus vestium: aufer illa peripetasmata; nam ad culices excludendos malo conopeum. *E:* Culices paucos hic sensi, pulices & pediculos satis multos P: Ego verò miror te aliquid sentire, qui sic dormias, & stertas. *E:* Nemo dormit meliùs quam qui non sentit quàm malè dormit. P. Nihil horum animalculorum, quibus per æstatem in cubiculis infestamur, tam movet nauseam, quàm cimices odore illo teterrimo *E* Satis bonus proventus est eorum Lutetiæ ac Lovanii. P: Est genus ligni, quod illos creat Lutetiæ & argillam Lovanii. Colloca hic mihi horologium excitatorium, & obicem infigito ad horam quartam matutinam: Neque enim volo diutius dormire. Excalcia me, pone hic sellam plicatilem, in qua sedeam, macula in scabello sit mihi juxta lectulum parata; Nescio quid hic olet malè; suffias paulum thuris aut juniperi. Cane hic mihi lyrâ aliquid lectum ingredienti more Pythagorico, ut citiùs obdormiam, & somnia sint placidiora. *E.*

Somne, quies rerum, placidissime Somne Deorum.
Pax animi, quem cura fugit, qui pectora longis
Fessa a ministeriis fulcis, reparasque labore.

Culina.

Lucullus, Apicius, Pistillarius, Abligurinus.

ES tu pepino? *Ap.* Sum. *L.* Ubinam agis? *Ap.* In po
pina galli gallinacei: num eges me? *L.* Etiam, ad nup
tias. *Ap.* Sine me domum transcurrere, ut præcipiam
uxori quemadmodum sint tractandi ganeones, quos sci
non solere in hac civitate deesse, tum etiam adventores.
L. Audin' tu? Reperies me in vico lapideo, in ædibus su
torum *Ap.* Continuo adero. *L.* Bene est, ingredere cu
linam *Ap.* Heus Pistillarie, & tu Abligurine! Ignem i
lare extruite sub fumali grandibus lignis, quantum fie
porerit acapnis. *P.* Putas te esse Romæ? Hic taberna
coctilitas non habemus, è quibus ligna coctilia promun
tur: habebis bene arida. *Ap.* Ni ità sit tu, Abligurine
suffi or perdes oculos suffiando. *Ab.* Imò bibam largiè
væ vino. *Ap.* Væ aquæ: nam vinum hodie non attin
ges si sies sanus. Nolo mihi evertas ollas, auxillas con
fringas, & cibos corrumpas. *Ab.* Non vult ardere hic
ignis. *Ap.* Injice fasciculum aliquem sulfuratorem, t
fomitem, frustula aliquot cum his assulis. *Ab* Extinctu
est prorsum. *Ab.* Transcurre ad ædes proximas cum ba
cillo, & affer nobis torrem aliquem prægrandem & pru
nas bene incensas. *Ab.* Metallarius est istic dominus, ne
sinet carbonem unum sub fornacibus sibi detrahi, citiù
oculum *A*. Non est metallarius, sed metallicida: i
ergò ad furnum. Quid affers? Titionem magis qui
torrem. *Ab.* Non habebant prunas carbonis. *Ab.* Qu
(malum!) carbonis? Cespitum, hic dixeris. Tu furci
hâc move ligna, & agita fomitem, ut ignem concipia
sume pyrolabem, asine. *Ab.* Quid rei est istuc verbum
Ap. Forceps igniaria, pruniceps. *Ab.* Quid mihi cu
verbis Græcanicis? quasi desint Latina. *Ap.* Etiam
asini sunt Grammatici? *Ab.* Quid mirum, cùm & Gra
matici sint asini? *Ap* Fac finem altercandi: volo carb
nes aliquot, aut cespites accendas mihi in hoc foco, ad
stacea lentè incequenda: suspende ahenum ad ignem,
desit aquæ calida: tum in cacabum injice armum ve
veci

vecinæ cum bubula salita: cucumam igni admove cum vitulina, & agnina; in chytropode elixabimas oryzam. *Ab* Quid pulli? *Ap* Coquentur in auxilla ærea, quæ stanno est illita, quo sapor sit gratior; sed non tam maturè verua proferes sub nonam, & pinguiaria: lucium hunc sines in aqua lusitare paulisper, tum exenterabis. *Ab.* Carnes & pisces in eadem mensa? *Ap.* Maximè, more Germanico. *Ab.* Atqui hoc non placet medicis. *Ap.* Medicinæ non placet, medicis placet. Ego stipitem hunc Grammaticum tantùm esse existimabam: medicus etiam est. *Ab.* Nunquàmne de quæstione illa audivisti, utrum sint in civitate plures medici an stulti? *Ap.* Quis te detrusit in culinam, cum sis tam saperda? *Ap.* Adversa mea sores *Ap.* Imò quod manifestum est, egnities tua & socordia, & gula & Lurcasitas, & ingluvies & animus degener ac abjectus ideo ambulas nudis pedibus semiamictus veste obsoletâ, & natibus breviore. *Ab* Quid tibi cum mea paupertate? *Ap* Nihil omnino nec velim esse. Sed ad rem, nè præter rem plura quàm oportet. Satisne sunt hæc jussa superq; infixa, & inculcata? Scilicet vobis nunquam satis. Da mihi meam braccàm: nam foras lubet prodire; continuò adero: cedò tudiculam, insigne artis nostræ; hoc est meum fulmen & tridens. P. Heus Abligurine! Statue hydrias illas in urnario & hanc bubulam abluito diligenter. & confricato in labro. *Ab.* Etiamne tu hic quoque imperas? Unus imperator unis castris sufficit Non sufficiet culinæ unus? Facito ipse, tu es actior exactor operæ. quàm ipse magister culinæ. Non vocabo te posthac Pistillarium. sed stimulum acutum? *P.* Imò voca me Onocentron. Frange tu ergò vitulinam hanc in epixenio. Comminue paulum hujus casei, ut spargamus super hanc offam. *Ab.* Quomodo? Manu *P.* Nonne sed tyrocnesti: instilla huc guttas aliquot olei ex lecytho. *Ab.* Dicisne ex hoc capsace? *P.* Statue hic mortarium. *Ab.* Quid istorum? *P.* Illud æneum, cum pistillo ejusdem metalli. *Ab.* Quâ gratiâ? Ad terendum petroselinum hoc. *Ab* Satius est in pila id fieri marmorea, pistillo ligneo. *P.* Quæso cantilla sicut consuevisti *Ab.*

Ego nolo Cæsar esse,
Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas,

Ut sapiant fatuæ Fabiorum prandia betæ,
O quam sæpe petet vina piperque coquus!

P: Fabiorum, an fabrorum? *Ab.* Quære à ludimagistro loripede, & pro Fabris & Fabiis referes egregium colaphum in gena, vel in bucca. P. Sic est homo? *Ab*: Vir strenuus, & fortis, & manu promptus; celeritate manuum compensat linguæ tarditatem. P: Cedò urnulam cervisiariam: exiccatum habeo palatum, guttur, fauces. *Ab.*

Et gravis, attritâ pendebat cantiarus ansâ,
Claudere quæ cœnas lactuca solebat avorum,
Dic mihi Cur nostras inchoat illa dapes?
Filia Picenæ venio Lucanica porcæ,
Pultibus hinc niveis grata corona datur.

Ap: Unde tu didicisti adeò ῥαψῳδεῖν? *Ab.* Inservivi nuper in Calabria ludimagistro cuidam poetastro, qui sæpenumero cœnam aliam non dabat mihi, quam cantillationem centum versuum, quibus mirificum aiebat saporem inesse: Ego vero paululum panis & casei maluissem; aquæ erat satis domi, & licebat nobis è puteo bibere ex animi sententia; indè ego cùm esuriens concessissem cubitum, Pro epulis versus illos ruminabam & concoquebam; nec mihi aliud visum est remedium ad bulimiam illam depellendam, quàm culinariam arripere. *Ap.* Quæ illi præbebas ministeria? *Ab.* Quæ *Cæsar* reipubl. Ego eram illi omnia; eram illi à consiliis etsi nihil unquam ageret consilio; à secretis, cùm nihil haberet secreti, nè latrinam quidem; ego fundebam ei aquam lavandis manibus, quas nunquam abluebat; ego servabam ejus thesaurum. *Ar* Quem thesaurum? *Ab.* Schedas aliquot pessimarum cantilenarum, quas tineæ exedebant, & opici mures arrodebant. *Ab.* Imò docti mures, qui malis poématis dentem infigebant.

Tri-

Triclinium.

Aristippus Lurco.

QUid tutam serò surgis, & quidem semisomnis? L. Mirum est me esse toto hoc die experrectum, adeò heri edimus & bibimus. *Ar.* Imo ut apparet, devorasti, ingurgitâsti, obruisti te epulis & vino: Sed ubinam onerâsti, cloacam? L. Apud Scopam in convivio. *A.* Quin potius more Græco συμπόσιον vocares, quam Latino verbo, convivium. L. Bucca buccam impellebat, intrituræ & condimenta vellicabant, atque instigabant desidem stomachum & appetentiam non patiebantur delassari. *A.* Refer quæso, ordine omnia, ut vel auditione ipsâ videar mihi interesse, & quasi vobiscum potare; ut ille qui in caupona Hispanæ duos grandes panes comedit ad nidorem perdicis assæ, quo nidore utebatur pro obsonio. *L.* Quis enarrarit omnia? Maius negotium id fuerit, quàm vel emisse, vel apparâsse, vel, quod omnia superat, comedisse. *A.* Assideamus in hoc salicto ad crepidinem hujus ripula, & quando sumus otiosi pro collocutione aliis de rebus utemur hac ipsâ, gramen erit nobis vice pulvinorum; innitere hac ulmo. L. In herba? annon humor nocebit? *A.* Quid? Insanis. Humor in ortu caniculæ? *L.* Ante recusabam nunc animus prurit mihi recensere tibi plus quàm postulas. De convivio solùm quærebas; Accipiat etiam de Domino, & de triclinio. Rogabas ut loquerer, efficiam ut mox paulò silentium roges, indicas, imperes; ut Arabiu. tibicen, qui ad canendum obolo conducitur, ad tacendum tribus. *Ar.* Tu verò quantum libuerit non eris molestus, quandoquidem in opâco loco consedimus & orationem tuam carduelis illa vel adjuvabit, vel ad harmoniam moderabitur, ut orationem Caii Grachi servus fistulator. *L.* Quid istuc est rei? *A.* Postquam tu feceris narrandi finem, audies de Gracchis & Graculis, & de Graculis. *L.* Deambulabamus fortè transverso foro, ego & Thrasippus, nacti pusculum otii quàm solemus; adjunxit se nobis Scopas. Is à nobis post primas salu-

rationes & blandum congressum, cœpit vehementer contendere, ut postero die, qui hesternus fuit, apud se essemus. Excusare nos primùm, alius alia; ego autem vadimonium grave, & apud prætorem valde irritabilem. Sed ille, ut libenter ostentat suam magnificentiam, quali de capite ageretur, orsus est accuratum sermonem. Quid multa? Addiximus, né molestus esset pergeret. A. Scin' quænam fuerit causa convivii? L. Quæ tandem, quæso? A. Est quidem ipse homo locuples, ornatus argento, veste supellectile. Sed emerat phialas argenteas tres deauratas, & pateras sex; petisset pretium ni aliquos invitâsset, quibus ostentarit; & alioqui cum ille existimat esse divitiarum fructum; habetq; uxorem, á qua extimulatur ad profusionem, quam illa magnificentiam nuncupat. L. Heri ergò sub meridiem convenimus in ejus triclinium. A. Qualis erat cœnatio? L. Hypæthra in opaco frigore; omnia sanè apparata, ornata, exculta; nihil deerat ad elegantiam, splendorem, & lautitias. Planè primo ingressu exhilarati sunt omnium oculi & animi aspectu illo Pulcherrimo atque amœnissimo. Erat abacus ingens, plenus bonis vasis materiæ omnis, ex auro, argento, crystallo, vitro, ebore murrha; alia etiam vilioris materiæ, stannea, cornea, ossea, lignea, testacea, seu figulina in quibus ars commendabat utilitatem substantiæ; nam erant toreumata permulta, omnia expolita, excessa; fulgor penè perstringebat oculos. Illic vidisses duo magna malluvia argentea oris deauratis; umbilicus erat aureus, cum insignibus illis. Habebat utrumque malluvium suum gutturnium quorum episstomium erat deauratum; stabat et alterum aquiminarium vitreum fistula deaurata cum pollubro figulino, operis Malacensis probè sandaracato. Phialæ omnis generis. & argenteæ duæ ad vinum generosissimum. A. Ad usum meum ampullas vitreas malim aut etiam testaceas, ex iis quæ lapideæ dicuntur. L. Quid facias? Ita est hominum ingenium, Non tam in his quæritur commoditas, quàm opinio divitiarum. A. Isti opulentissimi sæpius videntur aliis tales, sibi inopes; ideo nullus finis proferendi & ingerendi,

oculis

oculis, præsertim qui nullam habent aliam bonam artem, quâ fident. Sed perge. *L.* Erat cymatium abaci tapete villoso tectum ex Trucia usque allato; persitæ erant duæ mensulæ procul ab abaco, cùm quadris, & orbibus argenteis; unicuique additum erat suum salinulum, cultellus panis, & mantile; sub abaco, refrigeratorium, & œnophora grandia. Tum sedilia varia sellæ, bisellia, subsellia, & dominæ sella plicatilis parata, visendi operis, cum pulvino serico, & suppedaneo *A.* Pone tandem mensam, & explica mappam; nam mihi intestina præfame rugiunt. *L.* Erat mensa cibila ingens segmentata operis tessellati antiqui, quæ fuerat principis Licæarchi. *A.* O mensa antiqua quàm dispari domino! *L.* Illam ipse emit in auctione, satis magno; solùm quod illius fuisset; ut aliquid haberet principis. *L.* Datur aqua lavandis manibus; primùm magnis recusationibus, invitationibus mutuis, & cedendo invicem. *A.* Idem factum est in consessu, cùm quisque se inferiorem altero faceret, illum extolleret comitate arrogantissimâ! cum unusquisq; potiorem se reliquis omnibus censeret. *L.* Sed dominus jure suo distribuit loca; sacrata est mensa à puerulo breviter & perfunctoriè, & non sine rhythmo, *Quod appositum est, & apponetur, Christus benedicere dignetur.* Explicat quisque suum chiromactum, & injicit super humerum sinistrum; hinc cultello repurgat panem siquid non satis putabat à ministro purgatum; Nam decrustatus erat appositus. *A.* Sedebatis commodè? *L.* Nunquam commodius. *A.* Non potuistis melè prandere, nam reliqui, sat scio, suppeditatum iri redundanter siquà modò fuerant in macello. *L.* Nusquam verius; *Copiaque ipsa nocet.* Astat mensæ structor, cultellos & furcinulas componens; ingreditur magnâ pompâ architriclinus cum longo agmine puerorum & exoletorum; qui gestabant fercula primi missus.

Con-

Convivium.

Scopas, Crito, Simonides, Democritus, Polemon, Puer.

UBi nobis Simonides? *C.* Illico dixerat se venturum simulac conveniſſet debitorem apud forum. *Sc.* Rectè habet: à debitore facilius se extricabit quàm à creditore. *C.* Qui iſthuc? *S.* Sicut in victoria, bel i conditiones ſert victor, non victus: nam à debitore, cum ipſe idem volet; à creditore càm alter. Sed conveniſtiſne omne, ut erat condictum, relictâ domi ſeveritate afferentes vobiſcum hilaritatem, lepores, venuſtates, gratias. *C.* Planè irà ſpero: & erimus, ſicut monet *M. Varro*, belli homines. *Sc.* Reliqua meæ curæ ſunto *C.* Ecce tibi Simonides. *Sc.* Fœliciter. *Sim.* Et vobis fauſtè. *Sc.* Expectatiſſime. *Sim.* Planè ruſticanè. Nam ad prandendum eram invitatus, non ad expectandum. Sed, quæſo, fui vobis diu in mora? *Sc.* Non valde. *Sim.* Cur non accumbebatis ſine me? Eſſetis ſaltem procœmiati de fructibus, quibus ego non admodum capior. *S.* Bona verba. Te abſente aſſediſſemus? *C.* Satis comitatum. Exordiamur jam opus. Optimum panem & leviſſimum! Non plus habet ponderis quàm ſi eſſet ſpongia! ſiligineus eſt, ſitanius: Induſtrium habet's pollinctorem. *Sc.* Roſcius eſt piſtrini curator. *Sim.* Nunquàmne in id conjicitur? *Sc.* Abſit: Tam frugi ſervus? *D.* Affer mihi antopirum. *Sim.* Mihi verò ſecundarium ut typhaceum. *Sc.* Cur talem? *Sim.* Quoniam audivi, & ira ſum expertus, minus me eſſe, cum panis non eſt ſciti ſaporis. *S.* Heus puer! Afferto ei panem cibarium, & vulgarem etiam ex atro, ſi irà mavult, itâ demum jucundiſſimè convivabimur, ſi quiſque quod maximè collubitum erit ſumpſerit. *P.* Panis hic quem tu tantopere probas, ſpongioſus, aquaticus eſt; malo denſiorem. *C.* Mihi verò non diſplicet ſpongioſus, modò nè ſit ſpeuſicius; hic verò etiam hectas attollit, quod focarii ſolent facere, cum ſirmi ſatis apparet, fornaceus. *P.* Cibarius hic panis & ac[illegible]us eſt, & aceroſus: typhaceum dicas. *Sc.* Sic conſueverent

ſueverunt noſtri agricolæ triticum omne, quod huc important, macerare priùs in villa, & miſcere multis generibus ſeminum : ſapor autem ex fermento eſt nimio. *P.* Nullum hominum eſt genus hoc fraudulentius : Non malefaciunt, niſi cùm neſciunt *C* Panis hic non eſt ſatis fermentatus. *D.* Puta te hodie Judæum, qui azymo veſcebantur juſſu Dei. *C.* Id quidem, quòd homines eſſent Peſſimi : ut interdicta eſt illis ſuilla, quâ nihil palato gratius, nec, ſi moderatè ſumas, ſalubrius. Et quidem azyma juſſi ſunt comedere cum lactucis agreſtibus quæ ſunt perquam amaræ. *P.* Illa omnia ſenſus habent altiores ; Omittamus hæc *Sc* Et quidem diſputationem de pane. Si, de obſoniis fuerit tanta controverſia, magna erit in toto convivio diſcordia. *C.* Accidet nimirum, quod Horatius inquit ;

Tres mihi convivæ prope diſſentire videntur,
Poſcentes vario multum diverſa palato.

Sc. Appone lances illas & tympana cum ceraſis & prunis & malis granatis, & perſicis pomis, & perſicis præcocibus. *P.* Cur *M. Varro* dixit, convivas non debere excedere numerum Muſarum, cùm de numero non conſtet ? Alii enim ponunt tres, alii ſex, alii novem *C.* Dixit tanquam ſi conſtaret eſſe novem, & ita erat vulgò receptum ; unde Diogenis jocus in ludimagiſtrum qui paucos haberet diſcipulos, depictas autem Muſas in ludo ; *Præceptor*, inquit σὺν ταῖς μύσαις *multos habet diſcipulos* *D* Sed eſtne verum, Perſas pomum hoc, quòd apud ipſos eſſet lethale invexiſſe in Greciam, ad peſtem eorum, quibuſcum bellum gerebant ? *C.* Sic accepi. *D.* Admirabilis eſt in ingeniis terrarum varietas *C.* *India mittit ebur*, inquit Virgilius, *molles ſua thura* Sahæi. Hem cydoniperſica. S. Novum inſitionis inventum priſcis incognitum : Cedò nobis pateram illam cum ficis duricoriis qui ſunt (ut noſtis) prodromi. *Sc.* Satis eſt fructuum ; Expleamus nos rebus alius ſalubrioibus corpori. *C* Quid his ſalubrius ? *Sc.* Nihil, ſi ſaluòre & ſapidum idem ſunt, ſicut in meridiano ſomno. *C.* Ego condono illis nocumentum,

propte

propter oblectamentum. Non meministi versiculum Catonis, *Pauca voluptati, debentur plura saluti?* Dato singulis singulas gabatas cum jure carnium ut sorbeant id verò & calisaciet intestina, & blandè abluit, ad molliendum ventrem. *Sim.* Profectò, puer, amo te de suilla hac salita: O pernam sapidissimam! maialis est. Brassicas illas cum lorido, si mihi vis auscultare, redde coquo, per hoc quidem temporis, aut serva in burmam. Lucanicæ hujus scinde mihi bucceam unam aut alteram, quò suaviùs ebibam primum cyathum. *C.* Pareamus medicorum consilio, admonentium ut porcinæ addatur merum; funde vinum. *Sc.* Sequitur actus fabulæ fortassis hoc anni tempore præcipuus. Spectate hujus actus apparatum. Primùm omnium à calculis custos abaci scyphos expoluit vitreos crystallini vitri, cum vino albo purissimo; aquam putes solo aspectu. *Sanmartinium* est, & part m Rhenense, non infectum, ut solent in Belgio: sed quale in media Germania bibitur. Oenophorus relevit hodie serias duas, alteram vini Helvetii, seu flavi ex agro Parisiensi, alteram sanguinei Burdegalensis; habetis in apyroto alia parata, fuscum, Aquitanicum & nigrumè Sagunto; petat quisque ex sententia palati sui. *C* Quid potest nunciari lætius? ut nihil est durius, quàm perire siti. Ego verò mallem optimam nobis aquam prospexisses; hunc nuncium audivissem libentiùs; quàm de vino. *Sc* Nec ea deerit. *Si.* Nuper cùm essem in Urbe Roma, bibi apud Cardinalem quendam vina generosissima omnisarii saporis (nam eram profecto cellæ vinariæ perquam familiaris) vinum dulce, acutum, lenè, suave, austrum. *D.* Mihi vehementer placet aigluces *Pol.* Sic terè Belgicis fœminis. *Si* In pagis quibusdam Galliæ flocci apponuntur: secundarium autem vinum & tertiarium habent in deliciis. Sed ea villa sunt magis quàm vina; & alioqui vinum Gallicum toto genere nec aquam nec ætatem ferr; Itaque paulò postquam est diffusum, bibitur; quippe post annum inclinat illico, & fit dubium; tum fugiens, & acuit, quòd si manserit diutiùs emucet & in Vappam vertitur: Hispanum vinum, & Italicum, benè fert

& aquam,

& aquam. & ætatem. *D.* Quid rei est vinum fugiens? vientur probè dolia & obseretur cella, imò & domus claudatur, si sit opus. *P.* Ut poma fugientia, quæ ætati cedunt, nec servantur, & discedere vulgò dicimus: cujus contrarium est vinum consistens. *D.* Fùnde mihi priùs aquam ad dimidium calicem: super hanc infundes vinum more veteri. *C.* Imò & hodierno multarum gentium: Galli & Germani contrà faciunt *D.* Quæ nationes volunt bibere aquam vinatam, aquæ addunt vinum: quæ vinum aquatum, vino superinfundunt aquam. *C* Qui verò vino aquam non affundunt quid bibunt? *C* Vinum purum putum. *C.* Etiam, nisi sit priùs à vinario irrigatum. *P.* Baptizare id vocant, ut vinum sit Christianum: ea erat meo tempore elegantia Philosophica. Illi baptizant vinum: & seipsos exbaptizant *P.* Pejùs agunt, qui injiciunt calcem, sulphur, mel, alumen, & alia dictu terriora, quibus nihil est corporibus pernicosius: in quos publicè deberet animadverti, ut in latrones aut sicarios: indè sunt enim incredibilia morborum genera, & potissimùm arthritica. *C.* Ex conspiratione cum medicis id agunt ut utriq; rem augeant. *D.* nimis mihi porrigis plenum calicem: dep'e quæso, eum aliquantum! ut sit locus aquæ infundendæ. *C.* Funde mihi in scyphum illum coloris castanei. Quid rei est? *Sc.* Nux prægrandis Indica, ab labris argento circumclusa; Visne in culullo illo signi habeni, quod ferunt esse saluberrimum? ne addas tantum aquæ; nescis vetus verbum, *Perdis vinum, infusa aqua?* *D.* Imò perdis utrumque, aquam & vinum. *P.* Malò utrumque perdere, quàm ab alterutro perdi. *S.* Lubetne potare more Græco, ex illis pateris & capacioribus poculis? *D.* Minimè vero. Admonebas nos modò antiqui proverbii; vicissim admoneo te præcepti Paulini, *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria*; & Servatoris nostri, *Videte ne graventur corda vestra crapula & ebrietate.* *C.* Undè est hæc frigida, tam pura & pellucida? *Sc.* E fonte proximo. *C.* Ad vinum diluendum malim cisternam, modo defæcatissimam. *D.* Quid putealem? *C.* Usibus lavandi aptior est, quàm bibendi. *P.* Fluvialem commendant plurimi. *C.*

Rectè

C. Rectè, si fluant amnes per venas auri, ut ferè in Hi-
pania, & sit quieta, & liquida. *Sim.* Mihi verò in phiala i-
la Samia affer aliquantum cervisiæ, quam puto refrige-
rando corpori hoc æstu utilissimam: *Sc.* ex qua tandem
cervisia *im.* Ex tenuissima: Nam aliæ nimiùm incra-
sant spiritus, & reddunt obesum corpus. *P.* Mihi iter
dato; sed in vitro illo terete. *Sc.* Curre ad culinam. Qui
illi cessant? Quin mittunt missum alium? vides jam hin
neminem attingere? Affer pullos gallinaceos elixos cum
lactucis bugloſſa hortensi, & intubo vervecinam quoque
& vitulinam. . . Adde etiam in scutellis paulum sinapis
aut petroselinati. *D.* Violenta res videtur sinapis. *C.* Non
admodum congruit biliosis; iis tamen qui crassis & frigi-
dis humoribus redundant, haud inutilis. *P.* Idcirco sa-
piunt populi Septentrionales, quibus illa est magno u-
sui, præcipuè cibis crassis, & duris addita, ut bubulæ &
salsamentis. *Sc.* Hoc loco existimo pultes & petisnes ven-
turas in tempore, leucophagum similaginem, amylum
orezam, vermiculos, edat quisq; ex quibus volet. *D.* Vid
qui à vermiculis hujusmodi vehementer abhorreret quòd
autumaret collectos fuisse ex terra aut cæno, & vixisse
aliquando. *C. Scilicet* metuebam, nè in aqualiculo suo re-
vivisscerent. Oryzam ferunt nasci in aqua, mori in vino:
cedo igitur vinum. *D.* Nè bibe statim a cibo calido, in-
termisce prius frigidi aliquid & solidi. *C.* Quid? *D.* Crus-
tam panis aliquam vel turundam unam aut alteram car-
nium? *Sim.* vah! Pisces cum carnibus in eadem mensa?
Mare miscetur terræ. Hoc vetant medici. *Sc.* Imò hoc
placet medicis. *Sim.* Credo, quia illis utile. *Sc.* Cur ergò
vetant medici? *Sim.* Erravi. A medicina prohibere dictum
oportuit, non à medicis. Sed qui sunt pisces isti? *Sc.* Ap-
pone ordine primùm lupum illum assum cum aceto &
caparibus, tum passeres elixos cum succo lapathi acuti,
soleas frixas, lucium recentem & capitonem; lucium sali-
tum serva tibi, thynnum assum recentem & thynnum in
salsamento, menas recentes frixas, crustulata, in quibus
insunt nulli barbati, murenæ & trutiæ, multis condi-
aromatibus, gobios frixos, cammaros & cancros elixos:

Admisce

Admisce scutellas cum intritis, alliato, piperato, erucato. Si. Ego verò de piscibus loquar; non edam. G. Si Philologus cœperit de piscibus movere controversiam, hoc est, de re incertissima, & controversissima, incipite nobis lectulos insternere, hic erat cubandum. Sc. Nemo dignatur vel gustare; Tolle hæc. *Si.* Atqui convivia olim Romæ lautissima &, ut ipsi soliti erant dicere, pollucibilia ex piscibus constabant. C. Ità sunt mutata tempora, etsi hoc etiamnum durat apud quosdam. Sc. Importate assa, pullos, perdices turdos, anaticulas, querquedulas, palumbulos, cuniculos, lepusculos, vitulinam, & hœdinam & intinctus seu embammata, acetum omphacium, oxypora, mala etiam Medica, & cidonia & olivas Balearicas conditivas quassas & in muria asservatas D. Non absunt Bethicæ. Sc. Magis sunt saporis sciti Balearici. C. Quod fiet grandibus illis belluis, anseri cigno, pavoni? Sc. Ostende tantum & refer in culinam. P. Hem pavonem! Ubi est? Q. Hortensius, cui erat in deliciis? S Tolle agninam Sc. Cur tollitur? Quia est insalubris; ferunt eam non aliâ exire quàm quâ intrarit. C. Vidi quedam devorare ossa olivarum struthionicè. St. Ex quibus carnibus sunt artocreæistæ; C. Hæc est ex cervina, Sc. ex damica; illa est, ut puto aprugna C. Condituras ipsas malim quàm carnes. Si. Planè ità est; etiam res amaras condimentum reddit suavissimas. Ecquod est vitæ totius condimentum? D. Æquus animus. C. Aliud quiddam ego proteram amplius & augustius, D. Quid tandem hoc meo? C. Pietas: sub qua & animi æquitas comprehenditur, & ad res universas aspera, faciles, medias, condimentum & aptissimum, & jucundissimum Sc. Infunde vinum album Hispanicum in carchesium illud & circumfer per convivas. D. quid paras agere; Sub prandii finem prepinas nobis vinum forte ac generosum? Dilutius erit posthac bibendum, si consultum cupimus valetudini. Si. Rectè mihi videris admonere; frigida enim oportet esse in convivio postrema quæ pondere suo cibos nimium ventriculum detrudant, & vapores caput impetentes cohibeant. Sc. Toll ista, mura orbes & quadras ad secundam mensam; nam nemo extendit usquam

quam manum. *C.* Adeò voravi initio avidè, ut ſtatim miſerim appetitum. D. Ego item non appetitione, ſed i petu feror ad primas dapes; inde me expleo. *P.* Neſ quid edi de piſcibus; id guſtum meum prorſum retud.t. Tantùmne bellariorum apparatum, & cupidines, ci nihil ſupereſt ampliùs cupediæ? pyra, mala caſeus mul plex, ſed palato meo congruentiſſimus eſt hippax. *C.* N reor hippacem eſſe hunc, ſed Phrygium, ex lacte aſin qualis è Sicilia uſque advehitur, columellari formâ, quadra; qui cùm frangitur, in laminulas finditur, ſi phlyras. *D.* Caſeus hic, etſi *Britannicus* fiſtuloſus eſt; n erit meâ utique ſententiâ vobis gratus. *C.* Sed neque h ſpongioſus Hollandicus. Parmenſis hic eſt bene compa us. & ſatis (ut videtur) recens; & ille Penatellius facilè cù *Parmenſi* certârit. D. Non eſt *Parmenſis* ſed Placentius. Etiam, ſi placet; vulgo Germanorum ſuaviſſimus eſt ca us vetus, putris, confriatus, & vermiculoſus *Si.* Qui lem edit caſeum ſitim venatur, & edit ut bibat. *Sc.* Piſt dulciarius nimiùm moratur, quin affert ſcriblitas, & tolagana teſtacea, & ſartaginia, conſperſione in cacabu injectâ olei ferventis, melle ſuperfuſo. *C.* Curiotas da m aliquot & ad edendum, & ad ſervandum; fortaſſe noc hac nihil edam aliud. *Sc.* Cape igitur ſpathalium hoc in grum, vin' ex malo granatis? *P.* Heus puer! Spolia no hanc palmam agreſtem & da quod eſt eſui. *Sc.* Potior vos admoneo, ſcitis *Ariſtotelis* eſſe opinionem tragem ta eſſe inventa ut ea nos ad bibendum invitent, nè cib in arido coquatur *C.* Oportet ergo inventorem fuiſſe v nautam vel piſcem qui adeò timeret ariditatem. *Sc.* Aſſ ea quæ ſolent vocari ſigillum ſtomachi, poſt quæ nih eſt nec edendum, nec bibendum; buccellatum cydoni tum; coriandrum ſaccharo contectum; hoc verò mand candum eſt, non edendum; ſed quod ex manſo reliquu eſt aridum expuendum. Colligе fruſtra & reliquias in c niſtris; affer aquas odoriferas, roſaceam, flores mali M dici, moſchatam. *P.* Agamus Chriſto gratias. *P. Agim tibi gratias, pater, qui tam multa ad hominum uſus co didiſti; annue, ut tuo favore ad cœnam illam veni*

mus tuæ beatitudinis. P. Agamus nunc domino gratias. C. Age tu. P. Imo agat Democritus, qui in hisce rebus multùm valet. D. Gratias tibi non possum agere pro merito, hoc statu reipub. vides enim omnia à Baccho perturbata: sed recitabo quas Dionysio egit *Diogenes*; nam mandavi memoriæ. Tu lubenti memoriâ & linguâ titubanti, in tanta eluvione habebis veniam. Sc. Dic quicquid libuerit: scribetur in vino. D. Defatigâsti teipsum Scopa, uxorem, famulos, famulas, vicinos, coquos, pistores, ut nos magis comedendo & bibendo delassares. Socrates sapienter, qui in mercatum celeberrimum ingressus exclamavit, *O Dii immortales, quam multis ego non indigeo:* Tu contra posses dicere, *Hæc omnia quotula portio sunt eorum quibus ego indigeo!* Naturæ placent modica, & illis ea sustentatur ac sulcitur; hæc tam multa, tam varia, obruunt naturam. Merito Plinius, *Varietas ciborum homini pestilens; pestilentior condimentorum:* referimus hinc domum gravata corpora, referimus animos obrutos ac demersos cibis & potionibus, ut nullo hominis officio ritè possimus fungi. Tu ipse judicato, ecquam tibi gratiam debeamus. Sc. Hæccine est gratia quam habetis Sic rependitis prandium tam opiparum? P. Ita plane quod enim majus beneficium, quam ut fias sapientior? Tu nos domum remittis planè bruta: nos te domi tuæ volumus hominem relinquere, ut scias consulere tuæ ac alienæ valetudini, & secundum naturæ desideria vivere, non juxta corruptas â stultitia opiniones. Vale, & sape.

Ebrietas.

Asotus, Tricongius, Abstemius, Glaucia.

Asot. Quid tu dicis, Tricongi? Quam lautè nos heri recepit Brabantus ille *T.* Malè sit illi. Non potui totâ nocte quiescere. Vomui, (sit habitus honos vestris auribus) convolvi mei sub indè toto lecto, modo ad spondam interiorem, modo ad exteriorem; fauces & stomacum videbar mihi rejecturus: nunc præ dolore capitis nec oculorum officio possum fungi, nec aurium: lamina ponderosa plumbi videtur mihi in fron-

quam manum. *C.* Adeò voravi initio avide, ut ſtatim à miſerim appetitum. D. Ego item non appetitione, ſed impetu feror ad primas dapes; inde me expleo. *P.* Neſcio quid edi de piſcibus; id guſtum meum prorſum retudit. *Si.* Tantúmne bellariorum apparatum, & cupidines, cùm nihil ſupereſt ampliùs cupediæ? pyra, mala caſeus multiplex, ſed palato meo congruentiſſimus eſt hippax. *C.* Noreor hippacem eſſe hunc, ſed Phrygium, ex lacte aſini qualis è Sicilia uſque advehitur, columellari formâ, & quadra; qui cùm frangitur, in laminulas finditur, ſive phillyras. D. Caſeus hic, etſi *Britannicus* fiſtuloſus eſt; non erit meâ utique ſententiâ vobis gratus. *C.* Sed neque hic ſpongioſus Hollandicus. Parmenſis hic eſt bene compactus, & ſatis (ut videtur) recens; & ille Penatellius facilè cùm *Parmenſi* certârit. D. Non eſt *Parmenſis* ſed Placentius. *C.* Etiam, ſi placet; vulgo Germanorum ſuaviſſimus eſt caſeus vetus, putris, confriatus, & vermiculoſus *Si.* Qui talem edit caſeum ſitim venatur, & edit ut bibat. *Sc.* Piſtor dulciarius nimiùm moratur, quin affert ſcriblitas, & artolagana teſtacea, & ſartaginia, conſperſione in cacabum injectâ olei ferventis, melle ſuperfuſo. *C.* Curiosas da mihi aliquot. & ad edendum, & ad ſervandum; fortaſſe nocte hac nihil edam aliud. *Sc.* Cape igitur ſpathalium hoc integrum, vin' ex malo granatis? *P.* Heus puer! Spolia nobis hanc palmam agreſtem & da quod eſt eſui. *Sc.* Potioni vos admoneo, ſcitis *Ariſtotelis* eſſe opinionem tragemata eſſe inventa ut eâ nos ad bibendum invitent, nè cibus in arido coquatur *C.* Oportet ergo inventorem fuiſſe vel nautam vel piſcem qui adeò timeret ariditatem. *Sc.* Affer ea quæ ſolent vocari ſigillum ſtomachi, poſt quæ nihil eſt nec edendum, nec bibendum; buccellatum cydoniatum; coriandrum ſaccharo contectum; hoc verò manducandum eſt, non edendum; ſed quod ex manſo reliquum eſt aridum expuendum. Collige fruſtra & reliquias in caniſtris; affer aquas odoriferas, roſaceam, flores mali Medici, moſchatam. *P.* Agamus Chriſto gratias. *P. Agimus tibi gratias, pater, qui tam multa ad hominum uſus condidiſti; annue, ut tuo favore ad cœnam illam veni-*

mus

mus tuæ beatitudinis. P. Agamus nunc domino gratias. *C.* Age tu. *P.* Imo agat Democritus, qui in hiſce rebus multùm valet. *D.* Gratias tibi non poſſum agere pro merito, hoc ſtatu reipub. vides enim omnia à Baccho perturbata: ſed recitabo quas Dionyſio egit *Diogenes*; nam mandavi memoriæ. Tu lubenti memoriâ & linguâ titubanti, in tanta eluvione habebis veniam. *Sc.* Dic quicquid libuerit: ſcribetur in vino. *D.* Defatigâſti teipſum Scopa, uxorem, famulos, famulas, vicinos, coquos, piſtores, ut nos magis comedendo & bibendo delaſſares. Socrates ſapienter, qui in mercatum celeberrimum ingreſſus exclamavit, *O Dii immortales, quam multis ego non indigeo:* Tu contra poſſes dicere, *Hæc omnia quotula portio ſunt eorum quibus ego indigeo!* Naturæ placent modica, & illis ea ſuſtentatur ac ſulcitur; hæc tam multa, tam varia, obruunt naturam. Merito Plinius, *Varietas ciborum homini peſtilens; peſtilentior condimentorum:* referimus hinc domum gravata corpora, referimus animos obrutos ac demerſos cibis & potionibus, ut nullo hominis officio ritè poſſimus fungi. Tu ipſe judicato, ecquam tibi gratiam debeamus. *Sc.* Hæccine eſt gratia quam habetis? Sic rependitis prandium tam opiparum? *P.* Ita plane quod enim majus beneficium, quam ut fias ſapientior? Tu nos domum remittis planè bruta: nos te domi tuæ volumus hominem relinquere, ut ſcias conſulere tuæ ac alienæ valetudini, & ſecundum naturæ deſideria vivere, non juxta corruptas â ſtultitia opiniones. Vale, & ſape.

Ebrietas.

Aſotus, Tricongius, Abſtemius, Glaucia.

Aſot. Quid tu dicis, Tricongi? Quam lautè nos heri recepit Brabantus ille *T.* Malè ſit illi. Non potui totâ nocte quieſcere. Vomui, (ſit habitus honos veſtris auribus) convolvi mei ſub indè toto lecto, modo ad ſpondam interiorem, modo ad exteriorem; fauces & ſtomacum videbar mihi rejecturus: nunc præ dolore capitis nec oculorum officio poſſum fungi, nec aurium: lamina ponderoſa plumbi videtur mihi in fron-

tem & oculos incumbere. *Aſ.* Frontem & tempora fortiter aſtringe faſciâ, & Rex videberis. *T.* Seu ipſe potius *Bacchus*, à quo inſtitutum manavit diadematum in Reges. *Aſ.* Recipe te domum, & edormi crapulam. *T.* Domum verò; Nihil æque fugio & averſor, ut domum & uxorem clamoſiſſimam: ea ſi nunc me aſpiceret, longiores haberet hominis quam Chryſoſtomus: *Ab.* Hoccine appellas tu lautè tractari; *G.* Planè ita eſt: Nam laverunt probè guttur & fruces. *Ab* manus verò: *G.* Ne ſemel quidem. *Aſ.* Imò ſæpe vino & lacte, dum alii in aliorum pateras immittebamus manus. *G.* Quid poteſt dici lautius; Et quidem digitos pingui carnium & embammatis inviſcato; *Ab.* Tace per divos. Quis poſſet abſq; nauſea rem adeo audire obſcœnam; quanto minus videre, aut de ejuſmodi vino aut lacte guſtare. *Aſ.* Divi, veſtram fidem! Adeon' es, Abſtemi, delicatus, ut hæc nè auribus quidem poſſis devorare; Quid faceres palato, ut nos; Sed heus tu Tricongi, compotator ſuaviſſime, mittamus puerum aliquem, qui nobis in illa phiala fictili afferat ex eodem vino: nulla eſt certior huic veneno theriaca. *T.* Eſtnè hoc exploratum? *Aſ.* Quidni eſſet; Memineris verſus quos cantat Colax. Ad ſanandum morſum canis nocturni, ſume ex pilis ejuſdem canis. *G.* Narra, quæſo, de convivio. *Ab.* Nè narres, niſi velis, me removere quicquid habeo in ventriculo cum ipſis vitalibus. *G.* faceſſe igitur pauliſper *Aſ.* Ego narrabo quàm commodiſſime: Ut nuſquam ſit bonos præfandus *G.* Incipe, obſecro: adverte animum, Abſtemi *Aſ.* O Glaucio mi ante omnia iſtud ex me habe, nullum eſſe hominum genus, quod comparari poſſit cũ feſtivo & largo convivatore; Quidam oſtentat eruditionem rerum variarum, id eſt, mera nugamenta: alii jactant experientiam, & uſu collectam prudentiam, Quorſum id? Sunt qui habent quidem opus, ſed non audent expendere Viſeri; Quid eos juvat aſſervate; Benignus convivator ubique prodeſt, ubique eſt gratus: vel ſolus illius aſpectus exhilaret triſtitiam animi! & diſcutit ſiqua eſt in eo miſeria, ſive recordatione convivii, ſive ſpe atque

atque expectatione: alia omnia, quæ dicuntur bona animi, nec ego video, & sunt jejuna atque infrugifera. *Ab.* Rogo te, Asote? Quis est autor tam bonæ sententiæ? *As.* Ego & omnes mei similes, id est, plerique ex Gallia Belgica à Sequana ad Rhenum flumen: Tantum dissentiunt inter nos homuli quidam vel miseri & præparci, qui Abstemio suum invident cognomen, frugi volunt appellari, vel quidam magnâ sapientiæ opinione suffarcinati, id est, inani nomine, quos etiam nos (id est, maxima pars hominum, & præcipua) ridemus. *Ab.* Quid audio? G. In hoc iste non fallitur, etsi ebriosus: Nam nusquam eruditio minus habet pretii quàm in Belgica, non aliud esse rentur virum eruditione præstantem, quàm futurâ vel texturâ *Ab.* Atqui studeant hic multi non infelici profectu G. Deducuntur à parentibus parvi filii ad scholas tanquam ad opificium, quò parent sibi deinceps victum. Ipsi etiam scholastici, dictu incredibile, quàm parvi institutores suos faciant, quam prosequantur honere exiguo, & præmiis adeò tenuibus, ut doctores insignes ac primi nominis tolerare sese vix possint. *As.* Ista sunt ab instituto sermone aliena. Revertamur ad convivium. T. Hoc malim audire; & missos faciamus jam tandem sermones istos studiosos, qui sunt profectò infrugiferi. Nescio quemadmodum vos Itali de eruditione statuatis: Mihi certè res videtur non solùm inutilissima, sed etiam damnosa. *Ab.* Idem videtur bovi & sui quod tibi: & nobis quoque videretur, si non plus haberemus mentis quàm tu. *As.* Non esset fieri; itaque audi jam; primum omnium accubuimus severi & tristes; sacrata est mensa; silentium ubi; & quies; cœpimus expedire cultellum quisque suum, speciem præbebamus non invitatorum, sed invitorum, adeò id dicores facere nos coactos; faciebamus revera admodum segniter: Nondum enim incaluerat animus ardore illo libero: Aptat quisque mantile suum humeris (nonnullietiam pectori: Alia de mappa extendunt super gremium) sumit panem, aspicit, volvit, purgat: si quid esset carbonis aut cinerum, decorticat, &

hæc omnia lente & cunctabundè. Quidam auſpicati ſunt cœnam à potione: alii priuſquam biberent, paulum̃m ſumpſerunt acetarii, & bubulæ ſalitæ, ad excitandum dormiens palatum, & ſtimulandum languidulum: Primus ſcyphus fuit cerviſiæ, ut frigidum cæmentum ſubſterneretur adori vini. Allatus eſt ſacer ille liquor primum poculis anguſtis & exiguis, aquæ magis ſitim irritarent, quam reſtinguerent: dominus, homo feſtiviſſimus, quo potiorem in hac tota regione nullum habent ac ne parem quidem, mea utique ſententiâ (quod ſit dictum ſine cujuſdam injuria) jubet afferri pocula capaciſſima: & cœptum eſt largiter potari more Græco, ut dicebat ille philogræcus quidam, qui *Lovanii* olim ſtuduerat. Ibi cœpimus loqui, tum incalescere; hilaritas ubique, & riſus diffuſiſſimus. O cœnæ noctesque deorum; Alii aliis præbebimus & magna æquitate faciebamus paria: nefas erat ſodalem fraudare, tali præſertim tempore. *Ab.* Meritò, cùm agitur non de calice vini, ſed de ſenſu & mente, rebus in homine præcipuis. Sed ut hac de re tam læta, tam feſtiva, tu & ego colloquamur, primùm rogandus es an ſis ebrius? *Af.* Non, revera; & facile eſt cognoſcere ex ordine orationis meæ: nam ſi eſſem, putes me hæc referre, potuiſſe adeò compoſitè? *Ab.* Rectè eſt, alioqui juxta Mimi verſiculum, cum absente litigarem. Principio, cur non extruitis templum aliquot in hac regione *Baccho* cœleſtis hujus liquoris repertori? *Af.* Hoc veſtrum eſt, qui ædim habetis Romæ *Sergii* & *Bacchi*; nobis ſatis eſt quotidie illi paſſim ſacra facere. Et fortaſſe erigeremus templum, ſi conſtaret fuiſſe eum inventorem; nam de ea re audivi diſceptari inter ſtudioſos quoſdam. Sunt qui putent primum fuiſſe Noam, qui vinum biberit, quique ſit inebriatus. *Ab.* Dimittamus iſta. Cedò, quod vinum bibebaris? *Af* Quid noſtrâ refert, quod ſit vinum, aut cujus, habeat modò nomen & colorem vini, id ſatis eſt nobis; delicias illas quæret Gallus aut Italus. *Ab* Quæ ergò poteſt eſſe delectatio, cum id non guſtas quod in corpus ingeris? *Af* Fortaſſe nonnulli initio aliquid guſtant integro

gro palato mox verò depravato ex tanta humoris redundantia, gustum omnem amittunt. *Ab.* Siti jam extinctâ nulla supereſt voluptas; quæ tota ſita eſt in ſatisfaciendo deſideriis naturalibus; ita ut tormenti ſit genus ſine ſiti bibere, aut ſine fame edere. *T.* Putas nos, Abſtemi, ad voluptatem potare, aut quòd ſit jucundum? *Ab.* Tanto ergò eſtis pejores beſtiis, quæ aviditatibus naturalibus aguntur; vos neq; illuc ducit ratio; & retrahit natura. *T.* Ducit nos eò ſodalitas, & pau atim inebriamur imprudentes. *Ab.* Quoties eſtis inebriati, quoties alios ebrios vidiſtis? *T* Quotidie plurimos. *Ab.* Non ſufficiunt ergo tam multa experimenta ad devitandam rem tam fœdam, atqui bellua vel uno experimento fieret cautior. *G.* At ſodales iſtos, in quorum gratiam tranſeunt ex hominibus in beſtias, ſcis quàm habeant charos? Dum potant, darent illis præcordia, digreſſi illinc, vix agnoſcunt, vitam & animam cujuſvis illorum nollent redemptam ſibi nummo ſeſtertio. *Ab.* Quibus ex poculis hauriebatis vinum, & quomodo? *Aſ.* Primùm allata ſunt vitrea, paulo pòſt, ob periculum ſublatis illis, exhibita argentea. In vinum injiciebamus à primo herbulas, quòd id ſuaderet anni tempus: paulò pòſt, jus carnium, ſac, butyrum, cremorem. *Ab.* O ſpurcitiem! nè belluis quidem tolerabilem! *T* Quanto tu τραγικώτερον exclames, ſi ſcias alios in aliorum pocula manus ſordentes immittere, conjicere olivorum, & pomorum, & nucum putamina, & olivarum ac prunorum oſſa! *Ab.* Abſtine ab hiſce narrandis, ſi vis, nè me hinc in ſylvas aliquas fugâ abripiam. *T.* Audi tu in aurem, *Glaucia.* Quidam horum geſtant in faciendo itinere cornu venatorium plenum (ut neceſſe eſt) pulvere, & ſtipulis, & floccis, & ſordibus aliis ex hoc bibimus. *G.* Quid? *T.* Quid verò? Vinum. *G.* Imò verò mentem. *T* Planè ità eſt; & poſt epotam mentem; matulis non admodum mundis, ſumptis de ſcamno lecticali, uſi ſumus pro calicibus. *Ab.* Quis fuit convivii exitus, tanquam fabulæ? *As* Natant vino pavimenta, inebriati ſumus omnes, hoſpes in primis homo ſtrenuus, dejectis ſub *menſam magnâ*

victoriâ duobus aut tribus. *Ab.* O *præclaram* victoriam! & de re pulcherrima ac prædicanda; Sed omnes tamen vinum vicit; *Aſ.* Etiam. *Ab.* Miſerum te; Quid putas eſſe ebrium; *Aſ.* Probè & ex animi ſententia indulſiſſe genio. *Ab.* Cui genio. Bono an malo? *G.* Si rectè omnia ſcruteris, nuſquam invenies cui indulgeant; neq; enim animo, nec voluptati, nec ulli rei alteri cui alii iudulgent, qui vitiis obtemperant, & parvis animi cupiditatibus. Sed inebriari eſt, ſenſuum facultates amittere, exire de poteſtate rationis, judicii mentis; planè ex homine fieri vel pecus vel ſaxum. Quæ deinceps ſequantur, etſi nunquam ebrios vidi, tamen facillimum eſt conjectare; Loqui, & neſcire quid loquaris; ſi quid commiſſum eſt tibi, arcanum maximè celandum effutire atq; ea dicere, propter quæ te & tuos, & ſæpe patriam ac provinciam univerſam in grave diſcrimen adducas; nulla diſtinctio amici & inimici, uxoris & matris, rixæ, jurgia, inimicitiæ, plagæ, vulnera, mutilatio, occiſio *T.* Etiam ſine ferro & ſanguine; nam non pauci commutant ebrietatem cum morte. *G.* Quis non malit domi ſecum cane aliquo aut fele includere, quàm cum ebrio; Plus enim mentis eſt in illis animantibus. *Ab.* Poſt ebrietatem verò cruditas, debilitatio nervorum, paralyſes, arturitici cruciatus, gravedo capitis & corporis totius, hebetatio ſenſuum omnium; memoria extinguitur, ingenii acies retunditur, unde ſtupor in tota mente, & ad intelligendum ſapiendúmq; & ad eloquendum. *Aſ.* Jam incipio intelligere, magnum eſſe malum ebrietatem; poſthac dabo ſedulam operam, ut bibam ad hilaritatem, non ad ebrietatem. *G.* Hilaritas eſt janua ebrietatis, nemo venit ad bibendum eo animo, ut inebrietur, ſed ut bibendo exhilaretur, continuò pòſt ſequitur ebrietas, difficile eſt enim ſignare hilaritatis metam, atque in ea ſiſtere. Lubricus eſt gradus ab hilaritate ab ebrietatem. *Ab.* Dum vinum habes in ſcypho, illud eſt in tua poteſtate, dum in corpore, tu es in illius, haberis jam, non habes. Cum bibis, tu tractas vinum pro tuo libito, Poſtquam biberis, ille te tractabit pro ſuo. *Aſ.* Quid ergo?

ergo; Nunquàmne est bibendum? *Ab. Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt*: Bibendum quidem, non potandum. Natura sola in hoc docet bruta: Hominem non docebit eadem natura ratione adjuta: Edes, cùm esuries: bibes, cùm sities: Fames & sitis admonebunt, quantum, quando, quatenus edendum & bibendum. *Aſ.* Quid si semper sitiam, nec sitim possim mittigare quin fiam ebrius? *Ab.* Bibe quod inebriare non possit. *ſ.* Non fert constitutio mei corporis. *Ab.* quid si tantum esurires, ut exatiari nullo cibo posses, nisi disrumpereris? *Aſ.* Ea verò non esset fames, sed morbus. *Ab.* Nimirum opus esset medicinâ ad eã famem tollendam, non dapibus: Nonne? *Aſ.* Quidni? *Ab* Eodem prorsum modo, medico tibi esset opus ad eam sitim, non caupone: & potione de Pharmacopolio petitâ, non de Cœnopolio: non est ea siti, sed morbus & quidem perniciosus.

Regia.

Agrius, Sophronius, Holocolax.

QUid est, quòd tam multi regem comitantur, tam vario cultu? *S.* quin tu potius vultus contemplaris, quàm cultus? Magis sunt enim vultus varii ac diversi, quàm cultus & vestitus. *Ag.* istud quoque de vultibus quamnam habet causam? S. Vestiuntur quidem aliàs pro facultatibus, alias pro ratione dignitatis, ut generis: sæpe etiam ut cujusque est vel ambitio, vel vanitas: multi quoque vestimentorum elegantiâ utuntur pro hamo & reti, ad favorem captandum vel Regis, vel procerum, & animos puellarum non rarò. Vultus autem affectus animi sequitur: talis est ferè, qualis interior animi habitus. A. Sed cur tam multi huc conveniunt? H. Annon decet ut plurimi sint, ubi est caput & Regimen provinciæ totius? S. Optimè: sed plerique non adeò rem publicam spectant, ut privatam: & sequuntur eum in cujus manu est regimen, non tam patriæ, quam

fortunarum. H. Quid ni? quandoquidèm omnia sunt pecuniæ venalia. S. Sic indicant illi, quibus animus & meus nihil omnino est, valetudo autem & dotes corporis, viles. A. Quid opus est in hoc tumultu aulico tantâ philosophiæ speculatione: Ego verò malim de vobis intelligere quinam sunt isti tanto numero, tam variâ specie ac formâ. H. Ego tibi omnes percensebo ordine: nam *Sophronius* hic, quantum intelligo, non est admodum in regiis versatus; Ego verò comitatus omnes regios adii, penetravi, perscrutatus sum, perspexi, gratus semper omnibus & jucundus. S. Indè credo, parâsti tibi cognomen illud *Holocolacis*. H. Rem tenes. Sed tu, Agri, ausculta. Ille, in quem aures, oculi, mens omnium intenta est ac defixa, Rex est, caput Reipublicæ. S. Verè caput, & ideò salus, cùm est sapiens ac probus; pernicies autem, cùm malus ac demens. H. Ille qui ponè sequitur puellus, est filius ejus hæres, quem in aula *Græca* vocabant δεσπότην, hoc est, dominum: in Hispania vocant principem: in Gallia Delphinum. Torquati illi in vestibus holosericis, & holobryzis, proceres sunt regni, insignes dignitatum militarium nominibus, principes: duces, præsides limitânei, quos Marchiones nominant: Comites, viri qui Barones voce barbarâ nominantur, Equites. Ille est magister Equitum, quem vulgò Comitem stabilem appellant, nomine ex aula Græca sumpto, ubi magnus Comestabulus cognominabatur, sicut præfectus maris Admirallus. Est & prætorio præfectus, qui non solùm palatio præerat. sed etiam satellitio, quem Romuli tempore præfectum celerum nominabant, & satellites ipsos celeres. *A.* Quinam sunt illi in vestibus talaribus, magnâ severitate vultus? *A.* Sunt regii consultores. *S.* Istos quos in consilium adhibet Princeps, prudentissimos esse oportet, magni rerum usus, & in decernendo gravitatis ac moderationis summæ. *A.* Qui istuc? *S.* Quia sunt oculi & aures Principis, atque adeò regni universi: & eo magis, si cæcus & surdus sit Rex, captus suis sensibus, vel ab ignorantia, vel à deliciis. *A. Etiam luscus ille, & ille* alter surdasset, oculi atq; aures

sunt

sunt Regis? *S.* Pejor est cordis cæcitas & surditas. *H.* Eu, qui sunt à consiliis, sequuntur scribæ, nec ii pauci, vel unius ordinis: tum qui pecuniam principalem tractant, vel procurant, coactores tribuni ærarii, præfectus fisci, procurator fisci, & fisci advocatus? *A.* Qui sunt juvenes illi comptuli & festivi, qui semper Regem sectantur, & astant illi, alii arridentes, alii ore operto velut admirabundi? *H.* Hæc est cohors intimorum amicorum, deliciæ atq; oblectamenta Regis. *A.* Duos illos ingredientes cur affectantur tam multi vultuosi *H.* Quia iis est apud Regem fides præcipua: alter est præfectus sacris scriniis, sive Princeps scribarum, alter à secretis arcanis, apud quem est regni breviarium, idem est Principi à memoria eâq; de causâ offerunt se illi quotidie tam multi ut memoriam illius de se refricent ac renovent, quandoquidem is est Principi à memoria. Illi autem qui ducunt vultus sunt litigatores, quiq; res suas persequuntur, nec eorum unquam negotia finem inveniunt, longâ contexta serie procrastinationum. Duo illi qui deambulant in porticu præfecti sunt, alter cubiculo, alter Regio equil; habent hi sub se alios permultos cubiculorios & equisones. Sed ingrediamur Regiam cœnationem. *A.* Ah! Quanta turba, qui apparatus tam anxius & morosus? *S.* Id verò majorè cum admiratione fueris intuitus, si scias quàm levem ad rem pertinet, nempe ut sorbeat ovum unum, & pauxillum vini bibat nauseabundus. *H.* ille est hebdomadæ hujus architriclinus, cum scirpo Indico, pocillator est adolescens ille, structor nondum est ingressus. *A.* Qui sunt cum Rege pransuri? *H.* Quisnam esset tam beatus, qui posset epulis accumbere divûm? *S.* Atqui olim Regiæ mensæ adhibebantur convivæ, modò duces exercitati, modò viri claro genere, aliàs insignes vel usu rerum, vel eruditione, quorum sermone Rex fieret melior ac sapientior. Sed Gothica & aliorum barbarorum superbia morem hunc nostrum invexit. *H.* Habent proceres asseclas suos armigeros, & exoletos pueros pedissequos, pueros à pedibus, sive à calcari. Sunt inter eos divites magnificentissimi,

centissimi qui plerosq, excipiunt cœnâ recta, alii quibus hoc molestum videtur, mittunt amicis sportulas, idque est amicis tenuioribus utilius, sed rectâ convivari plus habet splendoris. *A.* Aliud hominum genus videre mihi videor in illo cœnaculo. *H.* Illud est gynæceum, ibi regina habitat cum matronis suis & puellis, aspice ut ingrediantur & egrediantur ex parthenone, tanquam apes ex alveario, juvenes, amatores, mancipia Cupidinis. *S.* Sæpe & senes, bis pueri. *H.* Nihil est majoris voluptatis, quam audire illorum acutè excogitata dicta, vel poemata, cantiunculas, melodias antelucanas, confabulationes cum puellis, videre saltationes, obambulationes, varietates colorum in cultu, habitu, & formas vestimentorum, habent pueros amanuenses, per quos mittuntur & remittuntur mandata, hi verò nuciant, & renunciant ultro & citro mandata, Qua solertia, diligentia, educatione? Divi vestram fidem! nudis capitibus, flexo poplite, atq, etiam positis genibus, audire est quotidie & videre aliquid novi inopinati, acutè & subtiliter excogitati, vel dicti animosè, aut dexterè, aut solutè facti. *S.* Imo dissolutè. *H.* Quæ felicitas major? quis possit ab hujusmodi suavitate divelli? *S.* Colax, Colax, & tu sine amore insanis, & sine vino ebrius es. Quæ ineptia potest esse major quàm ista ab te descripta, *H.* Nescio qui fiat ut ex scholis videas plerosq, discedere, ingressi semel aulã, in ea consenescant. *S.* Tanquam qui de Circes poculo biberant, amissâ mente, & in belluarum ingenium degenerantes, nolebant indè egredi, & ad hominum naturam ac conditionem redire. *A.* At hi omnes cùm se quisq, ad suum domum receperunt, quid agunt? quibus se actionibus occupant ut saltem fallant tempus? *S.* Plerique omnes nihil magis agunt serium, quàm quod cernis: atque adeò otium illis multorum vitiorum parens est ac nutricula. Ludunt quidam taxillis, chartis, alveolo, aciebus; alii per occultam detractionem & artificiosam maledicentiam horas pomeridianas transmittunt, hoc est, quibus domi desident, aliqui mirificè capiuntur scurris & planis, in quos sunt profusissimi,

profuſiſſimi, cætera præparci & ſordidi. Sed præcipue aulæ corruptela eſt aſſentatio uniuſcujuſque erga alios omnes, quodque pejus eſt, erga ſemetipſum, ea efficit, ut nullus unquam nec à ſe, nec à ſocio veritatem conducibilem audiat, niſi forte in jurgio, quamvis tum parùm pro veritate accipit, ſed pro contumelia. *H.* Hic quæſtus eſt nunc multo uberrimus. Tu cum tua veriloquentia eſuries ſtrenuè, Ego arridendo ac blandiendo, omnia approbando, & laudando, evaſi locuples. *A* Non poſſent hæc incommoda reges corrigere? *S.* Perfacilè, vellent modò. Sed aliis hi mores placent, quia ſuorum ſimiles, alii ipſi ſibi eas occupationes accerſunt, per quas nunquam vacet recti aliquid aut ſani cogitare, non deſunt qui remiſſis animis, & diſſolutis, non arbitrantur illius domus ac familiæ mores ad curā ſuam pertinere, quæ non pertinent profectò minùs, quàm ad unumquemq; noſtrûm ſua domus privata.

Princeps puer.

Morobulus, Philippus, Sophobulus.

QUid agit tua Celſitudo, Philippe? *P.* Lego & ediſco, ut ipſe intueris. *M.* Intueor ſanè, & cum dolore, defatigas te, & maceras generoſiſſimum iſtud corpuſculum. *P.* Quid ergo agerem? *M.* Quod alii proceres, Principes, viri nobiles & opulenti, equitare, confabulari cum puellis Auguſtæ matris tuæ, ſaltare, diſcere artem tractandi arma, luſitare ſoliis aut pilâ, ſalire, currere. Hæc vides eſſe ſtudia nobilitatis jucundiſſima. Quòd ſi tantis oblectationibus fruuntur, qui vix digni ſunt ut in familiam tuam admittantur. Quid te facere convenit, tanti Principis filium & hæredem? *P.* Quid? Studium literarium nihilne prodeſt? *M.* Prodeſt quidem, ſed iis qui ſunt initiandi ſacris, aut qui eâ arte victum ſunt ſibi comparaturi, quemadmodum aliis ſutoria, aliis textoria, & artes cæteræ quaſtuariæ. Surge, quæſo te, pone libros de manibus, eamus deambulatum, certè ut reſpires aliquantiſper. *P.* Non licet mihi nunc per Stunicam & Siliceum. *M.* Qui ſunt hi, Stunica & Siliceus?

Annon

Annon ſubditi tui, in quos tu habes imperium? non illi in te. *Ph.* Nutrica eſt educator meus: Siliceus autem inſtitutor literarius. Subditi ſunt illi quidem mei, ſeu veriùs patris, ſed pater, cui ego ſum ſubditus, præfecit illos mihi, & me illis ſubjecit. *M.* Quid ergo, dedit pater Celſitudinem tuam in ſervitutem illis hominibus? *Ph.* Neſcio. *M.* Ah facinus indigniſſimum! *S.* Minimè verò O fili, imò illos fecit ſervos tuos, quos voluit tibi ſemper adhærere, oculos, aures, animum, mentem in te unum defixam gerere ſemper, & relictis ſuis quemque negotiis, tuum unius negotium agere, non ut te imperioſè vexent, ſed ut rudes tuos mores boni illi & ſapientes viri ad virtutem decus, atque excellentiam formentur: non quò te reddant mancipium, ſed ut verè liberum, & verè Principem, quibus ſi non obtemperaveris, tum demùm ſervus eris extremæ conditionis, pejoris qui hic inter nos verſantur empti & venditi ex Ethiopia vel Africa. *M.* Cujus tandem eſſet mancipium, ſi illis educatoribus morem non gereret? *S.* Non certè hominum, ſed vitiorum, qui domini ſunt importuniores atqùe intolerabiliores quovis homine improbo & ſceleroſo. *Ph.* Non ſatis iſta intelligo quæ dicis. *S.* At intellexiſti quæ Morobulus? *Ph.* Planiſſimè omnia, *S.* O quam eſſent homines felices, ſi quam citò habent ſenſum atq; intelligentiam rerum levium & malarũ. tam citò haberent etiam bonarum & conducibilium! Nunc verò contra evenit. Ætate iſta nugas ineptias, imò inſanias, ad quas te Morobulus eſt adhortatus, facilè intelligis, quæ ego de virtute, de dignitate, de omni laudis genere dicerem, tam caperes, quam ſi Arabicè loquerer, aut Geticé. *Ph.* Quid ergò faciendum conſuleres? *S.* Ut ſaltem ſuſtineres aſſenſionem, nec hujus ſuaſibus, nec meis acquieſceres, quoad de utriuſque poſſes judicare. *Ph.* Quis dabit hoc judicium? *S.* Ætas, inſtitutio, experientia *M.* Hui! Quam eſſet longum, iſta expectare! *S.* Bene monet Morobulus, abjecere libros, eamus luſitatum & ludemus ludum, in quo unus eligitur Rex; Is præſcribet aliis quæ ſint agenda, parent cæteri juxta

leges

leges lusionis. Tu eris Rex. *Ph.* Ut erit ludus? nam si eum ignorem, quomodo potero regem in illo agere? *S.* Quid dicis, Philippule dulcissime, deliciæ Hispaniarum, In ludo & rebus levissimis, in quibus error nihil affert periculi, non auderes regnum suscipere, ludi nescius, Et vis tot & tanta regna seriò capescere ac regere, ignarus conditionum populorum, legum administrationis, denique rudis totius prudentiæ, instructus solùm ridiculis ineptiis, quas tibi Morobulus hic in animum instillat? Heus puer! Dic præfecto equilis, ut proferat huc equum illum Neapolitanum, forocissimum calcitronem, & sternacem, in quo Philippus sedeat. *P.* Minimè verò illum, sed alium cicuratiorem, nam regendi equi tam refractarii nondùm artem habeo, nec vires. *S.* Quæso, Philippe, Et putas tu leonem ullum esse æque ferocem, aut equum adeò calcitronem, & refractarium, & minùs parentem frænis, quam gentes, ac cœtus hominum, quî conveniunt & congregantur ex omni vitiorum flagitiorum, scelerum, facinorum genere, ex animi perturbationibus concitatis, incensis, inflammatis, ardentibus, Equum non audes attingere? Populum poscis quovis equo ad regendum tractandúmque difficiliorem. Sed missa isthæc faciamus. Vides in hoc flumine illam cimbulam? Navigatio est jucundissima atque amœnissima inter prata & salicta, quæso, descendamus in eam, tu sedebis ad clavum, & ages cymbam. *P.* Ita planè, ut vos subvertam & demergam, quemadmodum nuper fecit Pimentellulus. *S.* Ne cymbam quidem gubernare vis, in amne tam modico & tam placido, quia, rudis, Et committis te mari illi, undis, fluctibus, tempestati populorum, insciis, & inexpertus? Planè usu tibi venit, quod Phaethonti, qui turigandi nescius, ardore juvenili currum patris gubernandum sibi depopposcit: notam esse tibi fabulam reor Præclarè. Isocrates duas res maximas in hominum vita dicebat esse principatum, & sacerdotium: quas tamen nemo non expeteret tanquam dignus, nemo non crederet se rectè posse gubernare tanquam prudentissimus. *P.* Intelligo nihil esse conditi-

oni

oni ac personæ meæ perinde necessarium, ut artem ac peritiam regendi regni. *S.* Probè rem tenes. *P.* Quomodo eam assequar. *S.* Eduxisti tu illam tecum ex matris utero? *P.* Nihil minùs. *S.* Quomodo igitur scies, nisi discas? *P.* Nullo modo *S.* Quâ igitur fronte audet Morobulus hic esse tibi autor, ut ea studia rejicias, quibus & artis hujus peritia, & aliarum rerum maximarum & pulcherrimarum cognitio paratur? *P.* A quibus ergò sunt hæc haurienda? *S.* Ab iis qui ea maximis ingeniis animadverterunt atque observarunt, quorum alii sunt mortui, alii vivi. *P.* A mortuis quomodo discendum? Possuntne mortui loqui? *S.* Nunquàmne fando audivisti nominari Platonem, Aristotelem, Ciceronem, Senecam, Livium, Plutarchum? *Ph.* Magna nomina, sæpe & cum ingenti admiratione ac laude. *S.* Illi ipsi, & alii permulti eorum similes, jam olim vitâ functi, confabuluntur tecum, quoties & quamdiu libuerit. *P.* Quomodo? *S.* Libris, quos ad docendam posteritatem reliquerunt. *Ph.* Quin dantur illi mihi jam in manus? *S.* Dabuntur brevi, posteaquam didiceris eum sermonem, quo possis loquentes illos intelligere. Sustine paulisper, atque hanc brevem molestiam perfer, quæ devotanda est in accipiendis principiis, illico post incredibiles sequentur delectationes, quas qui nondum degustarunt, mirandum non est a literario studio abhorrere. Nam qui sunt experti, eos citius a vita quam a libris & rebus cognoscendis avelleres. *P.* Cedò verò, Qui sunt vivis a quibus sapientia hæc discenda est, & mens bona? *S.* Si iter esses quodpiam initurus, a quibus tandem de itinere percontareris? Utrum ab iis qui iter illud nunquam vidissent, an qui aliquando confeciissent? *P.* Ab iis scilicet, qui confeciissent. *S.* vita hæc nonne est velut iter quoddam, & profectio perpetua, *P.* Sic videtur. *S.* Qui ergò iter hoc perambulârunt? Senes, an juvenes? *P.* Senes. *S.* Senes igitur auscultandi. *P* Omnes indifferenter. *S.* Acutè rogas, non omnes promiscuè, Sed quemadmodum de via, sic de vita; Utri norunt viam? Qui eam peregerunt, nihil animadvertentes, aliud agentes,

animo

animo non minùs peregrinante quam corpore, an qui annotârunt diligenter & attente singula, & memoriæ mandârunt? *Ph.* Nimirum hi posteriores. *S.* Ergò in consilio de vitæ ratione capiendo, non audiendi juvenes, qui iter hoc nunquam sunt ingressi, quanto minùs adolescentes, & quod stultissimum est atque indignissimum, pueri, neque ad id admittendi senes imprudentes, lascivi, dementes, deteriores pueris, quos divina oracula execrantur, quòd sint pueri centum annorum. Solis præbendæ aures senibus magni judicii, usus rerum, & prudentiæ. *Ph.* Quo signo eos dignoscam? *S.* Nimirum ætate ista, fili, nullo, adhuc; sed ubi majus & firmius accesserit judicium, facilè id cognosces ex verbis & factis, tanquam nota certissima. Interea verò dum ea ingenii facultate non vales, crede te cunctum & committe patri tuo, & iis, quos tibi pater adjunxit institutores ac magistros infirmæque istius ætatis gubernatores, & quasi manuductores per eam viam quam tu nunquam iniisti. Nam patri, cui chariores quam ipsemet tibi, major est de te cura, quam tibi ipsi; atque ad eam rem non solùm suo usus est consilio, sed hominum sapientûm. *M.* Nimis diu tacui. *S.* Ita planè, præter morem tuum; eamque rem ego jamdudum vehementer demirabar. *M.* Annon pater tuus Philippus, & Rex Galliæ, & alii magni Reges ac Principes, sine literis, & labore isto tam molesto, quem hic teneris tuis humeris, inclementer imponit, regna & ditiones suas regunt, & in officio continent? *S.* Nulla res tam facilis est, quæ non fiat difficilis, si invitus facias. Non est opera literis impensa laboriosa ei, qui lubens eam subit, qui autem invitus, ei verò vel lusitare & in locis deambulare amœnissimis, grave ac intolerandum est. Tibi, Morobule nugandi avidissimo & nugis semper assueto, serium aliquid vel agere, vel audire, instar est mortis, vicissim alii complures vitam sibi existimarent acerbam, si ad istum modum vitæ tuæ rationes instituerent. Quam multi sunt in aulis præsertim, quibus nihil est dulcius, quam otium torpens, atque inertissimum?

admovere

admovere manum alicui operi tormenti est loco. Quam multi vicissim in populis, qui emoriantur citius, quàm sic dies omnes vacuos transigant: & celerius delassenter nihil agendo, quam ab intentione animi in negotium aliquod! Sed, ut respondeam tibi de Cæsare & Rege Galliæ, audies a me in universum de senibus quos posui eos esse, qui spatium hoc vitæ decurrissent. *Si* omnes quotquot viam quampiam peregissent, concorditer narrarent, se per viam in locum incidisse plenum difficultatis & periculi, ex quo saucii & pessimè affecti discesserint, quòd si ejusmodi iter rursum essent ingressuri, nihil diligentius caverent, quam illud discrimen; Quid tu censes? Annon hominis foret amentissimi, cùm eadem ipse vita insisteret, non recordari tanti periculi, non illud devitare. *Ph* Nondum teneo, quid velis. *S*. Faciam igitur planius, exemplo Finge esse supra flumen illud tabulam angustam pro ponticulo, referant tibi omnes, quotquot equo insidentes tentârint illam transire, decidisse in aquam, adiisse vitæ discrimen, ægrè esse extractos semivivos, Intelligisne hoc? *Ph*. Bellissimè. *S*. Quid tu jam? Annon tibi demens viderere, si faciens illàc iter, non ex equo descenderes, & effugeres id periculum, in quod alios veniisse audis? *Ph*. nimirum ita agerem. *S* Et merito Quære tu jam ex senibus, quid maximè senserint incommodum in vita quid eos prætermisisse doleat & vehementer pœniteat Omnes tibi uno ore respondebunt, qui aliquid didicerunt, non plus didicisse, qui vero nihil, non adhibuisse operam, ut aliquid scirent. In hanc querimoniam ingressi, non faciunt finem referendi, missos se fuisse a parentibus aut educatoribus, ad scholas & magistros literarum, sed tamen vanis delectatiunculis vel lusionum, vel venationum, vel amorum, aut ejusmodi nugarum illectos, amisisse pulcherrimas è manibus discendi occasiones; itaque conqueruntur de fato suo, sortem suam deplorant, ac semetipsos accusant, damnant, interdum quoque execrantur. Videsergò locum hunc desidiæ atque ignorantiæ esse in via hac vitæ maximè infestum & periculo-

sum,

ſum, unumque omnium præcipuè divitandum: quoniam quidem audis tam miſerabiles eorum querelas, qui in illum ſunt collapſi. Is eſt igitur omni curâ & diligentiâ cavendus; & ſegnitie, otio, deliciolis, nugis rejectis ac ſpretis, in ſtudia lit. rarum, cultumq; bonæ mentis totâ animi intentione incumbendum. Tu hâc de re patrem tuum roga, tametſi juvenem adhuc; & tu, Morobule, tuum, jam ſenem; intelligetis ex eis veram eſſe meam ſententiam.

Ludus chartarum ſeu foliorum.

Valdaura, Tomayus, Caſtellus, Lupianus, Mauricus.

QUàm aſperum tempus! quàm rigens & ſævum cœlum! quàm obſcœnum ſolum! *T.* Quid nos monet hic cœli ac ſoli habitus? *V.* Non egredi domo. *T.* Quid verò domi agere? *V.* Ad luculentum focum ſtudere, meditari, cogitare de rebus, quæ aliquid emolumenti afferant menti, & probis moribus. *C.* Id quidem agendum præcipuè, nec aliquid eſſe debet homini antiquius. Sed ubi ab intentione illâ delaſſatus fuerit animus, quò divertet, hoc duntaxat tempore? *V.* Aliis quidem aliæ ſunt animorum refectiones; ego verò ludu foliorum magnopere oblector & recreor. *T.* Et hæc temporis qualitas eò invitat, ut abdamus nos in cubiculum bene clauſum, & obſeptum undiq; à vento & frigore, lucente camino; menſâ poſitâ cum chartis. *V.* Au! minimè chartas? *T.* Luſorias dico. *V.* iſtud placet. *T.* Tum pecuniæ promatur non nihil, & calculi ad computandum. *V.* Nihil opus erit calculis, ſi minutuli adſint nummi. *T.* Ego nullos habeo, præterquam aureos & argenteos craſſiores. *V.* Commuta aliquos ex argenteis minutâ pecuniâ; heus puer, cape ſtuferos hos ſimplos, duplos, ſeſquiduplos, triplos, & à nummulario cura nobis nummos minutos ſimplos, duplos, triplos,

non majores. *T.* Quàm nitidi sunt hi nummi! *V.* Nimirum recentes adhuc, & asperi. *T.* Concedamus in forum aleatorium, ubi omnia inveniemus parata. *C.* Non expedit: nam haberemus arbitros plurimos. Quid refert Iudas illîc, an viâ publicâ? Consultius fuerit, ut recipiamus nos in cubiculum tuum, & accersamus ex sodalibus aliquot, maximè animo resocillando idoneos. *T.* Tuum conclave est ad id commodius: nam in meo cubiculo subinde à pediss. quis matris interpellaremur, aliquid semper quæritatibus in arcis mundi muliebris. *V.* In cœnatione igitur. *T.* Esto ita: eamus. Puer, siste hic nobis Franciscum Lupianum, & Rodericum Manricum, & Zoilastrum. *V.* Mane: minimè verò Zoilastrum, hominem iracundum, rixosum, clamosum, calumniatorem, & qui minimis de rebus excitat sæpe atroces tragœdias. *C.* Optimè profectò mones: nam si adolescens talis recreationi se nostræ admisceret, non esset id ludere, sed seriò rixari: accerse igitur pro illo Rimosulum. *V.* Neque hunc; nisi velis, quæcunque hic fuerimus nugati, ante solis occasum nota esse toti civitati. *C.* Tam bonus est præco? *V.* Etiam rerum, quas scire nihil attinet: nam res bonas sacratiùs reticet, quam Mysteria Eleusinia. *T.* Veniant ergò Lupianus & Manricus soli. *C.* Hi sunt belli sodales. *T.* Et mone illos, ut afferant secum nummulos; quicquid est autem severitatis & serii, domi commendent Philopono tetricò: veniant facetiis, lepore, gratiis comitati. *L.* Salvi sitis sodales festiviſſimi. *V.* Quid sibi vult contractio isthæc frontis? Exporrigite istos vulticulos. Annon estis jussi cogitationes omnes literatas apud Musæum deponere? *L.* Cogitationes nostræ literariæ sunt adeò illiteratæ, ut eas Musæ, quæ sunt in Musæo, respuant. *M.* Salvete. *V.* Salus est dubia, quando ad acies & pugnas vocamini, & quidem quibus reges sint interfuturi. *T.* Este bono animo: crumenæ impetuntur, non jugula. *L.* Crumena plerisque est pro jugulo, & pecunia pro sanguine ac spiritu: velut istis Caribus, quorum vitæ contemptus

tus inſtrumentum eſt regibus ad exercendos ſuos furores. *Man.* Nolo ego eſſe actor in hâc fabula, ſed ſpectator. *T.* Quî ſic? *M.* Quia ſum infortunatiſſimus: ſemper à ludo diſcedo victus, & ſpoliatus. *Tam.* Scis quid dicunt proverbio aleatores? Ibi quærendam eſſe togam, ubi amiſeram. *Man.* Verum: ſed periculum eſt, nè dum togam amiſſam quæro, perdam & tunicam, & interulam. *Tam.* Accidit quidem hoc non rarò; ſed qui non periclitatur, non diteſcit. *Man.* Ea eſt metallicidarum ſententia. *Tam.* Imo etiam Janimedii Antuerpienſis. *Val.* Rectè habet; non poſſumus niſi quatuor ludere; ſumus quinque: ſortiemur quis erit aliorum ſpectator. *Man.* Ego ero ſine ſortitione. *V.* Nihil tale; nulli eſt facienda injuria: non cujuſquam voluntas id diſcernet, ſed ſors. Cui primus Rex obtigerit, ſedebit otioſus ſpectator; &, ſi quid inciderit controverſiæ, judex. *Lup.* Ecce vobis faſciculos duos foliorum integros! alter eſt Hiſpanienſis; alter Gallicus; *Vald.* Hiſpanienſis hic non videtur juſtus. *Lup.* Quid ità? *Vald.* Quoniam deſunt decades. *Lup.* Non ſolent illi haberi, ut Gallici; chartæ enim Hiſpanæ, quemadmodum & Gallicæ, in quatuor ſunt genera ſeu familias diviſæ; Hiſpanæ habent aureos nummos, carcheſia, baculos, enſes; Gallicæ, corda, rhombulos, trifolia, vomerculos, ſeu pallas, ſeu ſpicula; eſt in quaque familia Rex, Regina, eques, monas, dyas, trias, quaternio, pentas, ſenio, heptas, ogdoas, enneas; Gallicæ habent etiam decades; Et Hiſpanis aurei, & carcheſia potiora ſunt; pauciora contrà enſes & baculi; Gallis autem plura ſunt meliora. *Caſt.* Quo luſu ludemus? *Vald.* Triumpho Hiſpanico; & diſtributor retinebit ſibi indicem chartam, ſi ſit monas, aut imago humana. *Man.* Sciamus jam, quis erit ludo excluſus. *Tam.* Probè mones; cedò folium; hoc eſt tuum, hoc Mtius, hoc

Lupiani; tu es judex. *V.* Malim te mihi judicem quàm colluſorem. *L.* bona verba. Cur iſtic, quæſo? *V.* Quia es in ludendo admodum vafer, & cavillator; tum aiunt te artem tenere componendi folia, ut tibi expedias. *L.* non habet fraudem mea luſio; ſed imperitiæ tuæ induſtria mea videtur impoſtura; quod fere ignaris contingit. Cæterùm, Qui tibi placet Caſtellus, qui, ſimulac latratus eſt pauxillum pecuniæ, deſerit colluſores? *T.* Eludere eſt hoc quidem potiùs, quàm ludere *V.* Levius hoc malum; nam, ſi vincatur, affixus erit ludo, clavo plùs quàm trabali. *T.* Sed luſuri ſumus, bini, duo contra duos; Quomodo erimus comparati? *V.* Ego ludi hujus inſciens, adhærebo tibi, Caſtelle, quem audio eſſe callentiſſimum. *T.* Adde etiam callidiſſimum. *C.* Non eſt hic opus electionibus; ſorti ſunt committenda omnia; quibus obvenerit plura puncta, adverſus eos pugnabunt, quibus pauciora. *V.* Eſto ita: aſſigna folia. *M.* Ut optaveram, Ego & Caſtellus ab eâdem ſtamus parte: contrarias tuentur partes Valdaura & Tamayus. *V.* Sedeamus, ut ſolemus, decuſſatè: da mihi illam ſellam reclinatoriam, ut quietiùs perdam. *T.* Appone ſcabella; aſſideamus jam, ſortire, cujus ſint primæ partes. *V.* Meæ ſunt: diſtribue tu, Caſtelle. *C.* Quomodo? A ſiniſtrâ in dextram, more Belgico? an contra, Hiſpano more, à dextrâ in ſiniſtram? *V.* Hoc more; quoniam ludo Hiſpanorum utimur; Et rejeciſtin' decades? *C.* Etiam; quot folia dabo ſingulis? *V.* Novena. *C.* Sed quænam erit ſponſio? *M.* Terni in ſingulas manus denarii cum geminatione ſponſionis. *C.* Senſim, mi Maurice; nimiùm properas; non eſſet is luſus, ſed furor, ubi tantum pecuniæ veniret in periculum. Quomodo poſſes tu oblectari in anxietate illa, ne tot nummi tibi pereant? denarii ſinguli ſufficiunt, & auctus ſponſionis erit dimidii, nempe aſſium quinque. *V.* Rectè conſulis: ita nec nihil ludemus, quod eſt inſipidum; nec quod doleat, quod eſt acerbum. *C.* Habetis ſingu-

li

li novena folia? Cordium eſt familia dominatrix; & hæc Regina eſt mea. *V.* Neſcio quàm felix eſt omen hoc; certè eſt veriſſimum, dominari vulgò corda fœminarum. *C.* Deſine ſpeculationes; Reſponde ad hoc, Augeo ſponſionem. *V.* Ludum habeo diſſipatum, & male cohærentem: cedo tibi. *T.* Et ego item; diſtribue tu, Manrice. *V* Quid agis? Non vertis chartam indicem? *M.* Volo prius meas computare, nè plures aut pauciores acceperim. *V.* Unam habes plus juſto. *M.* deponam. *V.* Non eſt ea lex luſus, ſed ut vicem tuam amittas diſtribuendi, & tranſeat ad ſequentem; cedò folia. *M.* Non faciam; quandoquidem nondum protuli indicem. *V.* Imò facies, per Deum. *C.* Apage! Quid venit in mentem, mi Valdaura? Jus jurandum admiſcere, rebus leviſſimis, quod vix graviſſimis rebus adhiberi convenit. *M.* Quid tu dicis, judex? *L.* Profectò ignoro quid ſit in eo facto ſtatuendum. *M.* Qualem judicem nobis prefecimus ſine judicio? Ducem ſine oculis. *V.* Quid ergo fiet? *M.* Quid tandem niſi ut mittamus Lutetiam, qui hac de re afferat nobis aliquod Senatuſconſultum? *C.* Miſce omnia, & rurſum impartire. *T.* O qualem ludum mitto de manibus! Non obveniet mihi hodie ſimilis. *C.* Miſce probè iſthæc folia, & præbeto ſingulis attentius. *V.* Rurſum augeo ſponſionem. *T.* Num non prædixi, non habiturum me hodiè in manibus ludum illi parem? Semper ſum infortunatiſſimus. Cur ego ludum vel aſpicio oculis? *C.* Hoc verò non eſt ludere, ſed ſe affligere. Hoc eſt refici, & recreari animum, ità concitari? Ludum oportet eſſe ludum, non moleſtiam? *M.* Suſtine pauliſper, nè abjicias folia; nam eſt panicum. *V.* Reſponde igitur, an recipias. *M.* Recipio, & rurſum augeo? *V.* Quid? Speras tu me ferocibus tuis verbis protelare? Non concedo. *M.* Effare tandem ſemel, & expedite, Admittiſne? *V.* Etiam & quidem libentiſſimè; & animus inſtigat me tali ludo majore pretio certare; ſed iſtud inter amicos ſufficit. *T.* Quid verò

rò; Me non computatis inter vivos? Adeò nulla est mei mentio? C. Quid igitur tu ad hæc, homo fœnee? T. Ego verò augeo mea ex parte depositum. M. Quid tu dicis, Castelle? C. Nunc me consulis, polleaquam tuâ operâ depositum crevit in immensum; ego incrementum hoc non auderem hoc meo ludo sustinere. V. Responde affirmatè. C. Non habeo quod sic respondeam, sed valdè ambiguè, & dubitanter, & cunctabundè, & timidè, & diffidenter; Fstnè sic satis expressè dictum M Deum immortalem! Quanta copia. Non tam densa nuper cadebat grando Sed quæso te, periclitemur paulisper. C. Experiamur, quando ita tibi placet: à me verò nè sperâtis magnam opem. M Feres tamen quas poteris suppetias. C. Nihil necesse id habes admonere. M. Planè victi sumus. T. Vicimus denarios quatuor; Misce. V Addo asses quinque. C Nescio an cedam; nam scio me certo victum iri. T. Rursum alteros quinque. C. Quid tu ad hanc provocationem dicis? M. Quid dicam? Fugio. C. Tu perdidisti proximum ludum Sine me hunc arbitratu meo perdere. Sentio me esse inferiorem; sed sustinendum est, quamdiu aliquid videro superesse vitium. V Quid dicis ergo? Recusas? C Non; imò addico. T. Valdaura, non nosti hunc Castellum? Superiorem habet ludum suo; sed ita solet calidos provocatores illectare in suum rete. Vide nè quò progrediaris temerè, ubi tenearis irretitus. V Divum fidem? Quomodo potuisti divinare folium mihi postremum restare hujus nationis? C. Novi omnia folia. V Non omnino est istuc incredibile C. Ità planè; novi à facie V. Fortasse etiam à tergo.. C. Nimium suspiciosus es. V. Tu me facis; eat hoc cum tua bona venia. T. Despiciamus, num quæ sint chartæ aversæ maculatæ, unde possint noscitari. V. Faciamus, quæso, nos ludendi finem; angit me hic ludus, tam infeliciter cedendo. C. Ubi voles; sed fortasse non in ludo est vitium, sed in tua imperitia, qui nescis ludum scienter ad victoriam accommodare, sed jacis folia absque

que arte ut sors tulerit, ratus nil il interesse quid prius, quid posteriùs mittas, quid quo loco sis jacturus. *T.* Omnium rerum est satietas, etiam voluptatum; & ego defessus sum jam sedendo. Assurgamus a iquantisper. *L.* Cape testudinem hanc, & aliquid nobis cantilla. *T.* Quid tandem? *L.* De ludo quippiam. *T.* Carmen Virgilii? *L.* Isthuc ipsum: aut, si mavis, Vivis nostri, quod ille nuper canebat deambulans in pomœrio Brugensi. *V.* Anserinâ voce. *L.* Cane tu olorinâ. *T.* Deus meliora: nam olor non canit, nisi fato jam urgente.

Ludunt & pueri, ludunt juvenesque senesque;
Ingenium, gravitas, cantus, prudentia, ludus.
Denique mortalis, sola virtute remota,
Quid nisi nugatrix, & vana est fabula, vita?

V. Possum vobis confirmare, esse carmen bene expressum, tanquam ex spongia arida. *L.* Tanta cum difficultate componit carmen? *V.* Magnâ, sive quod rarò, sive quòd non libenter, sive quòd alio fert eum ingenii pronitas.

Leges ludi.

Varius Dialogus de Urbe Valentia.

Borgia, Scintilla, Cabanillius.

UNde tu jam nobis, Scintilla jucundissime? *S.* Lutetiâ? *B.* Quâ tandem Lutetiâ? *S.* Quâ tandem quæris? quasi sint multæ: *B.* Etiamsi sit unica, ea quænam sit ignoro, aut ubi sita. *S.* Lutetiâ Parisiorum. *B.* Parisios nominare audieram, & quidem sæpe: Lutetiam nunquam. Est ergo Lutetia, quos nos Parisios dicimus. Et igitur est causa, cur tu tam diu nulli es visus Valentiæ, & potissimùm in Spheristerio nobilitatis. *S.* Alia ego vidi Sphæristeria Lutetiæ, alia Gymnasia, alios ludos longè istis vestris utiliores ac præstantiores. *B.* Ecquos, quæso? *S.* Triginta Gymnasia plùs minùs in Academia illa, omni eruditionis,

ſcientiæ, & ſapientiæ genera referta: doctos præceptores, juventutem ſtudioſiſſimam, & optimè moratam. *B.* Vulgus ſcilicet hominum. *S.* Quid tandem vocas vulgus? *B.* Fæcem plebis, filias ſutorum, textorum, tonſorum, fullonum, & ejuſmodi artificum, atq; operariorum. *S.* Vos hic, ut video, ex veſtra hac civitate, metimini orbem univerſum, & eoſdem totâ Europâ exiſtimatis eſſe mores, quos hic, dico juventutem illius eſſe frequentiſſimam, principum, procerum, nobilium, & hominum locupletiſſimorum, non ex Gallia modò, ſed ex Germania, Italia, Britannia, Hiſpania, Belgia, admirabiliter addictam ſtudiis literarum, parentum & inſtitutorum præceptis & juſſis; quorum mores non ſimplici tantùm admonitu formentur, ſed acri reprehenſione, cum eſt opus, etiam caſtigatione, plagis, verberibus; quæ omnia & accipiuntur, & perferuntur animis moderatiſſimis, & vultu modeſtiſſimo. *C.* Audivi ſepenumero ejuſmodi narrari mihi, cùm agerem in Gallia Legatus Ferdinandi Regis; Sed omitte, quæſo, nunc iſta, aut differ in aliud tempus. Vides nos eſſe in ludo miraculi, cui eſt proximum Carroſſorum; Hoc age. De pila ſit jam ſermo, oblectandi noſtri gratiâ. *S.* Amabò, nè aſſideamus, ſed deambulantes colloquamur quæ fuerit collubitum; Quà ibimus? Hácne per Divi Stephani, an illàc ad portam regalem? Et viſemus in regia Ferdinandum ducem Calabriæ? *C.* Nè fortè optimi Principis interpellemus ſtudia ſapientiæ. *B.* Præſtabit mulas accerſere, ut vehentes loquamur; *C.* Nè amittamus, quæſo, uſum pedum & crurum; tempus eſt ſudum ac ſerenum, & aura frigidiuſcula; ſatius erit pedeſtres quàm equeſtres incedere. *B.* Eamus hàc igitur per Divi Joannis Hoſpitalis, ad vicum marinum. *C.* Spectabimus obiter decoras formas. *B.* Apagè! Pedeſtres? Erit dedecori. *S.* Majori eſt, meâ ſententiâ, dedecori, viros pendere de judicio puellarum rudium atq; ineptarum. *C.* Viſne ut recta eamus per plateam ficus, & Divæ Teclæ? *S.* Non, ſed per vicum

vicum tabernæ gallinaceæ: nam in eo vico cupio videre ædes, in quibus natus est Vives meus; sunt enim, ut accepi, descendentibus ad sinistram postremæ in vico; & invisam eâdem operâ sorores ejus. *B.* O mitte nunc, quæso, muliebres visitationes; si mulierem vis alloqui, eamus potiùs ad Angelam Zabulam, cum qua erunt confabulationes literatæ. *C.* Utinàm, si id cupitis, adesset Marchiona Zeneti! *S.* Si vera sunt, quæ de illa, cùm essem in Gallia, audivi, majus est id argumentum, quàm ut de illo tractari leviter & ad aliud agentibus vel possit, vel debeat. *B.* Ascendemus ad Divi Martini, an descendemus per Vicum Vallesii, ad plateam villæ rasæ? *C.* Hàc, indè ad Sphæristerium Barzii, seu mavis, Masconorum. *B.* In Gallia habetisne ad hunc modum ludos in publico? *S.* De aliis Galliæ urbibus non possum tibi respondere; Lutetiæ, scio nullum esse; sed in privato multa, velut in suburbiis Divi Jacobi, Divi Marcelli, Divi Germani. *C.* Et in ipsa civitate famosissimum, quod vocant Bracchæ. *B.* Luditur eâdem illic ratione, quâ hic? *S.* Eâdem prorsum, nisi quòd magister ludi præbet illic calceos, & pileos lusorios. *B.* Cujusmodi sunt? *S.* Calcei sunt coactilitii. *B.* Non essent hic utiles. *C.* Videlicet in via lapidosa; in Francia verò & Belgica luditur super pavimentum lateribus constratum, planum & æquabile. *S.* Pilei sunt æstate leviores, in hyeme autem crassi, profundi, cum offendice sub mento, nè in agitatione vel elabantur ex capite, vel decidant in oculos. *B.* Offendimento hîc non utimur, nisi cùm est ventus vehementior. Sed quales habent pilas? *S.* Nullos ferè folles, ut hic; sphærulas minores vestratibus, & multò duriores; ex corio albo tormentum est, non ut in vestris lanugo è pannis tonsa, sed pili ferè canini; eamq; ob causam raró luditur palmâ. *B.* Quomodo ergò percutiunt pilam? Pugno, ut folles? *S.* Nè sic quidem: sed reticulo. *B.* Confecto ex filo? *S.* Ex fidibus crassiusculis, quales ferè sunt sextæ in testudine; habent funem

tensum

tonsum & reliqua, ut hic ludis domesticis ; sub funem misisse globulum, vitium est seu peccatum : signa sunt bina, seu, mavis, metæ : numeri quaterni, quindecim, triginta, quadriginta quinque, seu antegressio, æqualitas numerorum : victoria, quæ et duplex, Ut cum dicitur, Vicimus signum, &, Vicimus ludum ; Pila autem vel ex volatu remittitur, vel ex primo resultu ; ex secundo enim ictus est invalidus, & ibi fit signum, ubi pila est percussa. *B* Non sunt aliæ lusiones quam sphæræ. *S.* In civitate, quot hic, aut plures : sed inter scholasticos nulla alia permissu magistrorum exercetur : sed interdum clàm luditur foliis & aciebus : pueruli tales, nequiores taxillis. Nos institutorem habebamus Anneum, qui obscœno die lusum foliorum concedebat : sed de illo, & in universum de lusione omni, tulerat sex leges, quas descriptas in tabella appenderat in cubiculo. *B.* Nè graveris, rogo te, & eas nobis referre, quemadmodum alia fecisti. *c.* Pergamus deambulare : nam incredibili teneor desiderio patriæ aspicie dæ, tamdiù a me non visæ. *B* Conscendamus mulas, ut ambulemus commodiùs, tum etiam honestiùs *S.* Honestatem hanc non emerim crepitu digitorum. *B.* Ac ne ego quidem, ut verum fatear, magnum ob eam moverim. Sed nescio quo pacto magis id videtur decere nostras personas. *C.* Isthuc quidem rectè Sed sumus tres : & in angustis viis aut hominum frequentiâ disjungeremur ; unde necesse esset vel interrumpi sermonem, vel multa semper à nostrum aliquo non exaudiri, neque intelligi. *B.* Esto sanè ità : pergamus pedestres ; ingredere per angiportum hunc ad plateam Pegnarogiorum. *S.* Optimè : indè per fabros claviles ad vicum dulciarum ; tum ad forum fluctuarium. *B.* Quin potiùs olitorium. *S.* Utrumque est : qui libentius oleribus vescuntur, vocent olitorium, qui fructibus, fructuarium. Quæ amplitudo fori ! Quæ descriptio vendentium, & rerum venum expositarum ! Qui odor ex fructibus ! Quanta varietas, mundities, nitor ! Non possunt horti excogitari

gitari huic foro pares. Quæ autem ædilis noſtri, & ejus miniſtrorum ſo ertia, & diligentia ne quis emptor fraude à venditore capiatur! Eſtnè ille qui mulà vehitur, Honoratus Joannius? *C.* Non, ut arbitror: nam unus ex meis pueris, qui eum modò convenit, reliquit illum abdentem ſe in bibliotheca ſuam: qui ſi ſciret nos unà eſſe, non deeſſet haud dubiè noſtro ſermoni, & noſtris ludis ſeria ſua poſthabere. *B.* Proſer tandem leges. *S.* Extricemus nos ab hac turba per plateum Divæ Virginis Mariæ, ad vicum ſumalis, & Divæ Auguſtini ubi minor eſt frequentia. *C.* Nè diſcedamus tam procul ab urbis corpore: aſcendamus potius per vicum crumenarium ad clivum, i dè ad vicum militarem & ædes familiæ veſtræ, Scintilla, cujus parietes lugere adhuc videntur mihi heroem illum Comitem Olivam. *B* Imo. luctu depoſito, talem juvenem in tanti ſenis locum ſucceſſiſſe ſeriò triumphant. *S.* O quam juvat intueri curiam, & quadruplex ſorum præfecti urbis (quod jam fere familiæ veſtræ Cabanilliæ hæreditarium videtur) civile, criminale, & tercentum ſolidorum! quæ ædificia! quæ facies urbis! *B.* Nuſquam potes rectiùs leges ferre, quam in foro & curia: edetandem: Nam de laudibus, ſeu de admiratione potiùs noſtræ civitatis, aliàs erit dicendi locus aptior. *S.* Prima lex, *Quando ludendum.* Homo propter res ſerias eſt conditus, non propter nugas & luſus: luſus autem reperti, ad reficiendum animum laſſum à ſeriis. Tunc igitur ludendum, cùm animus aut corpus erit defatigatum, nec aliter ſumendum, quàm ſomnus, cibus, potus, & alia, quæ vires renovant ac reficiunt: aliquid in vitio eſt, quemadmodum alia, quæ non ſuo fiunt tempore. Secunda lex, *Cum quibus ludendum.* Quemadmodum facturus iter, aut iturus ad convivium, diligenter diſpicit qui ſint futuri ſodales aut comites; Sic in ludo animadvertendum; cum quibus ludes, ut ſint homines tibi noti; nam in ignotis magnum eſt periculum, & verum proverbium

proverbium Plauti, *Lupus est homini homo*, qui qualis sit non novit. Sint etiam belli, festivi, comes, cum quibus periculum non sit nè rixeris, aut pugnes aut aliquid vel facias, vel dicas turpiter atq; indecorè; nè sint blasphemi in Deum, aut dejeratores; nè in dictis spurci, nè quid ex contagione affricetur tuis moribus pravum aut flagitiosum; denique sint ii, qui non aliam ad ludum mentem afferant, quàm tu: nempe ut à labore conquiescat & levetur animus. Tertia lex, *Quo ludo*. Primùm, noto: nam in ignoratione non potest subesse delectatio, nec ludentis, nec colluforum, nec spectatorum: deinde, quod simul animum reficiat, & corpus exerceat siquidem tempus & valetudo patitur Sin secùs, ludus sit in quo non omnia possit mera sors: insit etiam peritia, quæ possit casum corrigere. Quarta lex, *Qua sponsione*. Nec nullâ sponsione, quod est fatuum, & celerrimè exariat; nec ità magnâ, quæ in ipsa lusione inquietat animum, & si vincaris, mordeat ac discrutiet: non est hic lusus, sed carnificina. Quinta lex, *Quemadmodum*. Ut, antequam ad ludendum assideas, reputes te ad refocillandum animum venire, in cujus aleam conjicias pauculos nummos, hoc est, emas illis refectionem defatigationis. Cogito esse sortem, hoc est, variam, incertam, instabilem, communem; nullam idcirco tibi fieri injuriam, si perdas; ut id feras æquo animo; nè contrahas vultum, & suffundas eum tristitia; nè prorumpas in convitia, & maledicta, aut adversus colluforem, aut quempiam ex spectatoribus. Si lucrifacias, nè fis in colluforem insolenter dicax: prorsum toto ludo sis comis, hilaris, facetus, jocosus citra scurrilitatem & petulantiam: nè des significationem ullam fraudis, sordium, aut avaritiæ; in contentione ne sis pertinax: minimè omnium jurato, memor rem illam totam (etiamsi meliorem causam habeas) non esse tanti, ut nomen Domini afferas in testimonium. Spectatores memineris esse velut judices ludi; si quid illi pronunciârint, cedito nullam

nullam edens notam improbationis. Hoc modo & lusus fit delectatio, & probi adolescentis grata est educatio ingenua. Sexta lex. *Quamdiu ludendum.* Quoad sentias animum renovatum jam, & reparatum ad laborem, & vocet hora ad negotium serium. Qui secùs faxit, improbè factum videri, *velitis*, Quirites, *jubeatis*. *B.* Sicut rogavit.

Corpus hominis exterius.

Durerius Pictor, Grynæus, Velius.

FAcessite hinc: nam vos nihil emetis, sat scio; & estis mihi impedimento, quò minùs accedant emptores propiùs *G.* Imò verò nos volumus emere, modò vel pretium relinquas nostro arbitratui, & tempus ipse prescribas: aut contrà, nos tempus, tu pretium. *D.* Bella negotiatio; mihi nihil est opus tricis ejusmodi. *G.* Cujus est hæc imago, & quanti indicas? *D.* Imago est Scipionis Africani, & indico sestertiis nummis quadringentis, aut non multò minoris. *G.* Quæso te, priusquam verbo uno eam addicas nobis, examinemus artem picturæ; Et hic Velius est sesquiphysicus, peritissimus humani corporis. *D.* Jamdudum intelligo me à vobis intricari; sed interea dum mercatores nulli adsunt, nugamini quantum libuerit. *G.* Nugas tu vocas peritiam artis tuæ. Quid faceres alienæ? *V.* Primum omnium verticem contexisti capillis multis & planis, cùm vertex dicatur, quasi vortex, à vertendis capillis; ut in fluviis videmus, cùm aqua se convolvit. *D.* Ineptè, non consideras eum esse malè pexum, more illorum temporum. *V.* Bregma habet inæqualiter deflexum. *D.* Acceperat vulnus miles ad Trebiam, cùm servavit patrem. *G.* Ubi tu id legisti? *D.* In decadibus Titi Livii amissis. *V.* Tempora sunt nimis tumentia. *D.* Cava essent signum dementiæ. *V.* Occipitium vellem videre, *D.* Verte tabulam

lam. *V.* Cur dixit Cato inter cætera oracula, *Frons occipitio prior est?* *D.* Quàm estis fatui! Annon in quovis homine priùs cernis frontem quàm occiput? *G.* Quosdam priùs video aversos, quàm adversos. *D.* Et ego libenter, ut tales emptores & milites. *V.* Cato sensit præsentiam domini potiorem esse ad curationem rerum, quàm absentiam. Cæterùm, cur antias adeò longas? *D.* Loqueris de his caproneis? *V.* Etiam *D.* Non habuerit mulis mensibus tonsorem ad manum, velut in Hispaniâ. *V.* Glabellam hanc cur contra ipsius verbi etymon feciſti hirtam? *D.* Tu ipse vulsellis pilos detrahito *V.* Et vibrissas extantes extranares; sed tu, quæ tua est versutia, culpam abs te rejicies in tonsorem. *D.* Inscie, non animadvertis eos fuisse ætatis illius mores, severos, tristes, rusticanos? *V.* Imperite, Non legisti Scipionem hunc ex omnibus sui temporis hominibus excultissimum, & politissimum fuisse, & amantem elegantiarum? *D.* Expressus est, cùm exularet Linterni. *G.* Supercilium hoc est grande, & conveniens Latino; itium habet nimis cavum, & genas depressas. *D.* Ex vigiliis castrensibus. *G.* Tu non solum es pictor, sed rhetor, valde versatus in translatione criminum. *D.* Et vos, quantum intelligo, in criminationibus. *V.* Malas habet nimiùm tumentes, & buccas istas. *D.* Inflat classicum. *G.* Et tu inflabas callicem, cùm hæc pingeres. *V.* Imò vero utrem; sed alibi feciſti pilosum, palpebras ferè nullas appinxisti. *D.* Ex morbo illi decident. *G.* Quo morbo? *D.* Quære ab illius medico. *G.* Jamne intelligis, ob tuam tantam imperitiam detrahi debere de summâ centum sestertios? *D.* Imò ob vestras cavillationes & interrogationes adeò molestas, addi ducentos oportere. *V.* Pupillas habet hic glaucas; atqui ego audivi cæruleas habuisse *D.* Et ego cæsias, ut Minervam bellatricem *V.* Hircos feciſti nimium carnosos, & sinus humentes *D.* Flebat, accusatus à Catone. *V.* Mandibulæ sunt nimis longæ, & barba densissima ac profusissima; tum pilos dicas setas porcinas.

D.

D. Vos sine modo ullo estis loquaces, & argutuli cavillatores. Abite hinc: nam tabulæ non fiet vobis amplius copia. *V.* Amabo, mi Dureri, dum alios non habes licitatores, sine nos hic cavillari. *D.* Quâ mercede? *V.* Ascribemus ambo hic tibi singula districha, quò tabula fiat vendibilior. *D.* Nihil opus est meæ arti vestrâ commendatione; nam periti emptores, & picturæ intelligentes, non emunt versus, sed artificium. *V.* Sed nares habet nimium patulas. *D.* Erat iratus accusatoribus. *V.* Non videmus valleculam. *D.* Latet sub barba; ac nè mentum quidem cernitis, neque anthereonem. *G.* Horum omnium feciſti tu compendium beneficio grandis barbæ. *V.* Collum placet mihi rectum & musculosum, item juguli. *D.* Gratulandum est superis, quòd aliquid tibi probatur. *V.* At nè nihil in hoc quoque desidere, jugulos non habet satis cavos, quod in Socrate Physiognomon annotatum, tardi esse ingenii signum pronunciavit; Armos istos voluissem paulò erectiores, & ampliores. *D.* Non tam erat miles bellator, quàm imperator. Non audivisti apophthegma hujus? De quo cum milites quidam dicerent non adeò eum esse valentem militem, ac imperatorem sapientem: Is respondit, Imperatorem me genuit mater mea, non militem. Sed discedite, si non estis empturi: nam video accedentes quosdam negotiatores publicanos. *V.* Eamus deambulatum, & inter nos de humano colloquemur corpore, sine Scipione ac tabula. Simus nasus non decet generosam faciem. *G.* Quid possumus, quales fuerunt Hunni? *V.* Apagè monstra. *G.* Silones non sunt minus deformes. Persæ aquilos venerebantur propter Cyrum, quem ferunt eâ fuisse formâ. *V.* Ancon & campe sunt in brachio, quod in crure poples & genu: lacertus indè usque ad manum, à cujus musculis etiam crura dicuntur lacertosa. *G.* Nonne est cubitus ut apud mensores? *V.* Est is quidem cubitus, & ancon ipse cubitus. *G.* Undè ergò Rex Romanus, Ancus? *V.* Ab incurvo cubito. *G.* Manus sequitur, maximum omnium instrumentorum, secta in digitos, pollicem, indicem,

dicem, medium sive infamem, minimo proximum minimum. *V.* Cur medius infamis? quid designavit flagitii? *G.* Institutor noster dixit se quidem scire causa, nolle tamen edisserere quòd esset turpis. Ne quæsieris igitur; non enim decet bonæ indolis adolescentem turpia scrutari. *V.* Atqui minimo proximum, δακτυλικὸν Græci appellant, quasi annularem. *G.* Ità plané; sed in sinistra non in dextra: quod in eo soliti essent olim annulos gestare. *V.* Quâ de causâ; *G.* aiunt à corde protendi illuc venam, quæ cum annulo redimitur, velut cor ipsum coronatur. Nodi digitorum sunt condyli, & pro pugni percussu vox ea usurpatur: inter nodos sunt internocia, & generali verbo artus atq; articuli. Tiberium Cæsarem memoriæ produnt, tam firmis fuisse digitorum articulis ut digito recens malum terebraret *V.* Didicisti chiromantiam? *G.* Nè nomen quidem ipsum audieram. Quid ità? *V.* Divinâsses hic nobis aliquid ex incisuris. *G.* Negavi me scire; & res sic habet; sed si nunc me nosse aliquid profiteor, & attentius manum tuam contemplarer, libenter me auscultares, & homini ejusce impostura imperitissimo fidem non omnino abrogares. *V.* Qui sic? *G.* Quia id est hominum ingenium, ut libenter ea audiant, qui se recondita vel eventura profitentur enunciaturos. *V.* Unde sunt Scævolæ? *G.* Quasi scævæ à scæa, quæ est sinistra. Aiunt in sexu fœmineo scævas esse plures, quàm in nostro. *V.* Quæ est vola? *G.* Cavum manus, ubi incisuræ. *V* Quid involare? *G.* Id quod tu agis, libenter furari, surripere, quasi volâ abscondere, &, quod rabiosa Lucretia, involare in oculos pedissequarum. Reliquum corpus dempto capite est truncus, & ex trunco thorax, concavum pectoris usq; ad ventriculum & costas; concavum quidem interius nam exterius inter brachia & pectus sinus est. Sub ventriculo est venter, & in ventro imo pecten, & pudenda *V.* Annon pudendus magis podex, sive anus? *G.* Utrumque pudendum, posterius ob turpitudinem; anterius ob flagitium & dedecus. Femur,

mur, & ut olim loquebantur, fœmen, nunc malunt Plurativè fœmina: à genu est crus, cujus os tibia dicitur, carnosum verò illud posterius, sura: postremò pes, manui non absimilis, nam & digitos habet, & volam, quæ & vestigium dicitur, & solum pedis. *V.* Quid? num non vestigium, quod à pede imprimitur? *G.* Et illud ipsum, & solum pedis. *V.* Nostin' quæ sint in corpore virtutum sedes? *G.* Quæ tandem? *V.* In fronte pudor, in dextra fides, in genu misericordia. *G.* Planta pedis non est ipsum solum pedis. *V.* At sic putant multi. *G.* Atqui Plinius scribit esse gentem, quæ sibi umbram faciat in meridie plantâ pedis, quam habent vastam admodum atq; enormem. Quî fieri id potest? *V.* Profectò planta est, à cruris vertebrâ ad digitos.

Educatio.

Flexibulus, Grympecantes, Gorgopas.

QUânam gratiâ misit te huc ad me pater tuus? *Gr.* Dixit te esse hominem egregiè institutum, sapienter educatum, eâque de causâ gratum huic civitati: cupere se, ut ego eisdem, quibus tu, vestigiis insistens, perveniam ad similem favorem populi. *F.* Quomodo igitur te id assecuturum censes? *Gr.* Ingenua educatione, quali te omnes prædicant esse prædium. Adjecit pater, eam educationem magis decere me, quàm alium quemvis. *F.* Cedò mi fili. Quomodo eâ in re venis à patre imbutus? *Gr* Non tam me pater præceptis instruxit, quàm patruus quidem meus, vir senex, versatus multùm & diu in Regum comitatibus. *F.* Qui ergò illi te docuerunt, mi fili & amice? *Gor.* Vide, vir prudentissime, nè fortè per ignorantiam labaris in dictum aliquod, aut factum stultum, vel rusticanum unde amittas istud nomen optimè educati. *F.* Quid? Tamne leviter apud vos perit?

Gor. Vel unicâ voculâ, unico flexu poplitis? unica inclinatione capitis. *F.* Nimis est inter vos delicatum & infirmum; inter nos enim multò est robustius, & firmius. *Gor.* Sic sunt nostra judicia, ut nostra corpora, quæ nullam ferunt offensionem. *Fl.* Imò, tu es videre, facilius ferunt corpora, quàm animi. *Gor.* Fortasse tu non nosti hunc; ideo filium & amicum nominas. *Fl.* Annon sunt hæc honesta nomina, & plena benevolentiæ? *Gor.* Benevolentiæ credo, quam nos haud magni sane facimus; sed non reverentiæ, neque officii, quæ nos anxiè venamur: nam hic, dominus solet appellari, non amicus. Annon animadvertis domini præfationem ante prænomen, & famulos versicolores? Non annotâsti in avi hujus solennibus parentalibus tot cereos, tot insignia, tot homines arratos? *Fl.* Quid ergò affectas tu omnibus esse dominus, nulli amicus? *Gor.* Ità docuerunt me propinqui mei. *Fl.* Edist jam, mi domine, tua Excellentia præclara illa tuorum consanguineorum documenta. *Gor.* Videris tu mihi puerum hunc naso suspendere: at non est quilibet: Ne feceris. *Gr.* Primum, esse me ex honestissima progenie, quæ nulli cedet per universam hanc provinciam; idcirco curandum mihi diligenter, atque adnitendum, ne degenerem à majorum meorum virtute; illos pâsse sibi magnum decus nemini concedendo de loco, de dignitate, de autoritate, de appellatione; me idem debere facere Si quis quid velit de honore detrahere, pugnandum statim cum eo; de pecunia oportet esse largum, atque adeo profusum; in honore astrictum & attentum: decere nihilominus me, ac mei similes assurgere aliis, viâ cedere ducere, reducere, nudare caput, peplitem incurvare; non quod alius quispiam id mereatur à me sibi exhiberi, sed quod sic conciliabo mihi favorem hominum, captabo auram popularem, & parabo illum, quem tantopere gestamus semper in ore & in corde, honorem. In ea educatione situm esse discrimen nobilis, & ignobilis; quòd nobilis ad illa omnia dexterè præstanda institutus est, atq; assuefactus;

ignobilis

ignobilis agresti more nihil illorum doctus est facere. *Il.* Et Excellentiæ tuæ, domine, qualis videtur ejusmodi institutio? *Gr.* Qualis vero? Mihi multò optima, & digna meo genere. *Il.* Quid est ergo aliud, quod à me requiras? *Gr.* Nihil planè restaret, meâ sententiâ, nisi accessisset voluntas patris, qui jussit prorsum, seu verius imperavit rig de, ut ad te venirem; ut si quid in hac educatione nosses magis reconditum, & quasi mysterium sacratius, quo majus mihi decus acquirerem, in gratiam sui ne gravereris exponere, quo familia nostra, alioqui honestissima & celsissima, altiùs ascenderet; quoniam sunt non pauci novi homines, qui freti tuâ opulentiâ, nactique dignitatem & honores, per divitias emersérunt; adeò ut etiam audeant cum vetustate & decoribus gentis nostræ contendere. *Il.* Facinus nefandum! *Gr.* Nonne? *Il.* Vel cæco esset clarum. *Gr.* Itaque novi illi homines ambulant comitati longo assectarum ordine, ipsi segmentati in vestibus, vel bombycini villosi intercisi, vel texti Attalici, ut nos nihil esse præ illis videamur, qui villato vestimur, dissimulandæ paupertatis gratiâ. Præmium autem hujus tui laboris, si operam hanc navaris patri, erit, Recipi te in numerum nostræ familiæ & admitti ad illius gratiam & meam, ut procedente tempore aliquod à nobis accipias beneficium, sisque semper in nostra clientela, & quasi tutela. *Il.* Quid potest dici amplius aut optabilius? sed cedo jam, si aperias caput, cedas viâ & loco, appelles blandè? quam ob causam eris gratus iis quibuscum versabere? *Gr.* Ob eam ipsam causam, quia hæc ago. *Il.* Isthæc omnia exteriora sunt solùm signa, quæ denotant aliquid esse in animo tuo, propter quod diligare; nam ipsa per se nemo diligit. *Gr.* Quidni diligant omnes, qui sunt honestæ conversationis, in mea præsertim nobilitate? *Il.* Parùm admodum es progressus; (quod liceat inter nos dicere) & tu te perveniisse jam arbitraris ad summum. *Gr.*

Nihil necesse habeo parare mihi literas atque eruditionem; majores mei reliquerunt mihi, unde vivam: quod etiam si desit, non istis est mihi artibus quærendum tam ignobilibus, sed hastæ cuspide, & ense destricto. *Fl.* Animosè isthuc quidem, & fortiter: quasi verò qui es nobilis, non sis futurus homo. *Gr.* Bona verba. *Fl.* Ecquâ tandem parte tu es homo? *Gr.* Me toto. *Fl.* An corpore, quo non differs à belluis? *Gr.* Minimè. *Fl.* Non ergò te toto; ratione igitur & mente. *Gr.* Quidni? *Fl.* Si hanc ergò finis incultam & sylvestrem, excolis autem corpus, & illi uni studes: annon transis ab humana in ferinam conditionem? Sed ad id de quo cœperamus loqui; nam hæc digressio, si vellem mihi indulgere, longissimè nos à proposito abduceret. Verùm, cùm tu cedis de via, & nudas caput, qualem te esse alii existimant? *Gr.* Nobilem, & generosè informatum atque institutum. *Fl.* Nimiùm durus es; nihilne domi audivisti de animo, de probitate, de modestiâ, de moderatione? *Gr.* In templo nonnunquam audivi de concionatoribus. *Fl.* Cùm illa abs te vident occurrentes fieri, judicant te esse adolescentem modestum, probum, bene de ipsis judicantem, dete autem moderatè; qua ex opinione nascitur benevolentia & favor. *Gr.* Explicatiùs id, quæso. *Fl.* Huc pertinet mea ratio; Si te homines existimarent adeò superbum, ut si omnes contemneres præ te, nudares tamen caput, & genu flecteres, non quòd ipsis is honor debeatur, sed quòd te deceat; putas tu ullum fore, qui tibi haberet gratiam, aut te de honoris illi falsâ simulatione diligeret? *G.* Quidni? *Fl.* Quia id tu tibi præstas, & tuâ gratiâ facis, non illorum; quis enim judicabit se devinctum tibi de eo, quod pro te ipso feceris, non pro se? an ego honorem eum velut mihi impensum accipiam, quem tu tribuis opinioni de te, non meis meritis? *Gr.* Ita videtur. *Fl.* Ergo paritur benevolentia, si illi credant sibi honorem illum dari, nam ut tu habearis comior ac nobilior; illud verò non fiet, nisi eam de te induant opinionem, quòd

quòd tu illos esse potiores ducas te, & dignos quibus tu concedas. *Gr.* At non est ità tamen. *Fl.* Quantumque hoc sit falsum, in eo tamen necesse est eos falli; alioqui nunquam consequeris quod tantopere expetis. *Gr.* Quæ igitur erit persuadendi via? *Fl.* Facilis, modò animum sedulò advertas. *Gr.* Profer, quæso; nam ea de causâ hoc sum missus; & eris semper in nostra clientela. *Fl.* Nimis crudum est hoc pomum. *G.* Quid tu mussas? *Fl.* Dico viam esse unicam, Si sis talis, qualem te credi cupis. *Gr.* Qui istuc? *Fl.* Si vis aliquid calfacere; afferísne fictum ignem? *Gr.* Non: sed verum. *Fl.* Si scindere; an pictum in tela gladium? *Gr.* Non: sed ferreum. *Fl.* Non est igitur eadem vis rerum verarum, quæ fictarum. *Gr.* Apparent non esse. *Fl.* Nec tu idem efficies simulatâ moderatione, quod verâ; nam falsa, ipsa se aliquando produnt; vera, semper sunt eadem. In ficta moderatione, aliquid aliquando dices, aut facies publicè aut privatim, cùm tibi excides, (neque enim semper te & ubique poteris observare) unde fictus deprehendaris, & quantum priùs ignotus diligebare, tantum postea cognitus sis odio, & longè plùs. *Gr.* Quomodo ego mihi ipse indicam germanam illam animi moderationem, quam tu præcipis? *Fl.* Si persuaseris tibi id quod res habet, alios esse meliores te. *Gr.* Meliores verò? ubi tandem? In cœlo, credo; nam in terra pares sunt pauciſſimi, melior nemo. Sic audivi sæpe de patre, & patruo. *Fl.* Multum abducit vos à cognitione veri, nominum ignorantia. Quid tu vocas bonum? ut sciamus, num sit aliquis te melior. *Gr.* Quid ego scio, quid sit bonum? Ex bonis esse progenitum. *Fl.* Ignoras etiamnum, quid sit bonum? Et jam tenes, quid sit melius? Quomodo perveniſti ad Comparativa, cum nondum positiva didiceris? Ipsos autem tuos progenitores quomodo scis fuisse bonos? Quâ tu id notâ cognoscis? *Gr.* Quid? Negas tu fuisse illos bonos? *Fl.* Non novi illos; quomodo de illorum bonitate possum aliquid in alterutram partem statuere? quæro modo, quâ ratione

assequaris tu fuisse illos bonos. *Gr.* Quia ità omnes prædicant sed quorsum, rogo te, pertinent tam molestæ interrogationes? *Fl.* Non sunt molestæ, sed necessariæ, ut accipias quod ex me sciscitaris. *Gr.* Confer, quæso te, in pauca. *Fl.* Multis esset id explicandum, cujus tam crassâ ignorantiâ involveris; sed quando ità es fastidiosus, dicam brevius quàm res tanta dici postulat; defige jam oculos tuos in me, dum differo: Qui sunt dicendi eruditi; Annon ii qui habent eruditionem? Qui opulenti? Annon qui habent opes? *Gr.* Indubiè. *Fl.* Qui ergò boni? Num non ii demum qui habent bona? *Gr.* Ii planè. *Fl.* Missas nunc divitias faciamus, quæ non sunt vera bona; quæ si essent, multi patere tuo invenirentur meliores; & negotiatores ac fœneratores præstarent bonitate viros bonos, & sapientes. *Gr.* Sic videtur, ut dicis. *Fl.* Expende ergò attentè ac diligenter singula eorum quæ referam. Annon est bonum, acutum ingenium, sagax, maturum judicium, integrum, sanum? tum eruditio varia, & magnarum rerum atque utilium prudentia, exercitatio in rebus præstantibus, consilium, dexteritas in exequendis negotiis? Quid tu de istis? *Gr.* Vel sola nomina videntur mihi pulchra profectò, & magnifica; quantò magis res ipsæ? *Fl.* Age porrò; Quid sapientia? quid religio? pietas in Deum, in patriam, parentes, necessarios? justitia, temperantia, liberalitas, magnanimitas, contemptus casuum humanorum, & fortis animus in adversis? Quid verò ista? *Gr.* Præstantissima etiam hæc. *Fl.* Hæc sola sunt hominis bona; nam reliqua omnia, quæ commemorari possint, bonis & malis sunt communia; atque ea de causa nec bona; quæso, manda sedulò memoriæ. *Gr.* Faciam. *Fl.* Pervelim; nam ingenium tuum non malum est, sed non bene excultum. Reputa igitur cum animo tuo, an tu hæc habeas; &, si habes, quàm pauca, & ea quàm tenuiter; quod ubi examinaveris acutè ac subtiliter, intelliges tum demum, te non magnis nec multis esse bonis ornatum & instructum, nec esse in

populo

populo qui pauciora habeat quàm tu. Nam in multitudine alii sunt senes, qui viderunt atque audieruut multa, habent experimenta rerum plurimarum; alii studiosi, qui ingenium discendo exacuant & expoliunt; alii capessunt Rempublicam; alii libenter & diligenter versant scriptores prosaturos: alii sunt seduli patres familias; alii alias artes profitentur, & præstant. Vel ipsi agricolæ, quàm multa ex arcanis naturæ tenent! Nautæ verò, cursum dierum, & noctium, naturam ventorum, positus terrarum & maris; Alii ex multitudine sunt viri sacri & religiosi, qui numen pie venerantur ac colunt: alii res prosperas moderate texerunt, & fortiter pertulerunt adversas. Quid horum tu nosti? quid exerces? quid præstas? *Gr.* Nihil omnino præterquàm illud. Nemo est melior me, bono sum natus genere. *Fl.* Quî potes esse melior, qui nondum es bonus? Nec pater tuus, nec avi tui, nec proavi fuerunt boni, nisi hæc habuerunt quæ recensui; quæ an habuerint tu videris; ego multum dubito. Sed si habuerunt, tu certè non eris bonus, nisi illorum fias similis. *Gr.* Planè terruisti & pudefeciti me, non invenio quod possim vel hiscere in contrarium. *Gor.* Nihil horum intellexi; tenebras mihi offudisti ante oculos. *Fl.* Nimirum venis ad hæc nimis durus, & longè diversis opinionibus infectus & mancipatus. Sed tu, adolescens, quo te nunc tandem nomine censes appellandum Dominum, an mancipium? *Gr.* Mancipium, nam si ità est, ut dixisti, & intelligo nihil esse verius, complures sunt servi multò potiores, ac præstantiores me *Fl.* Hæc ne leviter degustes, confer te domum, & solus tecum revolve, excute, perpende; quò magis versaveris, hoc veriora & certiora esse intelliges. *Gr.* Obsecro te, adjice alia, siqua habes; nam momento horæ sentio me adeò immutatum, ut prorsum videar mihi jam esse alius. *Fl.* Utinam contigerit sibi, quod Polemoni Philosopho! *Gr.* Quid illi contigit?

tigit? *Fl.* Ut à Xenocratis oratione, ex nequissimo & perditissimo factus est sapientiæ ac virtutum omnium studiosissimus, evasitque magni nominis Philosophus, & Xenocratis in Academia successor. Sed tu, mi fili, ubi apertè cognoveris, quantum tibi ad bonitatem desit, quod aliis multis supereſt, verè & ex animo cedes aliis, & in eis honorabis bonitatem, quâ vides illos ornatos, te autem carere. Jam & ex reputatione tui ipsius vilescet tibi, ac sordebis, adeò ut nemini occurras tam objecto, contemptóque, quem non tibi anteponat conscientia tuæ mentis; non enim adduci poteris, ut credas quenquam esse pejorem te, nisi quod illius malitia & nequitia protulit se foràs, tua delitescit cautiùs. *Gr.* Quid tum sequitur? *Fl.* Hæc si feceris, veram ipsam solidámque ingenuam educationem, atque urbanitatem, seu, ut nunc loquimur, ad licitatem assequere, eris gratus & charus omnibus, (sed jam id non magni facies) eris autem, quod unicè tum tibi erit curæ, gratus Deo immortali.

Præcepta Educationis.

Eudæus, Grimpherantes.

QUænam est isthæc tanta & tam subita mutatio? Inter Ovidii Metamorphoses posset referri. *Gr.* In pejúsne, an in melius? *E.* In melius meâ sententiâ; siquidem ab exteriore cultu, gestu, verbis, actionibus bonam mentem licet æstimare ac colligere. *G.* Est ergò quod mihi possis gratulari, sodalis jucundissime. *E* Ego verò & gratulor tibi, & ut pergas exhortor, magnáque indies bonæ istius frugis ut capias incrementa. Deus ac divos omnes comprecor. Sed Amabò, nè invideas familiari tam charo artem adeò præstantem ac præclaram, quæ brevi tempore tantum humano pectori probitatis instillet. *G.* Ars & fons rivi hujus uberrimus est Flexibulus, si eum nosti. *E.*

Quis

Quis non novit virum (ut à patre & majoribus natu audivi) ingentis prudentiæ atq; usus rerum, huic civitati non notum modó, sed charum, & in paucis venerabilem? O te felicem, qui illum propiùs audiveris, & sis cum eo familiariter versatus, unde tantum retuleris fructus ad rectam compositionem morum &c. Quanto tu felicior, cui hæc domi nascuntur, quod aiunt! Et potes non semel aut iterum, ut ego, sed quotidie, quoties libuerit, talem patrem audire, maximis & utilissimis de rebus sapienter differentem. *B.* Omitte nunc ista: de te & Flexibulo procedat sermo institutus. *G.* Taceamus igitur de patre tuo, quando ità est tibi cordi: redeamus ad Flexibulum. Nihil viri illius sermone dulcius, nihil consiliis cordatius, nihil præceptis gravius, prudentius, sanctius. Itaque gustu hoc, quem mihi ille de se præbuit, aucta & incensa est mihi mirum in modum sitis hauriendi ex tam dulci fonte sapientiæ. Narrant qui orbem terrarum describant, fontes esse admirabilis ingenii ac naturæ: alios inebriare, alios ebrietatem tollere, alios stuporem immittere, alios somnum: fontem hunc hanc ego vim habere sum expertus, ut ex bruto efficiat hominem; ex perdito & nequam frugi; ex homine, angelum. *B.* Possémne & ego ex eodem fonte aliquid vel extremis labris delibare? *G.* Quidni possis? Domum tibi, ubi habitat, commonstrabo. *B.* Isthuc quidem aliàs; tu verò inter deambulandum (aut desideamus, si lubet) aliquod mihi refer ex illius præceptionibus, quas optimas esse & potissimas censeas. *G.* Equidem recensebo lubens, cùm ut tibi gratificer, & profim, si queam, itum ad meam recordationem. Primùm omnium docuit me, debere unumquemque non magnificè de se sentire, sed moderatè; seu verius demisse: hoc esse optimæ educationis, ac veræ comitatis solidum fundamentum ac proprium. Hinc navare operam, ut animum excolat atque exornet cognitione rerum, scientiâ, & exercitamentis virtutum: alioqui hominem non hominem esse, sed pecus. Rebus

bus sacris interesse cum maxima attentione & reverentia. Quicquid illic sive audias, sive videas, existimare magnum, admirabile, divinum, & quæ captum tuum exsuperet. Crebrò te Christo commendare precibus: in illo spem & fiduciam tuam omnem collocandam. Parentibus obsequentem te præbere, inservire illis, ministrare, & quacunque valeas commodare, prodesse, adjuvare. Magistrum colere, ac diligere, tanquam parentem non corporis, sed (quod amplius est) mentis. Ministros Domini revereri, illorumque doctrinæ audientem se exhibere, qui referunt nobis personam Apostolorum, atque adeò Domini ipsius. Senibus assurgendum, caput nudandum, attentè illos auscultandum, à quibus ob diutinum usum rerum collecta sit prudentia. Magistratus honorare, illisque aliquid imperantibus dicto esse audientem, quibus cura nostri à Deo est commissa. Viros magni ingenii, magnæ eruditionis, probos, suscipere, admirari, colere, bene illis cupere, ac amicitiam illorum ac familiaritatem expetere, ex qua magni fructus reportentur, & is potissimum, ut similis eorum evadamus. Denique iis, qui sunt in dignitate, debere reverentiam; idcirco impendendum esse liberaliter ac libenter. Quid tu de hisce præceptis dicis? *Bu.* Meâ quidem sententiâ, deprompta esse ex divite quodam prudentiæ promptuario. Sic dic mihi, Annon sunt multi ad dignitatem evecti homines indignissimi, velut sacerdotes, non respondentes tanto titulo, & Magistratus pravi, & senes stulti ac deliri? Quid, quæso, de his sentiebat Flexibulus? An eodem esse honore prosequendos, quo potiores? *G.* Non ignorabat Flexibulus, esse tales non paucos; sed non concedebat ætati nostræ, ut nos inter ejusmodi & alios poneremus discrimen; nondum tantum esse, nactos nos vel ingenii, vel prudentiæ, ut id possimus dijudicare; eam censuram & sapientibus esse viris relinquendam, & iis quibus illorum est regimen commissum. *B.* Rectè hoc quidem, ut videtur. *G.* Addebat, non de-

bere

bere adoleſcentem in nudando capite lentum eſſe, non in flectendo genu, non in unoquoque honorificè appellando, non in comi ſermone ac moderato. Non decere multum loqui apud majores natu, aut ſuperiores; id enim alienum eſſe à reverentia illis debita; ſed tacitum illos auſcultare, & ab eis haurire prudentiam, cognitionem rerum variarum, rectam atque expeditam loquendi rationem. Breviſſima eſt ad ſcientiam via, audiendi diligentia. Prudentis & ingenuoſi eſſe, de rebus judicare, uniuſcujuſque, de eo quod probè novit; ideóque negabat ferendum eſſe adoleſcentem, ad pronunciandum ac definiendum proclivem; debere illum in ſtatuendo aut judicando, de re quantumcunque levi ac exiguâ, eſſe cunctabundum, ſeu potiùs timidum, conſcium videlicet ſuæ ignorantiæ. Quòd ſi in judicio de re qualibet, par eſt adoleſcentem eſſe talem; quid fiet de literis, de diſciplinis, de legibus patriis, de ritibus, de moribus atq; inſtitutis majorum; de quibus non ſolum ſententiam ferre juvenem, ſed nec diſputare, aut vocare in queſtionem ſinebat Flexibulus, non cavillari, non rationem repoſcere, ſed tacitè ac modeſtè obtemperare; quod dictum Platonis autoritate ſulciebat magni in ſapientia viri. *P.* Quid ſi ſunt leges aut mores pravi, iniqui, tyrannici. *G.* Idem & de hoc Flexibulus diſſerebat, quod de ſenibus. Non ignoro equidem, aiebat ille, multos eſſe receptos in civitate mores parùm probabiles; ſancitas eſſe leges aliquas iniquas: ſed tu imperitus, inexpertus rerum vitæ, quomodo id cenſebis? Nondum eò perveniſti eruditione & uſu rerum, ut de eo poſſis ſtatuere fortaſſe, quæ ſua eſt ignorantia vel animi libido, improbas eſſe leges judicabis, quæ ſunt rectiſſimæ, & magno conſilio ſtatutæ: rurſum verò optimas, quas juſſum eſſet abrogare. Sine illos de iis inquirere, diſputare, definire, qui cauſam queunt de ſingulis probabilem reddere: tu id non poſſes. *B.* Ità eſt planè. Perge ad alia. *G.* Nullum eſſe decentius aut gratioſius adoleſcenti ornamentum, quàm verecundiam; nihil impudentiâ tetrius, aut inviſius. Magnum eſſe

ætati

ætati noſtræ ab iræ periculum: ab eo non ad turpes actiones abripi, quarum paulò poſt graviſſimè pæniteat. Multum itaque eſſe cum illâ luctandum, quoad omnino proſternatur, nè nos ipſa proſternat. Otioſus homo, ſaxum; malè ocupatus, beſtia; bene ocupatus verè homo. Homines nihil agendo malè agere diſcunt. Cibum & potum metiendum naturali deſiderio famis aut ſitis, non guloſitate aut pecuniâ libidine infarciendi corporis. Quid poteſt dici tetrius, quàm hominem ea ingerere in ſuum corpus, edendo & bibendo, quæ exuant illum humanâ conditione, transferant in beſtuinam, aut etiam in ſtipitem? Compoſitio oris & cuncti corporis, quemadmodum animus ſit intus habitus, loquitur. Sed ex univerſa exteriore facie nullum animi ſpeculum aiebat eſſe certius, quàm oculos; ideoque convenire illos eſſe ſedatos, & quietos, non elatos, nec dejectos, non mobiles, ſed nec rigentes. Faciem ipſam non in torvitatem nec ferociam compoſitam, ſed ad hilaritatem atq. affabilitatem. Sordes & obſcœnitates abeſſe decet à veſtitu, victu, convictu, ſermone. Sermonem noſtrum nec arrogantem ac pavidum, nec viciſſim abjectum & effœminatum volebat eſſe; ſimplicem autem, & minimè captioſum, non detortum ad pravas interpretationes; nam id ſi fiat, nihil erit tutum loqui; & frangitur generoſa loquendi indoles ſtultis ac ineptis cavillis. Manus, cùm verba facimus, non jactandas, non caput quatiendum, non criſpandum latus, non vultum corrugandum & diſtorquendum, non pedes agitandos. Mendacio nihil dicebat eſſe tetrius, nec aliud æquè abominatur. Intemperantiam facere nos beſtias, mendacium diabolos, veritatem ſemideos. A Deo natam eſſe veritatem, à diabolo mendacium, nec eſſe aliud ad vitæ communionem perinde damnoſum. Multò juſtius debere ab hominum conſortio pelli mendacem, quàm qui eſt furatus, aut qui aliquem pulſavit, aut qui adulteravit nummum. Quæ enim eſſe poteſt vel rerum ac negotiorum contractio, vel conſociatio ſermonum cum eo qui aliud loquitur, aliud ſentit? Cum reliquis,

vitiorum

vitiorum generibus esse potest aliqua, cum hoc nulla. De sodalibus & amicitiis adolescentum, multum ille loquebatur, & accuratè. Non exiguum id esse momentum ad probitatem, aut flagitia nostræ ætatis; transire ad nos amicorum nostrorum, & sodalium mores, tanquam contagio: & tales nos ferè fieri, quales ii sunt quibuscum versemur: idcirco eam in rem magnam esse diligentiam atque operam navandam. Nec permittebat nobis, ut ipsi amicitias & familiaritates diligeremus: sed ut à parentibus, aut magistris aut educatoribus nostris delectas & traditas acciperemus, & coleremus: illos ratione duci in eligendo, nos autem rapi pravâ animi aliquâ cupiditate, vel libidine: quòd si quo casu in necessitudines inciderimus inutiles aut noxias, à superiore authoritate admonitos, abjicere illas quamprimum oportere. Dicebat ille quidem cùm alia permulta magna sanè atque admirabilia: tum hæc ipsa diffusiùs, & exactiùs. Sed hæc erat propemodum de recta adolescentiæ educatione summa.

FINIS.